

“Kapital Bank” ASC

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları

*31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatan il
müstəqil auditorun hesabatı ilə birlikdə*

Mündəricat

Müstəqil auditorun hesabatı

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları

Konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat.....	1
Konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabat.....	2
Konsolidasiya edilmiş ümumi gəlir haqqında hesabat.....	3
Konsolidasiya edilmiş kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat.....	4
Konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat.....	5

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları ilə bağlı qeydlər

1. Əsas fəaliyyət.....	6
2. Hesabatların tərtibatının əsası.....	6
3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı.....	7
4. Mühüm mühasibat uçotu mühakimələri və ehtimalları.....	21
5. Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri.....	22
6. Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər.....	22
7. İnvestisiya qiymətli kağızları.....	23
8. Müştərilərə verilmiş kreditlər.....	23
9. Əmlak və avadanlıqlar.....	31
10. Qeyri-maddi aktivlər.....	32
11. Vergilər.....	32
12. Kredit zərəri xərci və digər dəyersizləşmə və ehtiyatlar.....	34
13. Digər aktivlər və öhdəliklər.....	34
14. Müştərilər qarşısında öhdəliklər.....	35
15. Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı və dövlət təşkilatları qarşısında öhdəliklər.....	36
16. Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər.....	36
17. Kapital.....	37
18. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər.....	37
19. Xalis haqq və komissiya gəliri.....	40
20. Digər əməliyyat gəliri.....	40
21. İşçilər üzrə xərclər.....	40
22. Ümumi və inzibati xərclər.....	40
23. Risklərin idarə edilməsi.....	41
24. Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri.....	52
25. Aktivlərin və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin təhlili.....	55
26. Aidiyyəti olan şəxslər haqqında açıqlamalar.....	55
27. Kapitalın adekvatlığı.....	56

Müstəqil auditorun hesabatı

“Kapital Bank” ASC-nin Səhmdarlarına və İdarə Heyətinə

Rəy

Biz “Kapital Bank” ASC-nin və onun törəmə müəssisəsinin (“Bank”) 31 dekabr 2018-ci il tarixinə konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdan və həmin tarixdə başa çatan il üzrə konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər, ümumi gəlir, kapitalda dəyişikliklər və pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesablardan, habelə mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı da daxil olmaqla konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına dair qeydlərdən ibarət olan konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının auditini apardıq.

Bizim fikrimizcə, əlavə edilən konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları 31 dekabr 2018-ci il tarixinə Bankın konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyətini və həmin tarixdə başa çatan il üzrə maliyyə nəticələrini və pul vəsaitlərinin hərəkətini Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına (“MHBS”) uyğun olaraq bütün əhəmiyyətli aspektlər üzrə düzgün əks etdirir.

Rəy üçün əsas

Biz auditini Beynəlxalq Audit Standartlarına (“BAS”) uyğun olaraq apardıq. Bizim həmin standartlar üzrə öhdəliklərimiz hesabatımızın Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının auditini üzrə auditorun məsuliyyəti bölməsində təsvir olunur. Mühasiblər üçün Beynəlxalq Etika Standartları Şurasının “Peşəkar mühasiblərin etika məcəlləsi”-nə (“MBESS Məcəlləsi”) uyğun olaraq biz Bankdan müstəqillik və biz MBESS Məcəlləsinə uyğun olaraq etika ilə bağlı digər öhdəliklərimizi yerinə yetirmişik. Biz hesab edirik ki, əldə etdiyimiz audit sübutu auditor rəyinin bildirilməsi üçün yetərli və müvafiq əsası təmin edir.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları üçün rəhbərliyin və audit komitəsinin məsuliyyəti

Rəhbərlik konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının MHBS-yə uyğun hazırlanması və düzgün təqdim edilməsi, həmçinin fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq əhəmiyyətli səhvlər olmayan konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün rəhbərliyin lazım bildiyi daxili nəzarət üzrə məsuliyyət daşıyır.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarını hazırlayarkən, rəhbərliyin Bankı ləğv etmək və ya əməliyyatları dayandırmaq niyyəti olduğu və ya bunu etməkdən başqa heç bir real alternativ olmadığı hallar istisna olmaqla, rəhbərlik Bankın daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməsi qabiliyyətinin qiymətləndirilməsinə, daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətə bağlı məsələlərin (belə məsələlər varsa) açıqlanmasına və mühasibat uçotunun daim fəaliyyətdə olan müəssisə konsepsiyasının istifadə edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

Audit komitəsi Bankın konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının hazırlanması prosesinə nəzarət üçün məsuliyyət daşıyır.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının auditi üzrə auditorun məsuliyyəti

Bizim məqsədımız ümumiyyətlə konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olmamasına kifayət qədər əminlik əldə etmək və rəyimiz daxil olan auditor hesabatını təqdim etməkdir. Kifayət qədər əminlik əminliyin yüksək dərəcəsini ifadə edir, lakin BAS-a uyğun olaraq aparılmış audit nəticəsində mövcud olan bütün təhriflərin üzə çıxarılmasına zəmanət vermir. Təhriflər fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əmələ gələ bilər və fərdi və ya məcmu halda götürülməklə hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının əsasında istifadəçilərin qəbul edəcəyi iqtisadi qərarlara təsir göstərmələrini ehtimal etməyə əsas olacağı halda əhəmiyyətli hesab olunur.

BAS-a uyğun olaraq aparılmış auditin bir hissəsi olaraq biz audit zamanı peşəkar mühakimə və peşəkar skeptisizm tətbiq edirik. Biz həmçinin:

- ▶ Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olması risklərini müəyyən edir və qiymətləndirir, həmin risklərə cavab olaraq audit prosedurlarını layihələşdirir və həyata keçirir, eləcə də rəyimiz üçün əsas yaratmaq məqsədilə kifayət və münasib olan audit sübutunu əldə edirik. Fırıldaqçılıq nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riski səhvlər nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riskindən yüksəkdir, çünki fırıldaqçılığa gizli sözləşmə, saxtakarlıq, bilərəkdən səhv buraxma, yanlış təqdimat və ya daxili nəzarət qaydalarına əməl olunmaması daxil ola bilər.
- ▶ Müəyyən şəraitdə münasib olan audit prosedurlarının işlənilməsi və hazırlanması məqsədilə auditə aid olan daxili nəzarət elementləri haqqında anlayış əldə edir, lakin bu zaman Bankın daxili nəzarət sisteminin səmərəliliyi haqqında rəy bildirmək məqsədini güdmürük.
- ▶ Rəhbərlik tərəfindən istifadə edilmiş uçot prinsiplərinin münasibliyini, uçot təxminlərinin və əlaqəli açıqlamaların əsaslılığını qiymətləndiririk.
- ▶ Rəhbərlik tərəfindən mühasibat uçotunun daim fəaliyyətdə olan müəssisə konsepsiyasının tətbiqinin münasibliyi və əldə edilmiş audit sübutlarına əsaslanaraq Bankın daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməsi ilə bağlı əhəmiyyətli şübhə doğuran hadisə və ya şəraitlərlə əlaqədar mühüm qeyri-müəyyənliyin olub-olmaması haqqında nəticə çıxarıyıq. Mühüm qeyri-müəyyənliyin mövcud olduğu qənaətinə gələcəyimiz halda, biz auditor hesabatımızda konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarındakı əlaqəli açıqlamalara diqqəti yönəltməliyik və ya, əgər bu cür açıqlamalar qeyri-münasib olarsa, rəyimizə düzəliş etməliyik. Bizim nəticələr audit hesabatımızın tarixinədək əldə etdiyimiz audit sübutlarına əsaslanır. Lakin gələcək hadisə və ya şəraitlər Bankın daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməməsinə gətirib çıxara bilər.
- ▶ Məlumatların açıqlanması da daxil olmaqla maliyyə hesabatlarının ümumi təqdimatı, strukturu və məzmununu, eləcə də konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının müvafiq əməliyyat və hadisələri düzgün təqdim edib-etmədiyini qiymətləndiririk.
- ▶ Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları haqqında rəy bildirmək üçün Banka daxil olan müəssisələrin maliyyə məlumatları və fəaliyyəti ilə bağlı kifayət qədər audit sübutlarını əldə edirik. Biz qrup auditinin yönləndirilməsi, nəzarət edilməsi və nəticələrinə görə məsuliyyət daşıyıyıq. Biz audit rəyinə görə müstəsna məsuliyyəti daşıyıyıq.

Biz Audit komitəsinin nəzərinə, digər məsələlərlə yanaşı, auditin planlaşdırılmış əhatə dairəsi, vaxtı və əhəmiyyətli audit nəticələri, o cümlədən audit zamanı daxili nəzarətdə müəyyən etdiyimiz hər hansı əhəmiyyətli çatışmazlıqları çatdırırıq.

Ernst & Young Holdings (CIS) B.V.

11 mart 2019-cu il

Bakı, Azərbaycan

Konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat**31 dekabr 2018-ci il tarixinə***(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	Qeydlər	2018	2017
Aktivlər			
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	5	1,540,129	1,085,177
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	6	394,187	572,372
İnvestisiya qiymətli kağızları	7	335,406	300,256
Müştərilərə verilmiş kreditlər	8	1,409,746	1,163,291
Əmlak və avadanlıqlar	9	43,273	38,798
Qeyri-maddi aktivlər	10	18,536	16,752
Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri	11	10,650	-
Digər aktivlər	13	50,382	63,650
Cəmi aktivlər		3,802,309	3,240,296
Öhdəliklər			
Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı və dövlət təşkilatları qarşısında öhdəliklər	15	116,823	262,071
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	16	28,160	66,068
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	14	3,098,537	2,455,577
Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlikləri	11	-	17,135
Cari vergi öhdəlikləri		40,046	7,711
Digər öhdəliklər	13	59,701	51,895
Cəmi öhdəliklər		3,343,267	2,860,457
Kapital			
Səhmdar kapitalı	17	225,850	185,850
Əlavə ödənilmiş kapital		20,870	20,870
İnvestisiya qiymətli kağızları üzrə realizasiya olunmamış gəlir		3,897	4,463
Binalar üçün yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı		2,241	1,582
Bölüşdürülməmiş mənfəət		206,184	167,074
Cəmi kapital		459,042	379,839
Cəmi öhdəliklər və kapital		3,802,309	3,240,296

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarını Bankın İdarə Heyəti adından imzalayan və buraxılmasına icazə verənlər:

Rövşən Allahverdiyev

İdarə Heyətinin Sədri

Emin Məmmədov

İdarə Heyətinin üzvü, Baş Maliyyə İnzibatçısı

11 mart 2019-cu il

Konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabat**31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatan il üzrə***(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	<i>Qeydlər</i>	2018	2017
Faiz gəliri			
Müştərilərə verilmiş kreditlər		264,014	198,866
Investisiya qiymətli kağızları		34,510	17,687
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər		33,941	68,460
Effektiv faiz dərəcəsini istifadə etməklə hesablanmış faiz gəliri		332,465	285,013
Faiz xərci			
Müştərilər qarşısında öhdəliklər		(79,575)	(99,876)
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər		(4,002)	(3,362)
Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı və dövlət təşkilatları qarşısında öhdəliklər		(3,908)	(5,722)
		(87,485)	(108,960)
Xalis faiz gəliri		244,980	176,053
Maliyyə aktivləri üzrə kreditin zərəri xərci	12	(15,568)	(13,093)
Kreditin zərəri xərcindən sonra xalis faiz gəliri		229,412	162,960
Xalis haqq və komissiya gəliri	19	90,419	88,889
Xarici valyuta üzrə xalis gəlirlər		23,449	23,614
Maliyyə alətlərinin ilkin tanınması üzrə xalis (zərərlər)/gəlirlər		(1,324)	965
Digər əməliyyat gəliri	20	2,977	2,082
Qeyri-faiz gəliri		115,521	115,550
İşçilər üzrə xərclər	21	(78,180)	(71,419)
Ümumi və inzibati xərclər	22	(53,519)	(52,605)
Əmlak və avadanlıqların köhnəlməsi və qeyri-maddi aktivlərin amortizasiyası	9, 10	(13,851)	(11,643)
Kreditlə bağlı təəhhüdlər üzrə (ehtiyat xərci)/ehtiyatın qaytarılması	12	(5,892)	369
Qeyri-faiz xərcləri		(151,442)	(135,298)
Mənfəət vergisi xərcindən əvvəl mənfəət		193,491	143,212
Mənfəət vergisi xərci	11	(42,495)	(30,805)
İl üzrə mənfəət		150,996	112,407

Konsolidasiya edilmiş ümumi gəlir haqqında hesabat**31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatan il üzrə***(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	<i>Qeydlər</i>	2018	2017
İl üzrə mənfəət		150,996	112,407
Digər ümumi gəlir			
<i>Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərərə yenidən təsnif ediləcək digər ümumi gəlir</i>			
Satış üçün mövcud olan investisiya qiymətli kağızları üzrə xalis gəlirlər		X	2,646
Digər ümumi gəlirin komponentləri ilə bağlı mənfəət vergisi	11	-	(529)
Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərərə yenidən təsnif ediləcək xalis digər ümumi gəlir		-	2,117
<i>Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərərə yenidən təsnif edilməyəcək digər ümumi gəlir</i>			
Binaların yenidən qiymətləndirilməsi		824	897
Digər ümumi gəlirdə ədalətli dəyərle əks etdirilən kapital alətləri üzrə gəlirlər		782	X
Digər ümumi gəlirin komponentlərinə aid olan mənfəət vergisi	11	(321)	(179)
Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərərə yenidən təsnif edilməyəcək digər ümumi gəlir, cəmi		1,285	718
İl üzrə digər ümumi gəlir, vergidən sonra		1,285	2,835
İl üzrə cəmi ümumi gəlir		152,281	115,242

Konsolidasiya edilmiş kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat**31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatan il üzrə***(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	Səhmdar kapitalı	Əlavə ödənilmiş kapital	İnvestisiya qiymətli kağızları üzrə realizasiya olunmamış gəlir	Binalar üçün yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı	Bölüşdürülməmiş mənfəət	Cəmi kapital
31 dekabr 2016-cı il	185,850	20,870	2,346	864	107,056	316,986
İl üzrə mənfəət	-	-	-	-	112,407	112,407
İl üzrə digər ümumi gəlir	-	-	2,117	718	-	2,835
İl üzrə cəmi ümumi gəlir	-	-	2,117	718	112,407	115,242
Bankın səhmdarlarına dividendlər (Qeyd 17)	-	-	-	-	(52,389)	(52,389)
31 dekabr 2017-ci il	185,850	20,870	4,463	1,582	167,074	379,839
1 yanvar 2018-ci il	185,850	20,870	4,463	1,582	167,074	379,839
9 sayılı MHBS-nin qəbul edilməsinin təsiri (Qeyd 3)	-	-	(1,192)	-	(17,046)	(18,238)
9 sayılı MHBS əsasında yenidən hesablanmış ilkin qalıq	185,850	20,870	3,271	1,582	150,028	361,601
İl üzrə mənfəət	-	-	-	-	150,996	150,996
İl üzrə digər ümumi gəlir	-	-	626	659	-	1,285
İl üzrə cəmi ümumi gəlir	-	-	626	659	150,996	152,281
İmtiyazlı səhmlərin buraxılması (Qeyd 17)	40,000	-	-	-	-	40,000
Bankın səhmdarlarına dividendlər (Qeyd 17)	-	-	-	-	(94,840)	(94,840)
31 dekabr 2018-ci il	225,850	20,870	3,897	2,241	206,184	459,042

Konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat**31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatan il üzrə***(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	<i>Qeydlər</i>	2018	2017
Əməliyyat fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Alınmış faiz		352,902	252,978
Ödənilmiş faiz		(87,722)	(68,800)
Alınmış haqq və komissiya		103,002	100,396
Ödənilmiş haqq və komissiya		(14,541)	(11,137)
Xarici valyuta ilə əməliyyatlardan realizasiya olunmuş xalis gəlir		23,622	30,339
Alınmış digər əməliyyat gəliri		1,173	332
İşçilər üzrə ödənilmiş xərclər		(72,497)	(69,530)
Ödənilmiş ümumi və inzibati xərclər		(53,793)	(51,336)
Əməliyyat aktivlərində və öhdəliklərində dəyişikliklərdən əvvəl əməliyyat fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti		252,146	183,242
<i>Əməliyyat aktivlərində xalis (artım)/azalma</i>			
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər		173,989	227,921
Müştərilərə verilmiş kreditlər		(285,612)	(1,605)
Digər aktivlər		(289)	(14,382)
<i>Əməliyyat öhdəliklərində xalis artım/(azalma)</i>			
Müştərilər qarşısında öhdəliklər		649,937	454,071
Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı və dövlət təşkilatları qarşısında öhdəliklər		(144,834)	(105,379)
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər		(36,041)	(84,680)
Digər öhdəliklər		(8,679)	(6,545)
Mənfəət vergisindən əvvəl əməliyyat fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş xalis pul vəsaitlərinin hərəkəti		600,617	652,643
Ödənilmiş mənfəət vergisi		(33,281)	(11,350)
Əməliyyat fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş xalis pul vəsaitləri		567,336	641,293
İnvestisiya fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin hərəkəti			
İnvestisiya qiymətli kağızlarının alınması		(1,934,285)	(1,172,317)
İnvestisiya qiymətli kağızlarının satılmasından və geri alınmasından daxilolmalar		1,892,767	889,315
Əmlak və avadanlıqların alınması		(13,851)	(13,642)
Əmlak və avadanlıqların satılmasından daxilolmalar		57	110
Qeyri-maddi aktivlərin alınması		(4,751)	(6,052)
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə istifadə edilmiş xalis pul vəsaitləri		(60,063)	(302,586)
Maliyyələşdirmə fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin hərəkəti			
İmtiyazlı səhmlərin buraxılmasından daxilolmalar	17	40,000	-
Bankın səhmdarlarına ödənilmiş dividendlər, vergini çıxmaqla	17	(85,356)	(47,150)
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə istifadə edilmiş xalis pul vəsaitləri		(45,356)	(47,150)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə valyuta məzənnələrinin dəyişməsinin təsiri		(6,965)	(13,753)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərində xalis artım		454,952	277,804
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, ilin əvvəlinə		1,085,177	807,373
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, ilin sonuna	5	1,540,129	1,085,177

Yerinə yetirilmiş nağdsız əməliyyatlar aşağıdakılardan ibarətdir:

	<i>Qeydlər</i>	2018	2017
Əməliyyat fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Faiz gəliri üzrə mənbədə tutulan vergi		-	855

6-57-ci səhifələrdə əlavə edilən qeydlər hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının tərkib hissəsidir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

1. Əsas fəaliyyət

"Kapital Bank" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti ("Bank") Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq yaradılmışdır. Bank 25 fevral 2000-ci ildə Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının ("ARMB") verdiyi 244 sayılı bank lisenziyası əsasında fəaliyyət göstərir.

Bankın əsas fəaliyyət növü korporativ və fərdi bank xidmətlərinin göstərilməsidir. Bunlara sərbəst konvertasiya edilən valyutalar və Azərbaycan manatı ("AZN") ilə əmanətlərin alınması və kommersiya kreditlərinin verilməsi, Azərbaycanın daxilində və xaricə pul vəsaitlərinin köçürmələri, müştərilərin ixrac və idxal əməliyyatlarının dəstəklənməsi, xarici valyutanın mübadilə edilməsi və hüquqi və fiziki şəxslərə digər bank xidmətlərinin göstərilməsi daxildir. 31 dekabr 2018-ci il tarixinə Bankın əməliyyat şəbəkəsi baş idarə, 12 müstəqil şöbə (2017-ci il: 7) və 98 filialdan (2017-ci il: 92) ibarətdir.

Bank 29 dekabr 2006-cı il tarixli "Fiziki şəxslərin əmanətlərinin sığortalanması haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda nəzərdə tutulan əmanətlərin sığortalanması üzrə dövlət proqramında iştirak edir. Azərbaycan Əmanətlərin Sığortalanması Fondu üç illik müddətdə yerli valyuta ilə illik faiz dərəcəsi 15%-dək olan əmanətlərin və xarici valyuta ilə illik faiz dərəcəsi 3%-dək olan əmanətlərin tam kompensasiya edilməsinə zəmanət verir.

31 dekabr 2018-ci il tarixinə Bankın işçilərinin sayı 2,814 (2017-ci il: 2,513) olmuşdur.

Bankın rəsmi ünvanı belədir: Azərbaycan, Bakı, AZ1014, Füzuli küçəsi, 71.

31 dekabr tarixinə Bankın mövcud səhmlərinə aşağıdakı səhmdarlar sahib olmuşlar:

Səhmdar	2018, %	2017, %
Paşa Holding MMC	99.87	99.87
Fiziki şəxslər	0.13	0.13
Cəmi	100.00	100.00

31 dekabr 2018-ci və 2017-ci il tarixlərində Bankın tam mülkiyyətçiləri və ümumi birgə nəzarəti həyata keçirən şəxslər xanım Leyla Əliyeva və xanım Arzu Əliyevadır.

31 dekabr 2018-ci il tarixinə Bank 3 may 2018-ci il tarixində Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq Bank tərəfindən təsis edilmiş "Birkart bank olmayan kredit təşkilatı" Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyətinin ("tөрəmə müəssisə") 100%-lik sahibi olmuşdur. 31 dekabr 2018-ci il tarixinə Bank buraxılmış ümumi məbləği 500 AZN olan və hər birinin nominal dəyəri 10 min manat olmaqla 50 səhmə bölünmüş və ödənilməsi gözlənilən səhm kapitalını tam olaraq ödəmişdir. Tөрəmə müəssisə Birkart plastik kartları vasitəsilə kreditlərin verilməsini və lizing, faktoring və bank zəmanətlərinin buraxılması kimi digər bank maliyyə xidmətləri əsaslaşdırır. 31 dekabr 2018-ci il tarixinə tөрəmə müəssisə fəaliyyətə başlamamışdır.

Kapital Bank ASC və onun tөрəmə müəssisəsi (birlikdə "Bank") hazırkı maliyyə hesabatlarında konsolidasiya edilmişdir.

2. Hesabatların tərtibatının əsası

Ümumi məsələlər

Hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları ("MHBS") əsasında hazırlanmışdır.

Azərbaycan manatı Bankın funksional və təqdimat valyutasıdır, çünki əməliyyatların əksəriyyəti Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir, ölçülür və ya maliyyələşdirilir. Digər valyutalarla aparılmış əməliyyatlar xarici valyuta ilə əməliyyatlar kimi uçota alınır. Bank qeydlərin aparılmasını və konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının hazırlanmasını Azərbaycan manatı ilə və MHBS-ə uyğun olaraq həyata keçirir. Hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları, xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar və bir səhm üzrə dəyər istisna olmaqla, min Azərbaycan manatı ("AZN") ilə təqdim edilir. Ədalətli dəyərlə ölçülmüş binalar, digər ümumi gəlirdə ədalətli dəyərlə (DÜGƏD) əks etdirilən investisiya qiymətli kağızları və derivativ maliyyə alətləri və öhdəlikləri istisna olmaqla, maliyyə hesabatları ilkin maya dəyəri əsasında hazırlanmışdır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı

Mühasibat uçotu prinsiplərində dəyişikliklər

9 sayılı MHBS Maliyyə alətləri

9 sayılı MHBS 1 yanvar 2018-ci il tarixində və ya bu tarixdən sonrakı illik dövrlər üçün 39 sayılı "Maliyyə alətləri: Tanınma və qiymətləndirmə" adlı MUBS-ni əvəz edir. Bank 2017-ci il üzrə 9 sayılı MHBS-nin əhatə dairəsinə daxil olan maliyyə alətləri üçün müqayisəli məlumatı yenidən təqdim etməmişdir. Buna görə 2017-ci il üzrə müqayisəli məlumatlar 39 sayılı MUBS əsasında təqdim edilir və 2018-ci il üzrə təqdim edilən məlumatlarla müqayisə edilmişdir. 9 sayılı MHBS-nin qəbul edilməsindən əmələ gələn fərqlər birbaşa 1 yanvar 2018-ci il tarixinə bölüşdürülməmiş mənfəətdə tanınmışdır və aşağıda açıqlanır.

(a) Təsnifləşdirmə və qiymətləndirmə

9 sayılı MHBS-yə əsasən "yalnız əsas məbləğin və faizin ödənilməsi" (YƏMFÖ) meyarına uyğun gəlməyən bütün borc maliyyə aktivləri ilkin tanınma zamanı mənfəət və ya zərerdə ədalətli dəyərle ölçülən aktivlər (MZƏD) kimi təsnifləşdirilir. Bu meyarla uyğun olaraq, "əsas kreditləşmə sazişi"yə uyğun olmayan borc alətləri, məsələn, əlaqədar konvertasiya opsiyonları və ya "reqress hüququ olmayan" kreditlər kimi alətlər MZƏD ilə ölçülür. YƏMFÖ meyarına cavab verən borc maliyyə aktivləri üçün, ilkin tanınmada təsnifat bu alətlərin idarə olunduğu biznes modelinə əsasən müəyyən edilir:

- ▶ "yığılmaq üçün saxlanılan" əsasda idarə olunan alətlər amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülür;
- ▶ "yığılmaq və satış üçün saxlanılan" əsasda idarə olunan alətlər digər ümumi gəlirdə ədalətli dəyərde ölçülür (DÜGƏD);
- ▶ ticarət maliyyə aktivləri daxil olmaqla digər əsaslarla idarə olunan alətlər MZƏD ilə ölçülür.

Alətin DÜGƏD ilə təsnifləşdirilməsi yekun olaraq təyin edildiyi hallar istisna olmaqla, kapital maliyyə aktivləri ilkin tanınmada MZƏD ilə ölçülən alət kimi təsnifləşdirilməlidir. DÜGƏD ilə təsnif edilən kapital investisiyaları üçün dividend gəliri istisna olmaqla, bütün realizasiya edilmiş və realizasiya edilməmiş gəlir və zərərlər, sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərəre təsnifləşdirilməyərək, digər ümumi gəlirdə tanınır.

Maliyyə öhdəliklərinin təsnifatı və ölçülməsi hazırkı 39 sayılı MUBS-un tələbləri ilə müqayisədə əsas etibarlı ilə dəyişməz olaraq qalır. Törəmə alətlər MZƏD ilə ölçülməkdə davam edəcəkdir. Əlaqədar törəmə alətlər artıq əsas maliyyə aktivindən ayrılır.

(b) Dəyersizləşmə

9 sayılı MHBS-nin tətbiqi Bankın maliyyə aktivləri üzrə dəyersizləşmə zərərlərinin uçot qaydasını tamamilə dəyişmişdir, belə ki, 39 sayılı MUBS-un çəkilmiş zərərlər əsasında yanaşması proqnoz gözlənilən kredit zərəri yanaşması (GKZ) ilə əvəz edilmişdir. 1 yanvar 2018-ci il tarixindən etibarən Bank kredit öhdəlikləri və maliyyə zəmanətləri müqavilələri ilə birlikdə MZƏD ilə ölçülməyən bütün kreditlər və digər borc maliyyə aktivləri üçün gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyatı uçota alır. Kapital alətləri üzrə 9 sayılı MHBS əsasında dəyersizləşmə hesablanır.

Kredit riski əmələ gəldiyi andan etibarən əhəmiyyətli artdığı hallar istisna olmaqla ehtiyat növbəti on iki ay ərzində defolt ehtimalı ilə bağlı GKZ-yə əsaslanır. Maliyyə aktivini "satınalmış və ya yaradılmış kredit üzrə dəyersizləşmiş maliyyə aktivini" (SYKD) tərifinə uyğundursa, ehtiyat aktivin istifadə müddəti üzrə GKZ-dəki dəyişikliyə əsaslanır. Bankın dəyersizləşmə metodunun detalları 23 sayılı Qeyddə göstərilir. 1 yanvar 2018-ci il tarixinə 9 sayılı MHBS-nin tətbiqinin kəmiyyət təsiri aşağıdakı (c) bəndində göstərilir.

(c) 9 sayılı MHBS-yə keçidin təsiri

Aşağıdakı cədvəllərdə 9 sayılı MHBS-nin qəbul edilməsinin 1 yanvar 2018-ci il tarixinə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatla və bölüşdürülməmiş mənfəətə təsiri, o cümlədən 39 sayılı MUBS əsasında çəkilmiş kredit zərərinin hesablanması qaydasının 9 sayılı MHBS ilə nəzərdə tutulmuş GKZ ilə əvəz edilməsinin təsiri də eks etdirilir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)**Mühasibat uçotu prinsiplərində dəyişikliklər (davamı)**

39 sayılı MUBS əsasında balans dəyərini 1 yanvar 2018-ci il tarixinə 9 sayılı MHBS əsasında qeydə alınmış qalıqlarla üzlaşdırılması aşağıdakı cədvəldə təqdim edilir:

Maliyyə aktivləri	İstinad	39 sayılı MUBS əsasında ölçmə		Yenidən təsnifləşdirmə	Yenidən hesablanma		9 sayılı MHBS	
		Sınıf	Məbləğ		GKZ	Digər	Məbləğ	Kateqoriya
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri		K və Db ¹	1,085,177	-	-	-	1,085,177	Amortizasiya hesablanmış dəyər
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər		K və Db	572,372	-	-	-	572,372	Amortizasiya hesablanmış dəyər
Müştərilərə verilmiş kreditlər		K və Db	1,163,291	-	(14,744)	-	1,148,547	Amortizasiya hesablanmış dəyər
İnvestisiya qiymətli kağızları – DÜGƏD-ile borc qiymətli kağızları	A	SMO ²	295,717	-	-	(1,490)	294,227	Amortizasiya hesablanmış dəyər
İnvestisiya qiymətli kağızları – DÜGƏD-ile kapital qiymətli kağızları	B	SMO	4,539	-	-	-	4,539	DÜGƏD (kapital)
Digər maliyyə aktivləri – amortizasiya hesablanmış dəyər		K və Db	50,248	-	-	-	50,248	Amortizasiya hesablanmış dəyər
Qeyri-maliyyə aktivləri								
Təxirə salınmış vergi aktivləri			-	-	-	-	-	
Cəmi aktivləri			3,171,344	-	(14,744)	(1,490)	3,155,110	
Qeyri-maliyyə öhdəlikləri								
Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri			17,135	-	(4,261)	(298)	12,576	
Ehtiyatlar			4,010	-	6,563	-	10,573	
Cəmi öhdəliklər			21,145	-	2,302	(298)	23,149	

¹ K və Db: Kreditlər və debitor borcları.

² SMO: Satış üçün mövcud olan.

A 1 yanvar 2018-ci il tarixinə Bank özünün əvvəlki satış üçün mövcud olan qiymətli kağızlar portfelinin bir hissəsini amortizasiya hesablanmış dəyərde təsnif etmişdir. Bu alətlər YƏMFÖ meyarına uyğundur, fəal şəkildə alınıb-satılmamışdır və pul vəsaitlərini toplamaq niyyəti ilə və satmaq niyyəti olmadan saxlanılmışdır.

B Bank əvvəlki satış üçün mövcud olan kapital alətlərini geri klassifikasiyaya edib bilməyəcək seçim ilə DÜGƏD ilə kapital alətləri kimi təyin etmişdir.

Ehtiyatlar və bölüşdürülməmiş mənfəət üzrə 9 sayılı MHBS-yə keçidin təsiri aşağıda təqdim edilir:

	Ehtiyatlar və bölüşdürülməmiş mənfəət
Ədalətli dəyər ehtiyatı	
39 sayılı MUBS əsasında yekun qalıq (31 dekabr 2017-ci il)	4,463
Borc investisiya qiymətli kağızlarının satış üçün mövcud olan qiymətli kağızlardan amortizasiya hesablanmış dəyərə əks olunan qiymətli kağızlara yenidən təsnifləşdirilməsi	(1,490)
Yuxarıdakılarla bağlı təxirə salınmış vergi	298
9 sayılı MHBS əsasında yenidən hesablanmış ilkin qalıq (1 yanvar 2018-ci il)	3,271
Bölüşdürülməmiş mənfəət	
39 sayılı MUBS əsasında yekun qalıq (31 dekabr 2017-ci il)	167,074
9 sayılı MHBS GKZ tanınması	(21,307)
Yuxarıdakılarla bağlı təxirə salınmış vergi	4,261
9 sayılı MHBS əsasında yenidən hesablanmış ilkin qalıq (1 yanvar 2018-ci il)	150,028
9 sayılı MHBS-nin qəbul edilməsinə görə kapitalda cəmi dəyişiklik	18,238

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icması (davamı)**Mühasibat uçotu prinsiplərində dəyişikliklər (davamı)**

Aşağıdakı cədvəldə 39 sayılı MUBS əsasında məcmu ilkin kredit zərəri üçün ehtiyat və 37 sayılı "Ehtiyatlar, potensial öhdəliklər və potensial aktivlər" adlı MUBS əsasında kredit öhdəlikləri və maliyyə zəmanət müqavilələri 9 sayılı MHBS əsasında GKZ ehtiyatları ilə üzleşdirilir.

	31 dekabr 2017-ci il tarixinə 39 sayılı MUBS / 37 sayılı MUBS əsasında kredit zərəri üçün ehtiyat	Yenidən hesablanma	1 yanvar 2018-ci il tarixinə 9 sayılı MHBS əsasında GKZ
Aşağıdakılar üçün dəyərsizləşmə ehtiyatı			
Amortizasiya hesablanmış dəyerdə kreditlər və debitor borchları	(90,643)	(14,744)	(105,387)
Maliyyə zəmanətləri və akkreditivlər	(4,010)	(6,291)	(10,301)
İstifadə edilməmiş kredit üzrə təəhhüdlər	–	(272)	(272)
	(94,653)	(21,307)	(115,960)

15 sayılı MHBS "Müştərilərlə müqavilələrdən gəlirlər"

2014-cü ilin may ayında buraxılmış və 2016-cı ilin aprel ayında düzəlişlər edilmiş 15 sayılı MHBS, müştərilərlə müqavilələrdən irəli gələn gəlirlərin uçota alınması üçün 5 mərhələli modeli tətbiq edir. 15 sayılı MHBS-yə görə gəlirlər müəssisənin müştəriyə göndərdiyi mallar və ya xidmətlər əvəzində alınması gözlənilən vəsaiti əks etdirən məbləğdə tanınır. Lakin, standart maliyyə alətləri və lizinqlərlə bağlı gəlirlərə tətbiq edilmir və beləliklə də Bankın gəlirlərinin əksəriyyətinə, o cümlədən 9 sayılı "Maliyyə alətləri" adlı MHBS və 17 sayılı "İcarələr" adlı MUBS-un əhatə dairəsinə daxil olan faiz gəlirlərinə, qiymətli kağızlarla əməliyyatlar üzrə gəlirlərə/zərərlərə, icarədən gəlirə təsir göstərmir. Nəticədə, aşağıda təsvir olunan dəyişən ödənişin qiymətləndirilməsinə göstərilən təsir istisna olmaqla, bu standartın qəbul edilməsi Bankın gəlirinin əksəriyyətinə təsir göstərmir.

15 sayılı MHBS qəbul edilməzdən əvvəl dəyişən ödəmə tarixi məlumatlara əsasən qiymətləndirilirdi. 15 sayılı MHBS-yə uyğun olaraq gəlirlər yalnız dəyişən ödəniş ilə bağlı qeyri-müəyyənlik sonradan aradan götürüldə əhəmiyyətli qaytarmanın baş verməyəcəyi ehtimalı yüksək olduğu halda tanınmalıdır. Bank, əvvəllər əməliyyat qiymətinə daxil edilmiş məbləğlə müqayisədə dəyişən ödənişin qiymətləndirilməsində yuxarıdakı tələbi tətbiq etmişdir. Bu, 15 sayılı MHBS-nin tətbiqindən əvvəl Standartlarla və müvafiq şərhlərlə müqayisədə 1 yanvar 2018-ci il tarixinə digər aktivlərin və digər öhdəliklərin 13,412 AZN məbləğində azalması, həmçinin cari dövr üzrə digər aktivlərin və digər öhdəliklərin 13,616 AZN məbləğində azalması ilə nəticələnmişdir. Təxirə salınmış vergiyə təsir sıfırıdır.

Bank yeni standartı modifikasiya edilmiş retrospektiv metoddan istifadə edərək, 1 yanvar 2018-ci il tarixində ilkin bölüşdürülməmiş mənfəətdə məcmu keçid təsirini tanımaqla və müqayisəli məlumatı yenidən hesablamadan tətbiq etmişdir.

22 sayılı MHBSŞK şərh "Valyuta əməliyyatları və avans ödənişləri"

Bu Şərh izah edir ki, avans məbləğinə aid olan əlaqəli aktivin, xərcin və ya gəlirin (və ya bunların bir hissəsinin) ilkin tanınmasında istifadə ediləcək spot valyuta məzənnəsinin müəyyənləşdirilməsində əməliyyat tarixi olaraq müəssisə tərəfindən avans ödənişindən irəli gələn qeyri-monetar aktiv və ya qeyri-monetar öhdəliyin ilkin olaraq tanındığı tarix hesab edilir. Bir çox avans ödəniş və ya daxilolma olduqda, müəssisə hər bir avans ödəniş və ya daxilolma üçün əməliyyat tarixini müəyyən etməlidir. Bu şərh Bankın konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsir göstərmir.

Konsolidasiya üçün əsas

Törəmə müəssisələr, yəni Bankın nəzarət etmək imkanı olduğu bütün müəssisələr, konsolidasiya edilir. Nəzarət bu halda yaranır ki, Bank investisiya obyektində iştirakı ilə bağlı zərəmə məruz qalsın və ya gəlir əldə etmək hüququna malik olsun və investisiya obyektinə üzrə nəzarət hüququ vasitəsilə həmin gəlirlərə təsir etmək imkanına malik olsun. Xüsusilə, Bank investisiya obyektinə yalnız və yalnız o halda nəzarət edir ki, Bank:

- ▶ Investisiya obyektinə üzrə nəzarət hüququna malik olsun (yəni mövcud olan hüquqlar hazırda investisiya obyektinin müvafiq fəaliyyətini idarə etmək imkanını versin);
- ▶ Investisiya obyektində iştirakla bağlı zərəmə və ya gəlirlər əldə etmək hüququna malik olsun; və
- ▶ Gəlirlərə təsir göstərmək üçün investisiya obyektinə üzrə nəzarəti istifadə etmək bacarığına malik olsun.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Konsolidasiya üçün əsas (davamı)

Ümumiyyətlə, ferziyyəyə görə səsvermə hüquqlarının çoxluğu nəzarətin əldə edilməsi ilə nəticələnir. Bu ferziyyəni dəstəkləmək üçün və Bank səsvermə hüquqlarının və ya investisiya obyektində analoji hüquqların çoxluğundan az paya sahib olanda Bank investisiya obyektinə üzrə nəzarət hüququnun olub-olmadığını qiymətləndirərkən bütün müvafiq fakt və şəraitləri, o cümlədən aşağıdakıları nəzərdən keçirir:

- ▶ Investisiya obyektində digər səsvermə hüquqlarının sahibləri ilə müqavilə razılaşması (razılaşmaları);
- ▶ Digər müqavilə razılaşmalarından irəli gələn hüquqlar;
- ▶ Bankın səsvermə hüquqları və potensial səsvermə hüquqları.

Tөрəmə müəssisələr nəzarət Banka keçdiyi tarixdən konsolidasiya edilir və nəzarət başa çatdıqdan sonra konsolidasiya dayandırılır. Bütün qrupdaxili əməliyyatlar, balanslar və qrupun şirkətləri arasında əməliyyatlardan əldə edilən realizasiya edilməmiş gəlirlər tamamilə silinir. Aparılmış əməliyyatlar köçürülən aktivin dəyersizləşməsini göstərmirsə, realizasiya edilməmiş zərərər də silinir. Lazım gəldikdə, Bankın qəbul etdiyi siyasətə uyğunlaşmaq məqsədilə törəmə müəssisələrin uçot siyasətində dəyişiklik aparılır.

Tөрəmə müəssisənin mülkiyyət payındakı dəyişiklik, nəzarət hüququ dəyişmədikdə, kapital əməliyyatı kimi uçota alınır. Zərərər defisitli saldo ilə nəticələnsə də, qeyri-nəzarət iştirak payına aid edilir. Bank törəmə müəssisə üzrə nəzarəti itirdikdə, o, törəmə müəssisənin aktivləri (o cümlədən qüdvili) və öhdəlikləri, qeyri-nəzarət paylarının balans dəyəri, kapitalda qeydə alınmış ümumi məzənnə fərqlərini uçotdan silir; əldə edilmiş kompensasiyanın ədalətli dəyərini, saxlanılan investisiyanın ədalətli dəyərini və mənfəət və ya zərərde hər hansı əlavəni və ya defisiti tanıyır və əvvəl digər ümumi gəlirdə tanınmış komponentlərdə əsas şirkətin payını mənfəətə və ya zərərə yenidən təsnif edir.

Ədalətli dəyərin ölçülməsi

Bank MZƏD və DÜGƏD ilə maliyyə alətlərini və qeyri-maliyyə aktivlərini, misal üçün binaları, hər balans hesabatı tarixində ədalətli dəyərlə ölçür.

Ədalətli dəyər ölçmə tarixində bazar iştirakçıları arasında aparılan müntəzəm əməliyyatlar zamanı aktivin satılmasından alınacaq və ya öhdəliyin köçürülməsinə görə ödəniləcək məbləğdir. Ədalətli dəyər ölçülərkən aktivin satılması və ya öhdəliyin köçürülməsi əməliyyatının aşağıdakı yerlərdən birində aparılması ehtimal edilir:

- ▶ Aktivin və ya öhdəliyin əsas bazarı; və ya
- ▶ Əsas bazar olmayanda, aktivin və ya öhdəliyin ən əlverişli bazarı.

Bankın əsas və ya ən əlverişli bazara çıxışı olmalıdır. Aktivin və ya öhdəliyin ədalətli dəyəri bazar iştirakçıları aktivini və ya öhdəliyi qiymətləndirərkən istifadə etdiyi ferziyyələri istifadə etməklə ölçülməlidir və bu zaman ehtimal edilməlidir ki, bazar iştirakçıları öz hərəkətlərində ən yaxşı iqtisadi mənfəətlərini güdürlər. Qeyri-maliyyə aktivinin ədalətli dəyəri ölçülərkən bazar iştirakçısının, aktivini maksimal və ən yaxşı şəkildə istifadə etməklə və ya həmin aktivini maksimal və ən yaxşı şəkildə istifadə edəcək digər bazar iştirakçısına satmaqla, iqtisadi fayda əldə etmək qabiliyyəti nəzərə alınır.

Bank mövcud şəraitdə münasib olan və ədalətli dəyəri ölçmək üçün kifayət qədər məlumatları olan, müvafiq bazar məlumatlarını maksimal istifadə edən və müşahidə edilməyən məlumatların istifadəsini minimuma endirən qiymətləndirmə üsullarını istifadə edir. Maliyyə hesabatlarında ədalətli dəyəri ölçülən və ya təqdim edilən bütün aktivlər və öhdəliklər ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün ümumiyyətlə əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları əsasında ədalətli dəyər iyerarxiyasının daxilində aşağıda təsvir olunan kateqoriyalara bölünür:

- ▶ Səviyyə 1 – oxşar aktivlər və ya öhdəliklər üçün fəal bazarlarda kvotasiya edilmiş (təshih edilməmiş) qiymətləri mövcud olanlar;
- ▶ Səviyyə 2 – ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları birbaşa və ya dolayısı ilə müşahidə edilən qiymətləndirmə üsulları;
- ▶ Səviyyə 3 – ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları müşahidə edilməyən qiymətləndirmə üsulları.

Maliyyə hesabatlarında dövrü şəkildə tanınan aktivlər və öhdəliklər üçün Bank hər hesabat dövrünün sonunda kateqoriyalara bölməni yenidən qiymətləndirərək iyerarxiyanın daxilində Səviyyələr arasında köçürmələrin baş verib-vermədiyini müəyyən edir (ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün ümumiyyətlə əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları əsasında).

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri

İlkin tanınma

Tanınma tarixi

Maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin bütün müntəzəm alışları və satışları alqı-satqı tarixində, yəni Bank aktivləri və ya öhdəliyi almaq öhdəliyini üzərinə götürdüğü tarixdə tanınır. Müntəzəm alış və ya satış əməliyyatları qanunvericiliklə və ya bazar razılaşmaları ilə ümumi şəkildə müəyyən edilmiş müddət ərzində aktivlərin və öhdəliklərin çatdırılmasını tələb edən maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin alınması və ya satılması deməkdir.

İlkin ölçmə

Maliyyə əsələrinin təsnifatı ilkin tanınmada onların müqavilə şərtlərindən və əsələri idarə etmək üçün biznes modelindən asılıdır. Maliyyə əsələri ilk öncə ədalətli dəyərle ölçülür və MZƏD ilə tanınan maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri istisna olmaqla, əməliyyat xərcləri həmin məbləğə əlavə edilir və ya bu məbləğdən çıxılır.

Maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin ölçmə kateqoriyaları

1 yanvar 2018-ci ildən etibarən Bank bütün maliyyə aktivlərini aktivlərin idarə edilməsi üçün biznes modeli və aktivlərin aşağıdakılardan biri ilə ölçülmüş müqavilə şərtləri əsasında təsnifləşdirir:

- ▶ Amortizasiya edilmiş dəyər;
- ▶ DÜGƏD;
- ▶ MZƏD.

Bank törəmə və ticarət portfelini MZƏD ilə təsnif edir və ölçür. Bank maliyyə əsələrinə bu halda MZƏD ilə təyin edə bilər ki, bunu etməklə ölçmə və ya tanıma uyğunsuzluqlarını aradan götürmüş və ya əhəmiyyətli dərəcədə azaltmış olsun.

1 yanvar 2018-ci ilədək Bank maliyyə aktivlərini kreditlər və debitor borcları (amortizasiya edilmiş dəyər), MZƏD, satış üçün mövcud olan və ya ödəmə müddəti tamamlanana qədər saxlanılan aktivlər (amortizasiya edilmiş dəyər) kimi təsnifləşdirirdi.

Kredit öhdəlikləri və maliyyə zəmanətləri istisna olmaqla maliyyə öhdəlikləri ticarət məqsədləri üçün saxlanılanda, törəmə əsələrdə olanda və ya ədalətli dəyərin təyin edilməsi tətbiq edildə amortizasiya edilmiş dəyər və ya MZƏD ilə ölçülür.

Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər, müştərilərə kreditlər, amortizasiya edilmiş dəyərle investisiya qiymətli kağızları

1 yanvar 2018-ci ilə qədər kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlərə və müştərilərə kreditlərə, aşağıdakılar istisna olmaqla, fəal bazarda kvotasiyası olmayan sabit və ya müəyyən edilə bilən ödənişləri olan qeyri-törəmə maliyyə aktivləri daxil idi:

- ▶ Bankın dərhal və ya yaxın gələcəkdə satmaq niyyəti olduğu;
- ▶ Bankın ilkin tanınmada MZƏD ilə və ya satış üçün mövcud olan kimi təsnif etdiyi;
- ▶ Krediti ödəmə qabiliyyətinin pisləşməsindən irəli gələn və bu halda satış üçün mövcud olan kimi təsnifləşdirilməli olan hallar istisna olmaqla, Bankın ilkin investisiyalarının əhəmiyyətli hissəsini qaytara bilmədiyini aktivlər.

1 yanvar 2018-ci ildən etibarən Bank kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğləri, müştərilərə verilmiş kreditləri, investisiya borc qiymətli kağızlarını və digər maliyyə investisiyalarını yalnız aşağıdakı hər iki şərt yerinə yetiriləndə amortizasiya edilmiş dəyərle ölçür:

- ▶ Maliyyə aktivləri biznes modeli çərçivəsində müqavilə üzrə pul vəsaitlərini toplamaq məqsədilə saxlanılır;
- ▶ Maliyyə aktivləri üzrə müqavilə şərtləri müəyyən olunmuş tarixlərdə qalan əsas məbləğ üzrə yalnız əsas məbləğ və faiz ödənişlərindən (YƏMFÖ) ibarət pul vəsaitlərinin yaranmasına səbəb olur.

Bu şərtlər təfərrüatı ilə aşağıda açıqlanır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri (davamı)

Biznes modelin qiymətləndirilməsi

Biznes məqsədinə çatmaq üçün Bank, maliyyə aktivləri qrupunun idarə edilməsini daha yaxşı əks etdirən səviyyədə biznes modelini müəyyən edir.

Bankın biznes modeli hər bir alət üzrə deyil, ümumi portfeller səviyyəsində qiymətləndirilir və aşağıdakılar da daxil olmaqla müşahidə olunan amillərə əsaslanır:

- ▶ Biznes modelin və həmin biznes model çərçivəsində saxlanılan maliyyə aktivlərinin səmərəliliyi hansı yolla qiymətləndirilir və bu məlumatlar müəssisənin əsas idarə heyətinə necə çatdırılır;
- ▶ Biznes modelin (və həmin biznes model çərçivəsində saxlanılan maliyyə aktivlərinin) səmərəliliyinə təsir edən risklər, xüsusilə də bu risklərin idarə olunması üsulları; və
- ▶ Biznesi idarə edən menecerlər necə mükafatlandırılır (məsələn, mükafatın idarə olunan aktivlərin ədalətli dəyərində, yoxsa müqavilə üzrə alınmış pul vəsaitlərinin hərəkətinə əsaslanması);
- ▶ Satışların gözlənilən tezliyi, dəyəri və vaxtı da Bankın qiymətləndirməsi üçün vacib amillərdir.

Biznes modelin qiymətləndirilməsi "ən pis" və ya "stress" kimi ssenariləri nəzərə almadan ağılabatan şəkildə baş verməsi gözlənilən ssenarilərə əsaslanır. İkinci tanınmadan sonra pul vəsaitlərinin hərəkəti Bankın ilkin gözləntilərindən fərqli şəkildə həyata keçirilirsə Bank həmin biznes modelində saxlanılan qalan maliyyə aktivlərinin təsnifatını dəyişmir, lakin gələcəkdə yeni yaranan və ya yeni alınan maliyyə aktivlərini qiymətləndirərkən belə məlumatları nəzərə alır.

YƏMFÖ testi

Təsnifləşdirmə prosesinin ikinci addımını olaraq Bank maliyyə aktivinin YƏMFÖ testinə uyğun olub-olmadığını müəyyən etmək üçün müqavilə şərtlərini qiymətləndirir.

Bu testin məqsədləri üçün "Əsas məbləğ" maliyyə aktivinin ilkin tanınma tarixindəki ədalətli dəyəridir və maliyyə aktivinin istifadə müddəti üzrə (məsələn, əsas məbləğ qaytarılanda və ya əlavə/əndirim amortizasiya ediləndə) dəyişə bilər.

Kredit müqaviləsi daxilində faizin ən əhəmiyyətli elementləri adətən pulun zaman dəyərində görə kompensasiya və kredit riskidir. YƏMFÖ qiymətləndirməsini həyata keçirmək üçün Bank mühakimələr yürüdür və maliyyə aktivinin ifadə edildiyi valyuta və faiz dərəcəsinin müəyyən edildiyi müddət kimi müvafiq amilləri nəzərə alır.

Əksinə, əsas kredit müqaviləsi ilə əlaqəsi olmayan müqavilə pul vəsaitlərinin hərəkətində minimal səviyyedən daha iri olan risklərə və ya dəyişkənliyə səbəb olan müqavilə şərtləri yalnız əsas məbləğin və faizin ödənişi olan müqavilə pul vəsaitlərinin hərəkətini yaratmır. Belə hallarda maliyyə aktivini MZƏD ilə ölçülməlidir.

DÜGƏD ilə borc alətləri

1 yanvar 2018-ci ildən etibarən Bank aşağıdakı şərtlərin hər ikisi yerinə yetirilərsə, DÜGƏD ilə ölçülmüş borc alətlərinin 9 sayılı MHBS əsasında yeni kateqoriyasını tətbiq edir:

- ▶ Alət biznes modeli çərçivəsində həm müqavilə üzrə pul vəsaitlərini toplamaq, həm də maliyyə aktivini satmaq məqsədilə saxlanılır;
- ▶ Maliyyə aktivini üzrə müqavilə şərtləri YƏMFÖ testinə uyğundur.

DÜGƏD ilə borc alətləri sonradan ədalətli dəyərle ölçülür, tanınmış ədalətli dəyərde dəyişikliklərə görə yaranan gəlir və zərərler isə DÜG-də tanınır. Faiz gəlirləri və məzənnə fərqi gəlir və zərərler mənfəət və ya zərərdə amortizasiya edilmiş dəyərde ölçülmüş maliyyə aktivləri ilə eyni qaydada tanınır. Tanınması dayandırılanda əvvəllər DÜG-də tanınmış məcmu gəlir və ya zərərler DÜG-dən mənfəət və ya zərəre yenidən təsnif edilirdi.

DÜGƏD ilə ölçülmüş borc qiymətli kağızları üzrə GKZ maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda həmin maliyyə aktivlərinin balans dəyərini azaltmır, bunlar ədalətli dəyərde qalır. Əksinə, DÜG-də yığılmış dəyərsizləşmə məbləği kimi aktivlər amortizasiya edilmiş dəyərde ölçülsəydi yarana biləcək ehtiyata bərabər məbləğ mənfəət və ya zərərdə müvafiq xərc yaradılmaqla tanınır. DÜG-də tanınmış yığılmış zərər aktivin tanınması dayandırılanda mənfəət və zərəre aid edilir.

DÜGƏD ilə kapital alətləri

1 yanvar 2018-ci ildən etibarən ilkin tanınmada Bank bəzi hallarda 32 sayılı "Maliyyə alətləri: Təqdimatı" adlı MUBS əsasında kapital tərifinə uyğun olan bəzi kapital investisiyalarını ticarət üçün saxlanılan alətlər kimi deyil, DÜGƏD ilə kapital alətləri kimi təsnif etmək üçün yekun seçim edir. Belə təsnifat alətlər üzrə fərdi şəkildə müəyyən edilir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri (davamı)

Bu kapital alətləri üzrə gəlir və zərərlər heç zaman mənfəət və ya zərəre yenidən təsnifləşdirilmir. Ödəmə hüququ müəyyən edildə, dividendlər mənfəət və ya zərərdə digər gəlir kimi tanınır, lakin Bank alətin dəyərinin bir hissəsinin qaytarılması olan belə daxilolmalardan faydalanırsa, bu halda belə gəlirlər DÜG-də tanınır. DÜGƏD ilə kapital alətləri üzrə dəyərsizləşmənin qiymətləndirilməsi aparılmır. Bu alətlər silinəndə, yığılmış yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı bölüşdürülməmiş mənfəətə köçürülür.

Maliyyə zəmanətləri, akkreditivlər və istifadə edilməmiş kredit üzrə təəhhüdlər

Bank maliyyə zəmanətləri, akkreditivlər və kredit öhdəliklərini təqdim edir.

Maliyyə zəmanətləri ilkin olaraq maliyyə hesabatlarında alınmış mükafata bərabər olan ədalətli dəyərle tanınır. İkkin tanınmadan sonra Bankın hər bir zəmanət üzrə öhdəliyi konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərərdə haqqında hesabatda tanınmış məcmu amortizasiya çıxılmaqla ilkin olaraq tanınmış və 37 sayılı MUBS əsasında (1 yanvar 2018-ci ilədək) – zəmanət nəticəsində yaranan hər hansı maliyyə öhdəliyini ödəmək üçün tələb olunan xərcin ən yaxşı qiymətləndirməsi və ya 9 sayılı MHBS əsasında (1 yanvar 2018-ci ildən sonra) – GKZ ehtiyatı məbləğlərindən daha yuxarı olanı ilə ölçülür.

İstifadə edilməmiş kredit üzrə təəhhüdlər və akkreditivlər kimi öhdəliklər öhdəliyin müddəti ərzində Bankın əvvəlcədən müəyyən edilmiş şərtlərlə müştəriyə kredit təqdim etməsini nəzərdə tutur. Maliyyə zəmanəti haqqında müqavilələrlə eyni qaydada 39 sayılı MUBS əsasında yüklü müqavilə üçün ehtiyat ayrılırdı, lakin 1 yanvar 2018-ci ildən bu müqavilələr GKZ tələblərinin əhatə dairəsinə daxilidir.

İcra zəmanətləri

İcra zəmanətləri digər tərəf müqavilə öhdəliyini yerinə yetirməyəndə kompensasiyanın ödənilməsini nəzərdə tutan müqavilələrdir. İcra zəmanətləri kredit riskini ötürmür. İcra zəmanəti müqavilələri üzrə risk digər tərəflə müqavilə öhdəliklərinin yerinə yetirilməməsi təhlükəsindən ibarətdir. Beləliklə, icra zəmanətləri maliyyə alətləri hesab edilmir və buna görə də 9 sayılı MHBS-nin əhatə dairəsinə aid edilmir.

Kreditlər və debitor borcları

1 yanvar 2018-ci ilədək kreditlər və debitor borcları fəal bazarda dövr etməyən, dəyişməz və ya müəyyən edilə bilən ödənişli qeyri-törəmə maliyyə aktivləri idi. Onlar dərhal və ya qısa müddətdə satılmaq üçün nəzərdə tutulmur, ticarət qiymətli kağızları kimi təsnif edilmir və ya satış üçün mövcud olan investisiya qiymətli kağızları kimi göstərilirdi. Belə aktivlər effektiv faiz dərəcəsi metodundan istifadə etməklə amortizasiya olunmuş dəyərle əks etdirilirdi. Gəlir və zərərlər mənfəət və ya zərərdə kreditlər və debitor borcları uçotdan çıxarılanda və ya dəyərsizləşəndə, eləcə də amortizasiyanın hesablanması prosesində əks etdirilirdi.

Satış üçün mövcud olan maliyyə aktivləri

1 yanvar 2018-ci ilədək satış üçün mövcud olan maliyyə aktivləri satış üçün təyin edilmiş və ya yuxarıda göstərilən üç sınıfdan heç birinə təsnif edilməyən qeyri-törəmə maliyyə aktivləri idi. İkkin tanınmadan sonra satış üçün mövcud olan maliyyə aktivləri ədalətli dəyərle ölçülürdü və bu zaman gəlir və ya xərclər investisiyanın tanınması dayanana və ya investisiyanın dəyərsizləşməsi müəyyən edilənə qədər digər ümumi gəlirin tərkibində əks etdirilirdi. Belə halda əvvəl digər ümumi gəlirin tərkibində əks etdirilmiş məcmu gəlir və ya zərərdə konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərərdə haqqında hesabatda yenidən təsnif edilirdi. Bununla bərabər effektiv faiz dərəcəsi metodu ilə hesablanmış faizlər mənfəət və ya zərərdə əks etdirilirdi.

Maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin yenidən təsnif edilməsi

1 yanvar 2018-ci ildən etibarən, Bank maliyyə aktivlərini idarə etmək üçün biznes modelini dəyişdiyi müstəsna hallar istisna olmaqla, Bank maliyyə aktivlərini ilkin tanınmadan sonra yenidən təsnif etmir. Maliyyə öhdəlikləri heç zaman yenidən təsnif edilmir. Bank 2017-ci ildə heç bir maliyyə aktivini və ya maliyyə öhdəliyini yenidən təsnif etməmişdir.

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri kassada olan pul vəsaitləri, ARMB-dən alınacaq məbləğlər (məcburi ehtiyatları çıxmaqla) və ödəmə müddəti verildiyi tarixdən etibarən doxsan gündən artıq olmayan və müqavilə yüküylüyündən azad olan kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər daxildir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Tөрəmə maliyyə alətlər

Adi fəaliyyətində Bank müxtəlif törəmə maliyyə alətlərindən, o cümlədən valyuta və kapital bazarlarında fyuçers, forvard, svop və opsiyon alətlərindən istifadə edir. Belə maliyyə aktivləri ticarət məqsədləri üçün saxlanılır və ədalətli dəyərle əks etdirilir. Ədalətli dəyər bazar kotirovkaları və ya cari bazarı, müvafiq alətin müqavilə qiymətlərini və ya digər amilləri nəzərə alan qiymətləndirmə modelləri əsasında müəyyən edilir. Müsbət ədalətli dəyəri olan törəmə alətlər aktivlərin tərkibində, mənfi ədalətli dəyəri olanlar isə öhdəliklərin tərkibində əks etdirilir. Bu alətlərdən irəli gələn gəlir və zərərlər konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda, maliyyə alətinin xüsusiyyətindən asılı olaraq, ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks etdirilən maliyyə alətlərindən xalis gəlirlər/(zərərlər) və ya məzənnə fərqiindən xalis gəlirlər/(zərərlər) kimi daxil edilir.

Asılı törəmə alət, birləşmiş alətin pul vəsaitləri hərəkətlərinin bir hissəsinin muxtar törəmə alətə oxşar şəkildə dəyişməsi ilə nəticələnən törəmə olmayan əsas aləti də özünə daxil edən hibrid müqavilənin tərkib hissəsidir. Asılı törəmə alət əks təqdirdə müqaviləyə əsasən tələb edilən pul vəsaitləri hərəkətlərinin bir hissəsi və ya hamısının təyin edilmiş faiz dərəcəsinə, maliyyə alətinin qiymətinə, əmtəə qiymətinə, xarici valyuta məzənnəsinə, qiymət və ya dərəcələr indeksinə, kredit reytinginə və ya kredit indeksinə və ya digər dəyişənə uyğun olaraq düzəliş edilməsinə səbəb olur, bir şərtlə ki, qeyri-maliyyə dəyişəni halında dəyişən müqavilə tərəfinə xas deyildir. Maliyyə alətinə əlavə edilmiş, lakin müqaviləyə əsasən həmin alətdən asılı olmadan köçürülə bilən və ya sövdələşmə üzrə fərqli qarşı tərəfə malik olan törəmə alət asılı törəmə alət deyil, fərdi maliyyə alətidir.

39 sayılı MUBS əsasında, maliyyə aktivləri, öhdəlikləri və qeyri-maliyyə əsas müqavilələrdən asılı olan törəmə alətlər ayrıca törəmə alətlər kimi uçota alınır və törəmə alət anlayışına uyğun gələndə (yuxarıda müəyyən edildiyi kimi), iqtisadi xüsusiyyətləri və riskləri əsas müqavilənin xüsusiyyət və riskləri ilə sıx əlaqəli olmayanda və əsas müqavilənin özü ticarət üçün saxlanılmayanda və ya MZƏD ilə təyin edilməyəndə ədalətli dəyərle tanınır. Əsas alətdən ayrılan asılı törəmə alətlər ticarət portfelində ədalətli dəyərle əks etdirilirdi, ədalətli dəyərde dəyişikliklər isə konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda tanınır.

1 yanvar 2018-ci ildə 9 sayılı MHBS tətbiq edildikdən sonra Bank maliyyə öhdəlikləri və qeyri-maliyyə əsas alətdən asılı olan törəmə alətləri bu yolla uçota alır. Maliyyə aktivləri biznes model və YƏMFÖ qiymətləndirmələri əsasında təsnifləşdirilir.

Borc öhdəlikləri

Buraxılmış maliyyə alətləri və ya onların komponentləri o halda öhdəlik kimi təsnif edilir ki, müqavilə razılaşmasının mahiyyəti Bankın üzərinə aşağıdakı öhdəliklərdən birinin qoyulması ilə nəticələnsin: sahibə pul vəsaitləri və ya digər maliyyə aktivini çatdırmaq və ya öhdəliyi müəyyən məbləğdə pul vəsaitinin və ya digər maliyyə aktivinin müəyyən sayda xüsusi kapital alətlərinə mübadilə etməkdən fərqli olaraq yolla ödəmək. Belə alətlərə müştəri, ARMB və dövlət təşkilatları, kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər və buraxılmış borc qiymətli kağızları daxildir. İlk tanınmadan sonra borc öhdəlikləri amortizasiya olunmuş dəyərle, effektiv faiz metodundan istifadə etməklə ölçülür. Gəlir və zərərlər mənfəət və zərərdə borc öhdəlikləri silindikdə, eləcə də amortizasiyanın hesablanması prosesində əks etdirilir.

Bank öz borcunu satın alırsa, həmin borc maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdan çıxarılır və öhdəliyin balans dəyəri ilə ödənilmiş vəsait arasındakı fərq mənfəət və ya zərərdə tanınır.

Lizinqlər

Əməliyyat lizinqi – Bank lizinq alan qismində

Lizinq üzrə obyektin mülkiyyət hüququ ilə əlaqədar risk və gəlirlər lizinqə verən tərəfindən Banka ötürülmədikdə aktivlərin lizinqi əməliyyat lizinqi hesab olunur. Əməliyyat lizinqi əsasında ödənişlər lizinqin müddəti ərzində bərabər çıxılmaqla metoduna əsasən ümumi və inzibati xərclərin tərkibinə daxil edilir.

Maliyyə alətlərinin qarşılıqlı əvəzləşdirilməsi

Bank maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin tanınmış məbləğlərini qarşılıqlı əvəz etmək üçün qanuni hüquqa malik olduğu və ya hesablaşmanı əvəzləşdirmə əsasında həyata keçirmək, ya da eyni vaxtda aktivini reallaşdırmaq və öhdəliyi yerinə yetirmək niyyəti olduğu halda, qarşılıqlı əvəzləşdirir və maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda xalis məbləğ kimi təqdim edir. Əvəzləşdirmə hüququ gələcək hadisədən asılı olmamalıdır və bütün aşağıdakı hallarda qanuni hüquqa malik olmalıdır:

- ▶ biznesin adi gedişində;
- ▶ öhdəliklər yerinə yetirilmədikdə; və
- ▶ müəssisə və bütün qarşı-tərəflər iflasa uğradıqda və ya müflisləşdikdə.

Bu adətən əsas əvəzləşdirmə razılaşmalarında baş vermir və əlaqəli aktiv və öhdəliklər maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda ümumi məbləğdə göstərilir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Restrukturizasiya edilmiş kreditlər

İmkan dairəsində Bank girova yiyələnmək əvəzinə kredit şərtlərini dəyişdirməyə çalışır. Buna müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş ödəniş müddətlərinin uzadılması və yeni kredit şərtlərinin razılaşdırılması daxildir.

1 yanvar 2018-ci ildən Bank maliyyə aktivinin, məsələn müştəriyə verilən kreditin müddəti və şərtləri onun yeni bir kreditə çevriləcəyi şəkildə dəyişdirildiyi halda maliyyə aktivinin tanınmasını dayandırır, fərq isə dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda tanınmanın dayandırılması ilə bağlı gəlir və ya zərər kimi tanınır. Yeni tanınmış kreditlər GKZ-nin ölçülməsi məqsədləri üçün Mərhələ 1 kimi təsnif edilir. Dəyərsizləşən kreditlərin restrukturizasiyası maliyyə alətinin tanınmasının dayandırılması ilə nəticələnir. Müştəriyə verilən kreditin tanınmasının dayandırılması baxımından qiymətləndirmə apararkən Bank aşağıdakı amilləri nəzərə alır:

- ▶ Kreditin valyutasında dəyişiklik;
- ▶ Qarşı-tərəfin dəyişməsi;
- ▶ Dəyişiklik nəticəsində alət artıq YƏMFÖ meyarına uyğun olmayanda.

Dəyişiklik əhəmiyyətli şəkildə fərqli olan pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə nəticələnmiş, dəyişiklik tanınmanın dayandırılmasına gətirib çıxarmır. İkinci EFD (effektiv faiz dərəcəsi) ilə diskontlaşdırılan pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişiklik əsasında Bank, dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər EFD istifadə etməklə hesablanmış faiz gəlirinin tərkibində təqdim edilmiş dəyişiklikdən irəli gələn gəlir və ya zərər qeydə alır.

39 sayılı MUBS əsasında maliyyə aktivlərinin dəyərsizləşməsi

1 yanvar 2018-ci ilədək, maliyyə aktivinin və ya maliyyə aktivləri qrupunun dəyərsizləşməsi ehtimalına dair obyektiv sübutların olub-olmamasını müəyyən etmək üçün Bank hər hesabat tarixində qiymətləndirmə aparırdı. Maliyyə aktivləri və ya maliyyə aktivləri qrupu yalnız və yalnız aktiv ilk dəfə eks etdirildikdən sonra baş vermiş bir və ya bir neçə hadisə nəticəsində dəyərsizləşmənin obyektiv sübutu olanda (baş vermiş "zərər hadisəsi") və ya bu zərər hadisəsi (və ya hadisələri) maliyyə aktivləri və ya maliyyə aktivləri qrupundan gözlənilən və etibarlı şəkildə qiymətləndirilə bilən pul vəsaitləri hərəkətlərinə təsir göstərəndə dəyərsizləşmiş hesab edilirdi. Dəyərsizləşmənin sübutlarına borcalanın və ya borcalanlar qrupunun mühüm maliyyə çətinlikləri ilə rastlaşması, faizlərin və ya əsas məbləğin ödənilməsi öhdəliklərini pozması, yüksək müflisləşmə və ya digər maliyyə yenidənqurması ehtimalı ilə qarşılaşmasına dair sübutlar, habelə müşahidə edilən bazar məlumatları əsasında qiymətləndirilən gələcək pul vəsaitləri hərəkətində ölçülə bilən azalmaya (məsələn, vaxtı keçmiş ödənişlərin səviyyələrində dəyişikliklərə və ya aktivlər üzrə zərərlərlə uzlaşan iqtisadi şəraitlərə) dair sübutlar daxil idi. Satış üçün mövcud olan maliyyə alətləri üçün dəyərsizləşmənin sübutuna həm də investisiyanın ədalətli dəyərinin əhəmiyyətli və ya davamlı şəkildə maya dəyərindən aşağı düşməsi daxil idi.

Bank fərdi olaraq mühüm maliyyə aktivləri üçün fərdi və fərdi olaraq mühüm olmayan maliyyə aktivləri üçün məcmu şəkildə dəyərsizləşməyə dair obyektiv sübutların olub-olmamasını qiymətləndirirdi.

Dəyərsizləşmə zərərlərinin çəkilməsinin obyektiv sübutu olanda, zərərin məbləği aktivlərin balans dəyəri ilə qiymətləndirilmiş gələcək pul vəsaitləri hərəkətinin cari dəyəri (hələ çəkilməmiş gələcəkdə gözlənilən kredit zərərləri nəzərə alınmadan) arasında fərq kimi ölçülürdü. Gələcək pul vəsaitlərinin hərəkəti ikinci effektiv faiz dərəcəsi və ya satış üçün mövcud olan maliyyə aktivləri üçün investisiyanın maya dəyəri ilə onun ədalətli dəyəri arasındakı fərq istifadə etməklə diskontlaşdırılırdı. Aktivin balans dəyəri ehtiyat hesabının istifadə edilməsi hesabına azalır və zərərin məbləği mənfəət və ya zərər eks etdirilirdi. Faiz gəlirləri azaldılmış balans dəyəri üzrə, aktiv üzrə ikinci effektiv faiz dərəcəsi əsasında və ya satış üçün mövcud olan maliyyə aktivləri üçün dəyərsizləşmə zərərinin ölçülməsi məqsədilə gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətini diskontlaşdırmaq üçün istifadə edilən faiz dərəcəsi istifadə etməklə hesablanmağa davam edirdi. Aktivlər və müvafiq ehtiyat kreditin qaytarılmasının realistik perspektivləri olmayanda və bütün təminat reallaşdırıldıqda və ya Bankın mülkiyyətinə keçdikdə silinirdi. Əgər növbəti ildə qiymətləndirilmiş dəyərsizləşmə zərərinin məbləği dəyərsizləşmə tanındıqdan sonra baş vermiş hadisə nəticəsində artır və ya azalırdısa, əvvəl tanınmış dəyərsizləşmə zərəri konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda geri qaytarılırdı, satış üçün mövcud olan kapital investisiyalarının ədalətli dəyərində dəyərsizləşmədən sonra artım isə digər ümumi gəlirdə eks etdirilirdi.

Dəyərsizləşmənin məcmu şəkildə qiymətləndirilməsi məqsədilə maliyyə aktivləri Bankın daxili kredit reytingləri sistemi əsasında qruplara bölünür və bu zaman aktivin növü, iqtisadi sektoru, coğrafi mövqeyi, girovun növü, ödəniş vaxtının keçib-keçməməsi və digər müvafiq amillər kimi kredit riskinin xüsusiyyətləri nəzərə alınır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

39 sayılı MUBS əsasında maliyyə aktivlərinin dəyersizləşməsi (davamı)

Məcmu şəkildə dəyersizləşmə baxımından qiymətləndirilmiş maliyyə aktivləri qrupu üzrə pul vəsaitlərinin gələcək hərəkətləri bu qrupa daxil olan aktivlərin kredit riski xüsusiyyətləri ilə analoji xüsusiyyətlərə malik olan aktivlər üzrə zərərlərlə bağlı tarixi məlumat əsasında müəyyən edilirdi. Zərərlərlə bağlı tarixi məlumatda həmin məlumatın aid olduğu illərdə təsir göstərməmiş cari şəraitlərin təsirini əks etdirmək və keçmiş müddətin hazırda mövcud olmayan şəraitlərinin təsirini istisna etmək məqsədilə müşahidə edilən cari bazar məlumatı əsasında düzəlişlər edilirdi. Gələcək pul vəsaitləri hərəkətlərində dəyişikliklərin qiymətləndirmələri hər il üçün müşahidə edilən bazarda müvafiq məlumatlardakı dəyişiklikləri (misal üçün işsizlik səviyyəsi, daşınmaz əmlakın qiymətləri, əmtəə qiymətləri, ödəniş statusunda dəyişikliklər və ya qrupun çəkdiyi zərərləri və ya onların həcmi əks etdirən digər amilləri) əks etdirirdi. Gələcək pul vəsaitləri hərəkətinin qiymətləndirilməsi üçün istifadə edilmiş metod və fərziyyələr müntəzəm qaydada yenidən baxılırdı ki, qiymətləndirilmiş zərərlərlə faktiki nəticələr arasındakı fərqlər azaldılsın.

9 sayılı MHBS əsasında dəyersizləşmənin qiymətləndirilməsi üzrə məlumat 23 sayılı Qeyddə təqdim edilir.

Maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin uçotdan çıxarılması

Maliyyə aktivləri

Maliyyə aktivləri (və ya müvafiq hallarda maliyyə aktivinin bir hissəsi və ya analoji maliyyə aktivləri qrupunun bir hissəsi) aşağıdakı hallarda uçotdan çıxarılır:

- ▶ aktivdən pul vəsaitlərini əldə etmək hüquqlarının vaxtı başa çatmışdır;
- ▶ Bank özünün aktivdən pul vəsaitlərini almaq hüquqlarını üçüncü tərəfə köçürmüş və ya aktivdən pul vəsaitlərini almaq hüququnu saxlayaraq, üzərinə aktivdən pul vəsaitlərini "tranzit" razılaşması əsasında tam məbləğdə və çox yubanmadan ödəmək öhdəliyini götürmüşdür; və
- ▶ Bank: (a) aktiv üzrə risk və səmərələrin böyük hissəsini köçürmüş; (b) aktiv üzrə risk və səmərələrin böyük hissəsini köçürməmiş və ya özündə saxlamamış, lakin onlar üzrə nəzarət hüququnu köçürmüşdür.

Bank aktivdən pul vəsaitləri hərəkətinə almaq hüququnu köçürmüş və aktiv üzrə risk və səmərələrin əksəriyyətini nə köçürməmiş, nə onları özündə saxlamamış, nə də aktiv üzrə nəzarət hüququnu köçürməmişdirsə, aktiv, Bankın həmin aktivdə davam edən iştirakı müqabilində əks etdirilir. Köçürülmüş aktiv üzrə zəmanət formasında aktivdə iştirakın davam etməsi aktivin ilkin balans dəyəri ilə Bankdan tələb oluna biləcək maksimal ödəniş məbləğindən az olanı ilə ölçülür.

Aktivdə iştirak, köçürülmüş aktiv üzrə yazılı və/və ya satın alınmış opsiyon (o cümlədən nağd hesablaşma əsaslı opsiyon və ya analoji alət) formasında davam edərsə, Bankın davam edən iştirakının həddi köçürülən aktivin Bank tərəfindən geri alınacaq dəyərində bərabərdir. Lakin ədalətli dəyərle qiymətləndirilən aktiv üzrə yazılı "put" opsiyonu (o cümlədən nağd hesablaşma əsaslı opsiyon və ya analoji alət) istisna təşkil edir və bu halda Bankın davam edən iştirakının həddi, köçürülən aktivin ədalətli dəyəri və opsiyonun icra qiymətindən az olanı ilə məhdudlaşır.

Silinmə

1 yanvar 2018-ci ildən etibarən maliyyə aktivləri yalnız Bank bərpəni dayandırdıqda tam və ya qismən silinir. Silinəcək məbləğ yığılmış kredit ehtiyatından böyükdürsə, fərq ilk öncə ehtiyata əlavə kimi tanınır, sonra isə ümumi balans dəyərində əks etdirilir. Sonrakı bərpələr kredit zərəri üzrə xərcin azaldılmasına gətirib çıxarır. Silinmə tanınmanın dayandırılmasının bir növüdür.

Maliyyə öhdəlikləri

Maliyyə öhdəliyi müvafiq öhdəlik icra edildikdə, lağv edildikdə və ya vaxtı başa çatdıqda uçotdan çıxarılır.

Mövcud olan bir maliyyə öhdəliyi eyni kreditör qarşısında tam fərqli şərtlərlə digəri ilə əvəz edildikdə və ya mövcud öhdəliyin şərtlərinə əhəmiyyətli düzəlişlər edildikdə, belə əvəz etmə və ya düzəliş ilkin öhdəliyin tanınmasının dayandırılmasını və yeni öhdəliyin tanınmasını tələb edir və müvafiq balans dəyərlərindəki fərqlər mənfəət və ya zərerdə əks etdirilir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Vergilər

Cari mənfəət vergisi xərci Azərbaycan Respublikasının qanunları əsasında hesablanır.

Təxirə salınmış vergi aktivləri öhdəlik metodundan istifadə etməklə müvəqqəti fərqlər üzrə hesablanır. Təxirə salınmış mənfəət şirkətlərin birləşməsi olmayan əməliyyat zamanı qüvvəli və ya aktiv və ya öhdəliyin ilkin tanınmasından irəli gəlməyində və əməliyyat zamanı nə uçot mənfəətinə, nə də vergiyə cəlb edilən mənfəətə və ya zərəərə təsir göstərmediyi hallarda, təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivlərinin və öhdəliklərinin vergi bazası və onların maliyyə hesabatları məqsədləri üçün balans dəyərləri arasında bütün müvəqqəti fərqlər üzrə müəyyən edilir.

Təxirə salınmış vergi aktivləri yalnız bu dərəcədə müəyyən edilir ki, çıxılan müvəqqəti fərqlərin istifadə edilə bilməsi üçün vergiyə cəlb edilən mənfəətin mövcud olması ehtimalı olsun. Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri və öhdəlikləri, hesabat tarixinə qüvvədə olan və ya əsas etibarilə qüvvədə olan vergi dərəcələri və vergi qanunları əsasında aktivlərin satıldığı və ya öhdəliklərin yerinə yetirildiyi müddətdə tətbiq edilən vergi dərəcələri ilə ölçülür.

Bundan əlavə, Azərbaycanda Bankın fəaliyyəti ilə bağlı müxtəlif əməliyyat vergiləri tətbiq edilir. Bu vergilər ümumi və inzibati xərclərin tərkibinə daxil edilir.

Cari və təxirə salınmış vergi mənfəət və ya zərərdə tanınır, lakin cari və təxirə salınmış vergi digər ümumi gəlirdə və ya birbaşa kapitalda tanınan maddələrə aiddirsə, cari və təxirə salınmış vergi də, müvafiq olaraq, digər ümumi gəlirdə və ya birbaşa kapitalda tanınır.

Əmlak və avadanlıqlar

Avadanlıqlar, gündəlik xidmət xərcləri istisna olmaqla, yığılmış köhnəlməni və hər hansı tanınmış dəyərsizləşmə zərərinə çıxmaqla maya dəyəri ilə tanınır. Tanıma meyarına uyğun gələndə, avadanlıqların bir hissəsinin əvəz etdirilməsi xərcləri yaranan zaman həmin dəyərə daxil edilir.

Avadanlığın balans dəyəri dəyərsizləşmə baxımından balans dəyərinin qaytarılmayacağını göstərən hadisələr baş verəndə və ya şəraitlər dəyişəndə yenidən qiymətləndirilir.

İlk olaraq maya dəyəri ilə tanındıqdan sonra əmlak (binalar) yenidən qiymətləndirilmiş dəyərlə uçota alınır. Həmin yenidən qiymətləndirilmiş dəyər yenidən qiymətləndirmə tarixində ədalətli dəyərdən sonradan yığılmış köhnəlməni və sonradan yığılmış dəyərsizləşmə zərərlərini çıxmaqla müəyyən edilir. Qiymətləndirmə kifayət qədər tez-tez aparılır ki, yenidən qiymətləndirilən aktivin ədalətli dəyərinin balans dəyərindən çox fərqli olmaması təmin olunsun.

Yenidən qiymətləndirmə üzrə hər hansı əlavə məbləğ digər ümumi gəlirə daxil edilmiş əmlak və avadanlıqlar üçün yenidən qiymətləndirmə ehtiyatına aid edilir. Lakin yenidən qiymətləndirmə üzrə hər hansı əlavə vəsait əvvəlki mənfəət və ya zərərdə əks etdirilmiş həmin aktivin dəyərinin yenidən qiymətləndirmə nəticəsində azalmasını ləğv etdiyi halda, bu artım mənfəət və ya zərərdə əks etdirilir. Yenidən qiymətləndirmə üzrə kəsir mənfəət və ya zərərdə əks etdirilir, lakin bu halda həmin aktiv üzrə əvvəlki əlavə məbləğlə birbaşa əvəzləndirilən kəsir əmlak və avadanlıqlar üçün yenidən qiymətləndirmə ehtiyatında əlavə məbləğlə birbaşa əvəzləndirilir.

Əmlak və avadanlıqlar üçün yenidən qiymətləndirmə ehtiyatından bölüşdürülməmiş mənfəətə illik köçürmə aktivlərin yenidən qiymətləndirilmiş balans dəyəri əsasında köhnəlmə ilə aktivlərin maya dəyəri əsasında köhnəlmə arasındakı fərq üçün aparılır. Satış zamanı satılan konkret aktivə aid olan hər hansı yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı bölüşdürülməmiş mənfəətə köçürülür.

Aktiv istifadə edilmək üçün hazır olduğu andan bu aktiv üzrə köhnəlmə hesablanmağa başlayır. Köhnəlmə aktivlərin balans dəyərlərini aşağıda göstərilən proqnozlaşdırılan istifadə müddətləri üzrə bərabər hissələrə bölməklə hesablanır:

	<u>İllər</u>
Binalar	20
İcarəyə götürülmüş aktivlərin əsaslı təmiri	10
Kompüterlər və digər avadanlıqlar	5
Mebel, qurğu, nəqliyyat vasitələri və digər	5

Aktivlərin qalıq dəyərləri, istifadə müddətləri və metodlar yenidən baxılaraq, hər maliyyə ilinin sonunda lazım olduqca yeniləşdirilir.

Təmir və rekonstruksiya xərcləri çəkildikcə xərclərə aid edilir və kapitalaşdırılmalı olduğu hallar istisna olmaqla, ümumi və inzibati xərclərə daxil edilir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Qeyri-maddi aktivlər

Qeyri-maddi aktivlər kompüter proqramlarından və lisenziyalardan ibarətdir.

Ayrıca alınmış qeyri-maddi aktivlər ilk olaraq maya dəyəri ilə tanınır. İlk tanımadan sonra qeyri-maddi aktivlər yığılmış köhnəlmə və yığılmış dəyərsizləşmə zərərlerini çıxarmaqla maya dəyəri ilə əks etdirilir. Qeyri-maddi aktivlərin istifadə müddətləri məhdud müddətlər kimi müəyyən edilmişdir. Məhdud istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktivlərə 1-10 illik istifadə müddəti üzrə amortizasiya hesablanır və həmin qeyri-maddi aktivlər üzrə mümkün dəyərsizləşmə əlamətləri mövcud olanda dəyərsizləşmə baxımından qiymətləndirmə aparılır.

Ehtiyatlar

Bank keçmiş hadisələr nəticəsində hüquqi və ya işgüzar praktikadan irəli gələn öhdəliklərə malik olduqda, bu öhdəliklərin yerinə yetirilməsi üçün iqtisadi resursların sərf olunmasının ehtimalı böyük olduqda və öhdəliklərin məbləği kifayət qədər dəqiq ehtimal edile bildikdə ehtiyatlar uçota alınır.

Pensiya təminatı və işçilərə digər ödənişlər üzrə öhdəliklər

Bank işə götürənin cari ödəmələrinin işçilərə ümumi əmək haqqı ödənişlərinin müəyyən faizi kimi hesablanmasını nəzərdə tutan Azərbaycan Respublikasının dövlət pensiya təminatı sistemindən əlavə hər hansı fərdi pensiya təminatı sistemində malik deyildir. Bu xərclər müvafiq əmək haqqının aid olduğu hesabat dövründə əks etdirilir. Bundan əlavə, Bank əmək fəaliyyəti başa çatdıqdan sonra işçilərə əhəmiyyətli ödənişlər aparmalı deyildir.

Səhmdar kapitalı

Səhmdar kapitalı

Adi səhmlər və geri qaytarılmayan imtiyazlı səhmlər səhmdar kapitalı kimi təsnif edilir. Şirkətlərin birləşməsi istisna olmaqla, yeni səhmlərin buraxılması ilə birbaşa bağlı olaraq üçüncü tərəflərə ödənişlərə çəkilən xərclər kapitalın tərkibində həmin emissiya nəticəsində əldə edilmiş məbləğin azalması kimi əks etdirilir. Əldə edilmiş vəsaitlərin ədalətli dəyərinin buraxılmış səhmlərin nominal dəyərindən və səhmdarların digər kapitalla ödənişlərindən artıq məbləği əlavə kapital kimi əks etdirilir.

Dividendlər

Dividendlər, yalnız hesabat tarixindən gec olmayaraq elan edildiyi halda, öhdəlik kimi əks etdirilir və hesabat tarixinə kapitalın məbləğindən çıxılır. Dividendlər haqqında məlumat hesabat tarixindən əvvəl və ələcə də hesabat tarixindən sonra, lakin maliyyə hesabatları təsdiq edildikdən əvvəl təklif və ya elan edildikdə açıqlanır.

Şərti öhdəliklər və aktivlər

Şərti öhdəliklər konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmir, lakin onların ödənilməsi üçün ehtiyatların xərclənməsi ehtimalı az olanda, konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında açıqlanır. Şərti aktivlər maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmir, lakin onlarla bağlı iqtisadi faydaların daxil olması ehtimal ediləndə maliyyə hesabatlarında açıqlanır.

Gəlir və xərclərin tanınması

Gəlirlər, ödənişin nə zaman edildiyindən asılı olmayaraq, Bank tərəfindən iqtisadi səmərənin əldə edilməsi ehtimal ediləndə və xərclər etibarlı şəkildə ölçülə biləndə tanınır. Gəlirlərin tanınması üçün aşağıdakı xüsusi tanıma meyarları da qarşılanmalıdır.

Faiz və analogi gəlir və xərclər

1 yanvar 2018-ci ildən etibarən Bank amortizasiya edilən dəyər və ya MZƏD ilə ölçülmüş borc maliyyə aktivləri üzrə faiz gəlirlərini effektiv faiz dərəcəsinə maliyyə aktivinin (qiymətdən düşmüş maliyyə aktivləri istisna olmaqla) ümumi balans dəyərinə tətbiq etməklə hesablamalıdır (1 yanvar 2018-ci ilədək: EFD-ni maliyyə aktivlərinin amortizasiya edilən dəyərinə tətbiq etməklə). Effektiv faiz dərəcəsi qiymətləndirilən gələcək pul vəsaitləri ödənişlərini və ya daxilolmalarını maliyyə alətinin ehtimal edilən istifadə müddəti və ya daha qısa müddət ərzində maliyyə aktivinin və ya öhdəliyinin xalis balans dəyərində diskontlaşdırır. Hesablama zamanı maliyyə aləti üzrə bütün müqavilə şərtləri (misal üçün əvvəlcədən ödəmə imkanı), ələcə də alətlə bilavasitə bağlı olan və effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsi olan bütün haqlar və əlavə xərclər nəzərə alınır, lakin gələcək kredit zərərləri nəzərə alınmır. Bank maliyyə aktivləri və ya öhdəlikləri üzrə ödəniş və daxilolmalara dair qiymətləndirmələrinə yenidən baxdıqda, həmin aktiv və öhdəliklərin balans dəyərinə düzəlişlər edir. Düzəliş edilmiş balans dəyəri ilkin effektiv faiz dərəcəsi əsasında hesablanır və balans dəyərində dəyişiklik faiz gəliri və ya xərci kimi tanınır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Gəlir və xərclərin tanınması (davamı)

Maliyyə aktivi kredit üzrə dəyersizləşmiş olanda Bank faiz gəlirlərini effektiv faiz dərəcəsinə maliyyə aktivinin xalis amortizasiya edilən dəyərində tətbiq etməklə hesablayır. Maliyyə aktivləri bərpa olunsaydı və artıq kredit üzrə dəyersizləşmiş olmasaydı, Bank faiz gəlirlərinin ümumi əsasla hesablanmasına qayıdacaqdı.

Alınmış və ya yaranmış kredit üzrə dəyersizləşmiş maliyyə aktivləri (AYKD) üçün Bank faiz gəlirini düzəldilmiş EFD hesablaşmaqla və bu dərəcəni aktivin amortizasiya edilən dəyərində tətbiq etməklə hesablayır. Düzəldilmiş EFD ilkin tanınmada qiymətləndirilmiş gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətini (o cümlədən kredit zərərlərini) AYKD aktivlərinin amortizasiya edilən dəyərində diskontlaşdırılan faiz dərəcəsidir.

Haqq və komissiyalar

Bank haqq və komissiya gəlirini müştərilərə göstərdiyi müxtəlif xidmətlərdən əldə edir. Komissiya gəliri aşağıdakı iki kateqoriyaya bölünə bilər:

- ▶ Xidmətin göstərilməsindən əldə edilən gəlir xidmət göstərildikcə gəlirlər kimi tanınır (məsələn, plastik kart əməliyyatları, hesablaşma əməliyyatları, nağd əməliyyatlar və s. üzrə xidmətlər);
- ▶ Maliyyə alətinin effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsini təşkil edən gəlir effektiv faiz dərəcəsinə düzəliş kimi tanınır və "faiz gəliri" kimi uçota alınır.

Dividend gəliri

Gəlirlər, Bank ödənişi almaq hüququnu əldə edəndə tanınır.

Xarici valyutanın çevrilməsi

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları Bankın funksional və təqdimat valyutası olan AZN ilə təqdim edilir. Xarici valyutalarla aparılan əməliyyatlar ilk öncə əməliyyat tarixində qüvvədə olan valyuta məzənnəsi ilə funksional valyutaya çevrilir. Xarici valyuta ilə olan monetar aktivlər və öhdəliklər hesabat tarixinə məzənnədən istifadə etməklə funksional valyutaya çevrilir. Xarici valyutalarla olan əməliyyatların çevrilməsindən yaranan bütün fərqlər mənfəət və ya zərərde "Xarici valyutalarla əməliyyatlar üzrə xalis gəlir (zərər)" maddəsi üzrə tanınır. Xarici valyuta ilə olan və maya dəyəri ilə qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələr əməliyyat tarixinə mövcud olan məzənnəyə görə çevrilir. Xarici valyuta ilə olan və ədalətli dəyərle qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələr ədalətli dəyərin təyin edildiyi tarixdə mövcud olan məzənnəyə görə çevrilir.

Xarici valyuta ilə əməliyyatın müqavilə məzənnəsi ilə ARMB-nin həmin əməliyyat tarixinə rəsmi məzənnəsi arasında fərqlər dilinq əməliyyatları üzrə gəlirlərə daxil edilir.

Bank hazırkı maliyyə hesabatlarının hazırlanmasında 31 dekabr tarixinə olan aşağıdakı rəsmi məzənnələrdən istifadə etmişdir:

	2018	2017
1 ABŞ dolları	AZN 1.7000	AZN 1.7001
1 avro	AZN 1.9468	AZN 2.0307

Bankın maliyyə hesabatları buraxıldığı tarixə qədər buraxılmış, lakin qüvvəyə minməmiş standartlar aşağıda təqdim olunur. Bank bu standartlar (müvafiq hallarda) qüvvəyə mindikdə onları tətbiq etmək niyyətindədir.

Qəbul edilmiş, lakin hələ qüvvəyə minməmiş standart və şərhlər

16 sayılı MHBS "İcarələr"

16 sayılı MHBS 2016-cı ilin yanvar ayında buraxılmış və 17 sayılı MUBS "İcarələr", MHBSK 4 "Müqavilədə İcarə Əlamətlərinin Mövcudluğunun Müəyyən Edilməsi" Şərhi, Standartların Şərhi Komitəsinin ("SSK") 15 sayılı "Əməliyyat İcarələri-həvəsləndirmələr" Standartı və 27 sayılı SŞK "İcarənin hüquqi forması da daxil olmaqla əməliyyatın mahiyyətinin qiymətləndirilməsi" Standartını əvəz edir. 16 sayılı MHBS icarələrin tanınması, ölçülməsi, təqdim edilməsi və açıqlanması prinsiplərini müəyyən edir və icarəyə götürənlərdən bütün icarələri 17 sayılı MUBS əsasında maliyyə icarələrinin uçotu ilə eyni qaydada yeganə balans hesabatı modeli əsasında uçota alınmasını tələb edir. Standarta icarəyə götürənlər üçün iki tanıma istisnası daxildir – "əzdəyərlil" aktivlərin icarəsi (məsələn, şəxsi kompüterlər) və qısamüddətli lizinqlər (məsələn, icarə müddəti 12 aydan çox olmayan icarələr). İcarə başladığı tarixdə icarəyə götürən icarə ödənişlərinin aparılması öhdəliyini (yeni icarə öhdəliyini) və icarə müddəti ərzində müvafiq aktiv istifadə etmək hüququndan ibarət olan aktivini (yeni istifadə hüququ aktivini) tanıyır. İcarəyə götürənlər icarə öhdəliyi üzrə faiz xərcini və istifadə hüququ aktivini üzrə köhnəmə xərcini ayrıca tanımalıdırlar.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Qəbul edilmiş, lakin hələ qüvvəyə minməmiş standart və şərhlər (davamı)

Bundan əlavə icarəyə götürənlər müəyyən hadisələr baş verəndə (məsələn, icarə müddəti dəyişəndə, bu ödənişləri müəyyən etmək üçün istifadə edilən əmsal və dərəcələrdə dəyişikliklər olduğuna görə gələcək icarə ödənişləri dəyişəndə) icarə öhdəliyini yenidən hesablamalıdır. İcarəyə götürən ümumiyyətlə icarə öhdəliyinin yenidən hesablanmasını istifadə hüququ aktivinə düzəliş kimi tanımalıdır.

16 sayılı MHBŞ əsasında icarəyə verənin uçotu hazırda 17 sayılı MUBS-a uyğun uçot qaydasından əhəmiyyətli fərqlənir. İcarəyə verənlər bütün icarələri 17 sayılı MUBS-da nəzərdə tutulan həmin təsnifata uyğun olaraq təsnif etməyə və iki icarə növünü: əməliyyat və maliyyə icarələrini ayırmağa davam edəcək.

1 yanvar 2019-cu il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minən 16 sayılı MHBŞ icarəyə götürənlərdən və icarəyə verənlərdən 17 sayılı MUBS-un tələbləri ilə müqayisədə məlumatların daha geniş açıqlanmasını tələb edir.

Bank 16 sayılı MHBŞ-ni restrospektiv qaydada tətbiq etməyi planlaşdırır. 16 sayılı MHBŞ-nin ilkin tətbiqinin məcmu təsiri ilkin tətbiq tarixində tanınacaq. Bank standartı əvvəllər 17 sayılı MUBS və 4 sayılı MHBŞK şərhli tətbiq ediləndə icarənin daxil olduğu müqavilə kimi müəyyən edilən müqavilələrə tətbiq etməyi seçəcək. Beləliklə Bank standartı əvvəllər 17 sayılı MUBS və 4 sayılı MHBŞK şərhli tətbiq ediləndə icarənin daxil olduğu müqavilə kimi müəyyən edilməyən müqavilələrə tətbiq etməyəcək.

Bank ilkin tanınma tarixində icarə müddəti 12 ay ərzində tamamlanan icarə müqavilələrinə, eləcə də müvafiq aktiv əzdəyərli olan icarə müqavilələrinə standartın təklif etdiyi istisnalara tətbiq etməyi seçəcək. Bank standartın maliyyə hesabatlarına göstərəcəyi təsiri hələ müəyyən etməmişdir.

23 sayılı MHBŞK şərhli "Mənfəət vergisinin uçotu ilə bağlı qeyri-müəyyənlik"

Bu Şərh, mənfəət vergisinin uçotu 12 sayılı MUBS-un tətbiq edilməsinə təsir göstərən qeyri-müəyyənliklərlə bağlı olduğu hallarda verginin uçot qaydasını müəyyən edir, 12 sayılı MUBS-un əhatə dairəsindən kənar olan vergilərə və ya tutumlara tətbiq edilmir və qeyri-müəyyən vergi uçotu ilə bağlı faiz və cərimələrə aid tələbləri özündə əks etdirmir. Şərh xüsusilə aşağıdakı məsələləri həll edir:

- ▶ Müəssisə qeyri-müəyyən vergi rejimlərini ayrı-ayrılıqda baxırımı;
- ▶ Vergi rejiminin vergi orqanları tərəfindən yoxlanılmasına dair müəssisənin fərziyyələri;
- ▶ Müəssisə vergi tutulan mənfəəti (vergi zərəri), vergi bazasını, istifadə edilməmiş vergi zərərlərini, istifadə edilməmiş vergi kreditlərini və vergi dərəcələrini necə müəyyən edir;
- ▶ Müəssisə fakt və şəraitlərdəki dəyişiklikləri necə nəzərə alır.

Müəssisə, hər bir qeyri-müəyyən vergi rejimini ayrı-ayrılıqda və ya bir və ya daha çox digər qeyri-müəyyən vergi rejimi ilə birlikdə nəzərdən keçirilməli olub-olmadığını müəyyənləşdirməlidir. Qeyri-müəyyənliyin həlli yollarından qabaqcadan daha çox xəbər verən yanaşma tətbiq edilməlidir. Bu şərh 1 yanvar 2019-cu il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrlərinə tətbiq edilir, lakin müəyyən keçid azad etmələri mümkündür. Bank bu şərh qüvvəyə mindiyi tarixdən tətbiq edəcək. Bank mürəkkəb vergi mühitində fəaliyyət göstərdiyi üçün Şərhli tətbiqi maliyyə hesabatlarına və tələb olunan açıqlamalara təsir göstərə bilər. Bundan əlavə, Bank Şərh vaxtında tətbiq etmək üçün zəruri olan məlumatları əldə etmək məqsədilə proses və prosedurları müəyyənləşdirməlidir.

9 sayılı MHBŞ-yə düzəlişlər "Mənfi kompensasiyanı nəzərdə tutan əvvəlcədən ödəmə növü"

9 sayılı MHBŞ-yə əsasən, borc aləti amortizasiya hesablanmış dəyərlə və ya digər ümumi gəlir vasitəsilə ədalətli dəyərlə o şərtlə qiymətləndirilə bilər ki, müqavilə ilə nəzərdə tutulan pul vəsaitlərinin hərəkəti "yalnız əsas məbləğin və faizin ödənilməsi" (YƏMFÖ) meyarına uyğun olsun və alət bu təsnifləşdirməyə müvafiq olan biznes modeli çərçivəsində saxlanılsın. 9 sayılı MHBŞ-yə düzəlişlər izah edir ki, müqavilənin erkən xitamı ilə nəticələnən hadisə və ya haldan və müqavilənin xitamına görə müvafiq kompensasiyanı hansı tərəfin ödəməsindən asılı olmayaraq maliyyə aktivləri üzrə YƏMFÖ meyarı tətbiq olunur.

Düzəlişlər retrospektiv şəkildə tətbiq edilməlidir və 1 yanvar 2019-cu il tarixindən etibarən qüvvəyə minir. Erkən tətbiqə icazə verilir. Bu düzəlişlərin Bankın konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsiri yoxdur.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Qəbul edilmiş, lakin hələ qüvvəyə minməmiş standart və şərtlər (davamı)

2015-2017- ci illər üzrə illik təkmilləşdirmələr (2017-ci ilin dekabr ayında buraxılmışdır)

Bu təkmilləşdirmələrə aşağıdakılar daxildir:

12 sayılı MUBS Mənfəət vergisi

Düzəlişlər izah edir ki, dividendlərin mənfəət vergisi nəticələri mülkiyyətçilərə paylamalara deyil, paylara bədən mənfəəti yaradan keçmiş əməliyyat və ya hadisələrə daha çox bağlıdır. Beləliklə, müəssisə dividendlərin vergi nəticələrini müəssisənin həmin keçmiş əməliyyat və ya hadisələri ilkin olaraq hələdə tanıdığından, asılı olaraq mənfəət və ya zərərdə, digər ümumi gəlirdə və ya kapitalda tanıyır.

Müəssisə düzəlişləri 1 yanvar 2019-cu il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün tətbiq edir. Erken tətbiqə icazə verilir. Müəssisə bu düzəlişləri ilk dəfə tətbiq etdiyi zaman onları ən erkən müqayisə edilə bilən dövrün başlanğıcı tarixində və ya bu tarixdən sonra tanınmış dividendlərin mənfəət vergisi nəticələrinə tətbiq edir. Bank konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsirin göstərilməsini gözləmir.

4. Mühüm mühasibat uçotu mühakimələri və ehtimalları

Bankın uçot qaydalarını tətbiq edərkən, rəhbərlik, qiymətləndirmələrdən əlavə, konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında əks etdirilmiş məbləğlərə daha əhəmiyyətli təsir göstərmiş aşağıdakı mühakimələrdən istifadə etmiş və ehtimallar vermişdir:

Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri

Konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmiş maliyyə aktivlərinin və maliyyə öhdəliklərinin ədalətli dəyərləri fəal bazardan əldə edilə bilməyəndə, onlar riyazi modellərin işlədilməsini daxil edən müxtəlif qiymətləndirmə mexanizmlərindən istifadə etməklə müəyyən edilir. Bu modellər üçün ilkin verilənlər mümkün olanda müşahidə edilə bilən bazardan götürülür, mümkün olmayanda isə ədalətli dəyərlərin müəyyən edilməsi üçün müəyyən dərəcədə mühakimələrin istifadə edilməsi tələb olunur. Əlavə təfəsilatlar Qeyd 24-də təqdim olunur.

Maliyyə aktivləri üzrə dəyərsizləşmə zərərləri

Həm 9 sayılı MHBS, həm də 39 sayılı MUBS əsasında maliyyə aktivlərinin bütün kateqoriyaları üzrə dəyərsizləşmə zərərlərinin ölçülməsi mühakimələrin işlədilməsini tələb edir, xüsusilə dəyərsizləşmə zərərləri müəyyən edilərkən gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinin məbləği və vaxtı və girov dəyərləri, eləcə də kredit riskində əhəmiyyətli artım qiymətləndirilməlidir. Bu qiymətləndirmələr bir neçə amildən irəli gəlir ki, bunların dəyişməsi müxtəlif səviyyəli ehtiyatlarla nəticələnə bilər. Bank tərəfindən GKZ-nin hesablamaları müxtəlif giriş məlumatlarının seçimi və onların qarşılıqlı əlaqəsi ilə bağlı bir sıra müvafiq fərziyyələri ehatə edən kompleks modellərin nəticəsidir. Uçot mühakimələri və qiymətləndirmələri hesab olunan GKZ modellərinin elementləri bunlardır:

- ▶ Bankın hər bir kateqoriya üçün Defolt Ehtimalı ("DE") əmsalını təyin edən daxili kredit təsnifatı modeli;
- ▶ Kredit reytingində əhəmiyyətli artımın olub-olmadığını və müvafiq olaraq maliyyə aktivləri üçün LTECL əsasında ehtiyatların ölçülməsi olub-olmadığını qiymətləndirmək, eləcə də keyfiyyətin qiymətləndirilməsi üçün Bankın meyarı;
- ▶ GKZ-ləri ümumi əsasla qiymətləndirilən maliyyə aktivlərinin seqmentlərə bölünməsi;
- ▶ GKZ modellərinin, o cümlədən müştəlif düsturların və giriş məlumatları seçiminin işlənilib hazırlanması;
- ▶ Makroiqtisadi ssenarilər ilə işsizlik səviyyəsi və girov dəyərləri kimi iqtisadi giriş məlumatları arasındakı əlaqənin və DE (defolt ehtimalı), DHRH (defolt halında risklərin həcmi) və DHZ (defolt halında zərər) əmsallarına təsirin müəyyənləşdirilməsi;
- ▶ GKZ modelləri üçün iqtisadi giriş məlumatlarını əldə etmək üçün perspektiv makroiqtisadi ssenarilərin seçilməsi və onların həyata keçirilə bilməsinin qiymətləndirilməsi.

Daha ətraflı məlumat 8-ci və 23-cü Qeydlərdə təqdim edilir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

4. Mühüm mühasibat uçotu mühakimələri və ehtimalları (davamı)**Vergilər**

Azərbaycanın qanunvericiliyi müxtəlif şərtlərə və tez-tez edilən dəyişikliklərə məruz qalır. Rəhbərlik hesab edir ki, 31 dekabr 2018-ci və 2017-ci il tarixlərinə müvafiq qanunvericiliyin rəhbərlik tərəfindən tətbiq edilən şərhə münasibdir və Bankın vergi mövqeyi qəbul ediləcəkdir.

5. Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2018	2017
Kassada olan pul vəsaitləri	351,270	278,624
ARMB-də cari hesablar	836,365	405,112
Digər kredit təşkilatlarında cari hesablar	157,756	45,919
ARMB-də müddəti 90 günədək olan müddətli depozitlər	62,739	225,485
Kredit təşkilatlarında müddəti 90 günədək olan müddətli depozitlər	101,377	129,215
Yolda olan pul vəsaitləri	30,622	822
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	1,540,129	1,085,177

31 dekabr 2018-ci il tarixinə digər kredit təşkilatlarında cari hesablara rezident və qeyri-rezident banklarda, müvafiq olaraq, 24,768 AZN (2017-ci il: 11,938 AZN) və 132,988 AZN (2017-ci il: 33,981 AZN) məbləğində faiz hesablanmayan müxbir hesablarda qalıqlar daxildir.

31 dekabr 2018-ci il tarixinə kredit təşkilatlarında ödəmə müddəti 90 günədək olan müddətli depozitlərə üç (2017-ci il: dörd) qeyri-rezident banka qoyulmuş 101,377 AZN (2017-ci il: 129,215 AZN) məbləğində faiz hesablanan qısamüddətli depozitlər daxildir.

Pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinin bütün qalıqları Mərhələ 1-ə bölüşdürülür. Bankın pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə aid olan GKZ sıfırədək yuvarlaqlaşdırılır.

6. Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər

Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2018	2017
Kredit təşkilatlarında müddətli depozitlər	331,573	414,134
Kredit təşkilatlarında blok edilmiş hesablar	41,627	19,245
Kredit təşkilatlarına verilmiş kreditlər	803	26,782
ARMB-də məcburi ehtiyatlar	20,568	17,465
ARMB-də müddətli depozitlər	-	94,746
	394,571	572,372
Çıxılın – dəyərsizləşmə zərəri üzrə ehtiyat	(384)	-
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	394,187	572,372

31 dekabr 2018-ci il tarixinə kredit təşkilatlarında müddətli depozitlərə altı qeyri-rezident bankda (2017-ci il: bir rezident və yeddi qeyri-rezident banklarda) yerləşdirilmiş 331,573 AZN məbləğində (2017-ci il: 407,333 AZN və bir rezident bankda yerləşdirilmiş 6,801 AZN məbləğində) faiz hesablanan müddətli depozitləri daxildir.

31 dekabr 2018-ci il tarixinə kredit təşkilatlarında blok edilmiş hesablar əsasən üç (2017-ci il: səkkiz) müştəriyə verdiyi akkreditivlər üzrə iki (2017-ci il: bir) qeyri-rezident kredit təşkilatı tərəfindən blok edilmiş vəsaitlərdən ibarətdir.

31 dekabr 2018-ci il tarixinə kredit təşkilatlarına kreditlərə 803 AZN (2017: AZN 26,782) məbləğində üç rezident bank olmayan kredit təşkilatına (2017-ci il: dörd rezident bank olmayan kredit təşkilatı və bir rezident banka) verilmiş kreditlər daxildir.

Kredit təşkilatları ARMB-də müştərilərdən AZN ilə cəlb edilmiş qalıqların əvvəlki ay üzrə orta səviyyəsinin illik 0.5%-i dərəcəsində və xarici valyutada əvvəlki ay üzrə orta səviyyəsinin illik 1%-i dərəcəsində faiz hesablanmayan pul depozitini (məcburi ehtiyat) saxlamalıdır. Bankın bu depoziti geri almaq imkanı qanunvericiliklə məhdudlaşdırılır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

6. Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər (davami)

31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatarı il ərzində kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər üzrə ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ ehtiyatında dəyişikliklərin təhlili:

	<i>Merhələ 1</i>	<i>Merhələ 2</i>	<i>Merhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2018-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	572,372	-	-	572,372
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	372,940	-	-	372,940
Ödənilmiş aktivlər	(550,741)	-	-	(550,741)
Satılmış aktivlər	-	-	-	-
Merhələ 1-ə köçürmələr	-	-	-	-
Merhələ 2-yə köçürmələr	(803)	803	-	-
Merhələ 3-ə köçürmələr	-	-	-	-
31 dekabr 2018-ci ildə	393,768	803	-	394,571
	<i>Merhələ 1</i>	<i>Merhələ 2</i>	<i>Merhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2018-ci il tarixinə GKZ ehtiyatı	-	-	-	-
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	384	-	-	384
Ödənilmiş aktivlər	-	-	-	-
Satılmış aktivlər	-	-	-	-
Merhələ 1-ə köçürmələr	-	-	-	-
Merhələ 2-yə köçürmələr	(151)	151	-	-
Merhələ 3-ə köçürmələr	-	-	-	-
31 dekabr 2018-ci ildə	233	151	-	384

7. Investisiya qiymətli kağızları

Investisiya qiymətli kağızları aşağıdakılardan ibarətdir:

	<i>2018</i>	<i>2017</i>
Amortizasiya olunmuş dəyerdə borc qiymətli kağızları (əvvəllər satış üçün mövcud olan qiymətli kağızlar kimi təsnifləşdirilmişdir)		
ARMB tərəfindən buraxılmış notlar	179,257	109,390
Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi tərəfindən buraxılmış notlar	123,608	186,327
Korporativ bondlar	26,971	-
	329,836	295,717
DÜGƏD ilə kapital qiymətli kağızları (əvvəllər satış üçün mövcud olan qiymətli kağızlar kimi təsnifləşdirilmiş)		
Korporativ səhmlər	5,570	4,539
	5,570	4,539
Investisiya qiymətli kağızları	335,406	300,256

Investisiya qiymətli kağızlarının bütün qalıqları Merhələ 1-ə bölüşdürülür. Bankın kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlərə aid olan GKZ sıfıradək yuvarlaqlaşdırılır.

8. Müştərilərə verilmiş kreditlər

Müştərilərə verilmiş kreditlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	<i>2018</i>	<i>2017</i>
Dövlətə bağlı müəssisələr	327,594	450,249
Korporativ kreditlər	126,523	113,436
Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – istehlak kreditləri	993,493	645,842
Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – ipoteka kreditləri	34,745	32,352
Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – sahibkarlar	8,263	12,055
Müştərilərə verilmiş kreditlər, ümumi	1,490,618	1,253,934
Çıxılsın – kreditin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyat	(80,872)	(90,643)
Müştərilərə verilmiş kreditlər	1,409,746	1,163,291

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

8. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)**Müştərilərə verilmiş amortizasiya edilən dəyərle kreditlərin dəyersizləşməsi üçün ehtiyat**

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatan il ərzində fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər — istehlak kreditləri ilə ələqədar ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

<i>Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – istehlak kreditləri</i>	<i>Marhələ 1</i>	<i>Marhələ 2</i>	<i>Marhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2018-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	295,735	313,092	37,015	645,842
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	793,092	–	–	793,092
Ödənilmiş aktivlər	(261,355)	(151,481)	(9,729)	(422,565)
Satılmış aktivlər	–	–	–	–
Marhələ 1-ə köçürmələr	93,022	(91,629)	(1,393)	–
Marhələ 2-yə köçürmələr	(419,411)	420,985	(1,574)	–
Marhələ 3-ə köçürmələr	(18,140)	(5,864)	24,004	–
Diskontun qaytarılması	–	–	–	–
Uçotdan çıxarılma ilə nəticələnməyən, dəyişikliyə görə müqavilə pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişiklik	–	–	–	–
Berpələr	–	–	–	–
Silinmiş məbləğlər	(308)	(890)	(21,678)	(22,876)
31 dekabr 2018-ci il	482,635	484,213	26,645	993,493

Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – istehlak kreditləri

	<i>Marhələ 1</i>	<i>Marhələ 2</i>	<i>Marhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2018-ci il tarixinə GKZ	(4,436)	(16,533)	(31,654)	(52,623)
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(36,330)	–	–	(36,330)
Ödənilmiş aktivlər	2,162	4,563	2,727	9,452
Satılmış aktivlər	–	–	–	–
Marhələ 1-ə köçürmələr	(5,936)	5,289	647	–
Marhələ 2-yə köçürmələr	22,360	(23,313)	953	–
Marhələ 3-ə köçürmələr	8,110	709	(8,819)	–
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirində tanınma)	–	–	(58)	(58)
Uçotdan çıxarılma ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə fərqlər	–	–	–	–
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən balans dəyərinin dövrün sonuna GKZ-ə təsir	4,906	819	(3,719)	2,006
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	1,289	2,337	241	3,867
Berpələr	–	–	–	–
Silinmiş məbləğlər	308	890	21,678	22,876
31 dekabr 2018-ci il	(7,567)	(25,239)	(18,004)	(50,810)

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

8. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)**Müştərilərə verilmiş amortizasiya edilən dəyərli kreditlərin dəyersizləşməsi üçün ehtiyat (davamı)**

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatan il ərzində Dövlətə bağlı müəssisələrə kreditlərlə əlaqədar ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

<i>Dövlətə bağlı müəssisələr</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2018-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	444,050	4,241	1,958	450,249
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	93,457	-	-	93,457
Ödənilmiş aktivlər	(209,024)	(4,163)	(18)	(213,205)
Satılmış aktivlər	-	-	-	-
Mərhələ 1-ə köçürmələr	78	(78)	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(7)	7	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(3,866)	-	3,866	-
Diskontun qaytarılması	-	-	-	-
Uçotdan çıxarıma ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə müqavilə pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişiklik	(509)	-	-	(509)
Berpələr	-	-	-	-
Siliniş məbləğlər	-	-	(2,398)	(2,398)
31 dekabr 2018-ci il	324,179	7	3,408	327,594

Dövlətə bağlı müəssisələr

	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
ECL 1 yanvar 2018-ci il tarixinə	(8,902)	(86)	(1,704)	(10,692)
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(4,547)	-	-	(4,547)
Ödənilmiş aktivlər	1,030	79	-	1,109
Satılmış aktivlər	-	-	-	-
Mərhələ 1-ə köçürmələr	(7)	7	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	-	-	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	1,782	-	(1,782)	-
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirində tanıma)	-	-	(579)	(579)
Uçotdan çıxarıma ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə fərqlər	-	-	-	-
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən balans dəyərinin dövrün sonuna GKZ-ə təsiri	6	-	-	6
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	(832)	-	-	(832)
Berpələr	-	-	-	-
Siliniş məbləğlər	-	-	2,398	2,398
31 dekabr 2018-ci il	(11,470)	-	(1,667)	(13,137)

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

8. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)**Müştərilərə verilmiş amortizasiya edilən dəyərle kreditlərin dəyersizləşməsi üçün ehtiyat (davamı)**

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatan il ərzində korporativ kreditlərlə əlaqədar ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

<i>Korporativ kreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2018-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	34,258	32,401	46,777	113,436
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	83,035	-	-	83,035
Ödənilmiş aktivlər	(21,453)	(20,348)	(15,877)	(57,678)
Satılmış aktivlər	-	-	-	-
Mərhələ 1-ə köçürmələr	7,984	(7,984)	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(23,008)	23,008	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(3,931)	(2,247)	6,178	-
Diskontun qaytarılması	-	-	-	-
Uçotdan çıxarılma ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə müqavilə put vəsaitlərinin hərəkətində dəyişiklik	-	-	-	-
Berpələr	-	-	-	-
Silinişmiş məbləğlər	-	-	(12,270)	(12,270)
31 dekabr 2018-ci il	76,885	24,830	24,808	126,523

Korporativ kreditlər

<i>Korporativ kreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2018-ci il tarixinə GKZ	(755)	(6,540)	(22,709)	(30,004)
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(2,590)	-	-	(2,590)
Ödənilmiş aktivlər	596	2,081	5,550	8,227
Satılmış aktivlər	-	-	-	-
Mərhələ 1-ə köçürmələr	(3,114)	3,114	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	1,086	(1,086)	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	492	259	(751)	-
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirində tarıma)	-	-	(2,530)	(2,530)
Uçotdan çıxarılma ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə fərqlər	-	-	-	-
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən balans dəyərinin dövrün sonuna GKZ-ə təsiri	2,667	(104)	155	2,718
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	(40)	507	(479)	(12)
Berpələr	-	-	-	-
Silinişmiş məbləğlər	-	-	12,270	12,270
31 dekabr 2018-ci il	(1,658)	(1,769)	(8,494)	(11,921)

(Məbləğlər min. Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

8. Müşətilərə verilmiş kreditlər (davamı)**Müşətilərə verilmiş amortizasiya edilən dəyərli kreditlərin dəyersizləşməsi üçün ehtiyat (davamı)**

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatan il ərzində Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – ipoteka kreditləri ilə əlaqədar ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklər təhlili edilir:

<i>Fiziki şəxslərə kreditlər – ipoteka kreditləri</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2018-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	29,246	492	2,614	32,352
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	7,363	-	-	7,363
Ödənilmiş aktivlər	(2,297)	(73)	(1,131)	(3,501)
Satılmış aktivlər	-	-	-	-
Mərhələ 1-ə köçürmələr	368	(284)	(84)	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(143)	143	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(89)	(112)	201	-
Diskontun qaytarılması	-	-	-	-
Uçotdan çıxarılma ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə müqavilə pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişiklik	-	-	-	-
Bərpaələr	-	-	-	-
Sililmiş məbləğlər	-	-	(1,469)	(1,469)
31 dekabr 2018-ci il	34,448	166	131	34,745

Fiziki şəxslərə kreditlər – ipoteka kreditləri

	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2018-ci il tarixinə GKZ	(197)	(188)	(2,605)	(2,990)
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(56)	-	-	(56)
Ödənilmiş aktivlər	-	6	1,068	1,074
Satılmış aktivlər	-	-	-	-
Mərhələ 1-ə köçürmələr	(155)	77	78	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	2	(2)	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	-	64	(64)	-
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirində tanıma)	-	-	(10)	(10)
Uçotdan çıxarılma ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə fərqlər	-	-	-	-
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən balans dəyərinin dövrün sonuna GKZ-ə təsiri	157	(18)	61	200
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	(56)	33	-	(23)
Bərpaələr	-	-	-	-
Sililmiş məbləğlər	-	-	1,469	1,469
31 dekabr 2018-ci il	(305)	(28)	(3)	(336)

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

8. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)**Müştərilərə verilmiş amortizasiya edilən dəyərle kreditlərin dəyersizləşməsi üçün ehtiyat (davamı)**

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatan il ərzində Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – sahibkarlar ilə əlaqədar ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

<i>Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – sahibkarlar</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2018-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	890	14	11,151	12,055
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	2,491	-	-	2,491
Ödənilmiş aktivlər	(771)	(54)	(1,863)	(2,688)
Satılmış aktivlər	-	-	-	-
Mərhələ 1-ə köçürmələr	-	-	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(594)	594	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(931)	-	931	-
Diskontun qaytarılması	-	-	-	-
Uçotdan çıxarılma ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə müqavilə pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişiklik	-	-	-	-
Bərpalar	-	-	-	-
Sililmiş məbləğlər	-	-	(3,595)	(3,595)
31 dekabr 2018-ci il	1,085	554	6,624	8,263

Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – sahibkarlar

<i>Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – sahibkarlar</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2018-ci il tarixinə GKZ	(46)	(2)	(9,030)	(9,078)
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(133)	-	-	(133)
Ödənilmiş aktivlər	35	2	1,532	1,569
Satılmış aktivlər	-	-	-	-
Mərhələ 1-ə köçürmələr	-	-	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	-	-	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	122	(122)	-	-
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirində tarım)	-	-	(629)	(629)
Uçotdan çıxarılma ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə dəyişikliklər	-	-	-	-
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən balans dəyərinin dövrün sonuna GKZ-ə təsir	-	6	-	6
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən geniş məlumatlarına fərqlər	2	-	-	2
Bərpalar	-	-	-	-
Sililmiş məbləğlər	-	-	3,595	3,595
31 dekabr 2018-ci il	(20)	(116)	(4,532)	(4,668)

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

8. Müşərilərə verilmiş kreditlər (davamı)**Müşərilərə verilmiş amortizasiya edilən dəyərle kreditlərin dəyersizləşməsi üçün ehtiyat (davamı)**

31 dekabr 2017-ci il tarixində başa çatan il üzrə müştərilərə verilmiş kreditlərin dəyersizləşməsi üçün ehtiyatın sınıflar üzrə üzvləşdirilməsi aşağıdakı cədvəldə təqdim edilir:

	Dövlətə bağlı müəssisələr	Korporativ kreditlər	Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – istehlak kreditləri	Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – ipoteka kreditləri	Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – sahibkarlar	Cəmi
1 yanvar 2017-ci il	(10,481)	(33,051)	(26,855)	(4,554)	(12,461)	(87,402)
İl üzrə (xərc)/xərcin qaytarılması	(3,460)	3,669	(15,601)	1,177	1,122	(13,093)
Bərpa	-	(511)	(414)	(1)	(2)	(928)
Silinmiş məbləğlər	653	3,874	2,874	828	2,551	10,780
31 dekabr 2017-ci il	(13,288)	(26,019)	(39,996)	(2,550)	(8,790)	(90,643)
Fərdi şəkildə dəyersizləşmiş	(1,669)	(16,089)	(1,011)	-	(1,468)	(20,237)
Ünvanı şəkildə dəyersizləşmiş	(11,619)	(9,930)	(38,985)	(2,550)	(7,322)	(70,406)
Fərdi şəkildə qiymətləndirilmiş dəyersizləşmə ehtiyatını çıxımdan əvvəl dəyersizləşmiş hesab edilən kreditlərin ümumi məbləği	(13,288)	(26,019)	(39,996)	(2,550)	(8,790)	(90,643)
	1,878	38,753	1,548	-	3,204	45,383

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

8. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)**Şərtləri dəyişdirilmiş və restrukturizasiya edilmiş kreditlər**

Bank maliyyə aktivinin, məsələn müştəriyə verilən kreditin, müddəti və şərtləri onun yeni bir kreditə çevrilməyi şəkildə dəyişdirildiyi halda maliyyə aktivinin tanınmasını dayandırır, fərq işə dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda tanınmanın dayandırılması ilə bağlı gəlir və ya zərər kimi tanınır. Yeni tanınmış kreditlər GKZ-nin ölçülməsi məqsədləri üçün Mərhələ 1 kimi təsnif edilir.

Dəyişiklik əhəmiyyətli şəkildə fərqli olan pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə nəticələnmiş, dəyişiklik tanınmanın dayandırılmasına gətirib çıxarmır. İlk EFD ilə diskontlaşdırılan pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişiklik əsasında Bank, dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda dəyişikliklə bağlı gəlir və ya zərəri qeydə alır.

Aşağıdakı cədvələ dövr ərzində dəyişiklik edilmiş Mərhələ 2 və 3 üzrə aktivlər və dəyişikliklə bağlı Bankın məruz qaldığı zərər daxildir.

	<u>2018</u>
Dövr üzrə şərtlərinə dəyişiklik edilmiş kreditlər	
Dəyişiklikdən əvvəl amortizasiya edilən dəyər	31,210
Dəyişiklik üzrə xalis zərər	(509)

Girov və kreditin keyfiyyətini artıran digər amillər

Tələb olunan girovun məbləği və növü biznes tərəfdaşının kredit riskinin qiymətləndirilməsindən asılıdır. Girov növlərinin münasibliyi və qiymətləndirmə parametrlərinə dair qaydalar tətbiq edilir.

Alınmış girovların əsas növləri aşağıdakılardır:

- ▶ Korporativ kreditlər üçün daşınmaz əmlak və nəqliyyat vasitələri üzrə girovlar, üçüncü tərəflərin zəmanətləri;
- ▶ Fərdi kreditlərin verilməsi üçün yaşayış mülkləri üzrə girovlar.

Rəhbərlik girovun bazar dəyərində nəzarət edir, müvafiq razılaşmaya uyğun olaraq əlavə girov tələb edir və kreditin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyatın münasibliyini nəzərdən keçirdiyi zaman əldə etdiyi girovun bazar dəyərində nəzarət edir.

Bank 3-cü Mərhələdə bir neçə korporativ və sahibkarlara verilən kreditlər üzrə LGD əmsalını girovların diskontlaşdırılmış dəyərini istifadə etməklə hesablayır. 31 dekabr 2018-ci ildə həmin kreditlər üzrə maksimal risk həcmi 26,479 AZN olmuşdur, bunun üçün 9,683 AZN məbləğində GKZ yaradılmışdır. Bu kreditlər üzrə girov olmasaydı GKZ məbləği ümumi qiymətləndirmə əsasında 15,307 AZN olardı.

Müştərilərə verilmiş kreditlərin konsentrasiyası

Kreditlər aşağıdakı müştəri növlərinə verilir:

	<u>2018</u>	<u>2017</u>
Fiziki şəxslər	1,028,238	678,194
Dövlətlə bağlı müəssisələr	327,594	450,249
Özəl müəssisələr	126,523	113,436
Fərdi sahibkarlar	8,263	12,055
Müştərilərə verilmiş kreditlər, ümumi	1,490,618	1,253,934

Kreditlər əsasən aşağıdakı sənaye sektorlarına verilir:

	<u>2018</u>	<u>2017</u>
Fiziki şəxslər	1,028,238	678,194
Nəqliyyat	131,459	234,102
Tikinti	103,383	65,683
Ticarət və xidmətlər	84,181	63,010
Telekommunikasiya	77,297	86,902
İstehsal	47,744	105,409
Kənd təsərrüfatı və qida məhsullarının emalı	16,973	16,889
Digər	1,343	3,745
Müştərilərə verilmiş kreditlər, ümumi	1,490,618	1,253,934

31 dekabr 2018-ci il tarixinə Bankda on iki (2017-ci il: on iki) ən iri bircəlandan alınacaq 375,884 AZN və ya ümumi kredit portfelinin 25%-i ilə (2017-ci il: 485,768 AZN və ya ümumi kredit portfelinin 39%-i) təmsil olunan kredit konsentrasiyası olmuşdur. Bu kreditlər üçün 12,079 AZN (2017-ci il: 21,680 AZN) məbləğində ehtiyat yaradılmışdır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Əmlak və avadanlıqlar

Əmlak və avadanlıqlarda hərəkət aşağıdakı kimi olmuşdur:

	<i>Binalar</i>	<i>İcarəyə götürülmüş aktivlərin əsaslı təmiri</i>	<i>Kompüterlər və digər ofis avadanlıqları</i>	<i>Mebel, qurğu, nəqliyyat vasitələri və digər</i>	<i>Cəmi</i>
İlkin dəyəri və ya yenidən qiymətləndirmə					
31 dekabr 2016-cı il	5,685	3,648	12,767	51,944	74,044
Əlavələr	-	2,250	3,045	7,749	13,044
Silinmələr	-	-	(2,105)	(2,645)	(4,750)
Yenidən qiymətləndirmənin təsiri	329	-	-	-	329
31 dekabr 2017-ci il	6,014	5,898	13,707	57,048	82,667
Əlavələr	-	1,516	3,435	9,386	14,337
Silinmələr	-	-	(68)	(455)	(523)
Yenidən qiymətləndirmənin təsiri	523	-	-	-	523
31 dekabr 2018-ci il	6,537	7,414	17,074	65,979	97,004
Yığılmış köhnəlmə və dəyərsizləşmə					
31 dekabr 2016-cı il	(284)	(347)	(7,434)	(31,999)	(40,064)
Köhnəlmə xərci	(284)	(497)	(1,935)	(6,306)	(9,022)
Silinmələr	-	-	2,056	2,593	4,649
Yenidən qiymətləndirmənin təsiri	568	-	-	-	568
31 dekabr 2017-ci il	-	(844)	(7,313)	(35,712)	(43,869)
Köhnəlmə xərci	(301)	(674)	(2,238)	(7,405)	(10,618)
Silinmələr	-	-	-	455	455
Yenidən qiymətləndirmənin təsiri	301	-	-	-	301
31 dekabr 2018-ci il	-	(1,518)	(9,551)	(42,662)	(53,731)
Xalis balans dəyəri					
31 dekabr 2016-cı il	5,401	3,301	5,333	19,945	33,980
31 dekabr 2017-ci il	6,014	5,054	6,394	21,336	38,798
31 dekabr 2018-ci il	6,537	5,896	7,523	23,317	43,273

31 dekabr 2018-ci il tarixinə 27,769 AZN (2017-ci il: 25,666 AZN) məbləğində əmlak və avadanlıqlar tamamilə köhnəlmişdir.

31 dekabr 2018-ci il tarixinə əmlak və avadanlıqlara 2,293 AZN (2017-ci il: 1,606 AZN) məbləğində anbardakı maddələr daxil olmuşdur.

31 dekabr 2017-ci il tarixinə binaların ədalətli dəyərini müəyyən etmək məqsədilə Bank müstəqil qiymətləndirici olan KONEKO MMC-ni cəlb etmişdir. Ədalətli dəyər bazar əsaslı sübutlara istinadən müəyyən edilir. Qiymətləndirmə metodu olaraq müqayisəli təhlil istifadə edilmişdir. Yenidən qiymətləndirmənin 824 AZN məbləğində nəticəsi ümumi gəlirdə tanınmışdır.

Binalar dəyər modelindən istifadə etməklə qiymətləndirilsəydi, balans dəyərləri belə olardı:

	2018	2017
İlkin dəyəri	7,658	7,658
Yığılmış köhnəlmə	(3,906)	(3,622)
Xalis balans dəyəri	3,752	4,036

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

10. Qeyri-maddi aktivlər

Qeyri-maddi aktivlərdə hərəkət aşağıda təqdim edilir:

	<i>Lisənziya</i>	<i>Kompüter proqramı</i>	<i>Cəmi</i>
İlkin dəyəri			
31 dekabr 2016-cı il	9,797	8,600	18,397
Əlavələr	1,666	4,325	5,991
Silinmələr	(1,186)	(74)	(1,260)
31 dekabr 2017-ci il	10,277	12,851	23,128
Əlavələr	1,322	3,652	4,974
Silinmələr	(417)	(1,686)	(2,103)
31 dekabr 2018-ci il	11,182	14,817	25,999
Yığılmış amortizasiya			
31 dekabr 2016-cı il	(1,947)	(3,064)	(5,011)
Amortizasiya xərci	(1,506)	(1,115)	(2,621)
Silinmələr	1,144	112	1,256
31 dekabr 2017-ci il	(2,309)	(4,067)	(6,376)
Amortizasiya xərci	(1,400)	(1,833)	(3,233)
Silinmələr	461	1,685	2,146
31 dekabr 2018-ci il	(3,248)	(4,215)	(7,463)
Xalis balans dəyəri			
31 dekabr 2016-cı il	7,850	5,536	13,386
31 dekabr 2017-ci il	7,968	8,784	16,752
31 dekabr 2018-ci il	7,934	10,602	18,536

11. Vergilər

Korporativ mənfəət vergisi xərci aşağıdakılardan ibarətdir:

	<i>2018</i>	<i>2017</i>
Cari vergi xərci	(66,042)	(26,053)
Təxirə salınmış mənfəət vergisi faydası/(xərci) – müvəqqəti fərqlərin yaranması və ləğv edilməsi	23,226	(5,460)
Çıxılsın: digər ümumi gəlirdə tanınmış təxirə salınmış mənfəət vergisi	321	708
Mənfəət vergisi xərci	(42,495)	(30,805)

İl ərzində digər ümumi gəlirə aid edilmiş maddələrlə bağlı olan təxirə salınmış vergi aşağıda təqdim olunur:

	<i>2018</i>	<i>2017</i>
DÜG vasitəsilə ədalətli dəyərlə təyin edilmiş kapital investisiyaları üzrə xalis gəlirlər	(156)	X
Satış üçün mövcud olan investisiya qiymətli kağızları üzrə xalis gəlirlər	X	(529)
Binaların yenidən qiymətləndirilməsi	(165)	(179)
Digər ümumi gəlirə aid edilmiş mənfəət vergisi	(321)	(708)

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

11. Vergilər (davamı)

Effektiv mənfəət vergisi dərəcəsi yerli qanunvericiliyə uyğun mənfəət vergisi dərəcəsi ilə fərqlənir. Aşağıdakı cədvəldə yerli qanunvericilik əsasında mənfəət vergisi xərci faktiki xərclərlə tutuşdurulur:

	2018	2017
Mənfəət vergisi xərcindən əvvəl mənfəət	193,491	143,212
Yerli qanunvericiliyə uyğun olan mənfəət vergisinin dərəcəsi	20%	20%
Yerli qanunvericiliyə uyğun dərəcə ilə nəzəri mənfəət vergisi xərci	(38,698)	(28,642)
Vergi məqsədləri üçün çıxılmayan və ya qiymətləndirilməyən maddələrin vergiyə təsiri		
Çıxılmayan xərclər	(2,586)	(2,131)
Əvvəlki ilin vergi reallaşdırması	(1,200)	-
Digər	(11)	(32)
Mənfəət vergisi xərci	(42,495)	(30,805)

31 dekabr tarixinə təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri və öhdəlikləri və onların müvafiq illərdə hərəkətləri aşağıda təqdim olunur:

	<i>Müvəqqəti fərqlərin yaranması və ləğv edilməsi</i>			<i>Müvəqqəti fərqlərin yaranması və ləğv edilməsi</i>				
	2016	Mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda	Digər ümumi gəlirdə	2017	9 saylı MHBS-nin qəbul edilməsinin təsiri (Qeyd 3)	Mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda		Digər ümumi gəlirdə
Vergidən çıxılan müvəqqəti fərqlərin təsiri								
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	10,867	(9,832)	-	1,035	-	(1,035)	-	-
Müştərilərə verilmiş kreditlər	-	-	-	-	2,949	4,584	-	7,533
Kredit öhdəlikləri üzrə ehtiyat	441	(395)	-	46	1,312	1,075	-	2,433
Qeyri-maddi aktivlər	107	9	-	116	-	(65)	-	51
Digər aktivlər	-	-	-	-	-	32	-	32
Digər öhdəliklər	3,203	112	-	3,315	-	1,491	-	4,806
Təxirə salınmış vergi aktivləri	14,618	(10,106)	-	4,512	4,261	6,082	-	14,855
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri								
İnvestisiya qiymətli kağızları	(384)	89	-	(295)	-	38	-	(257)
Müştərilərə verilmiş kreditlər	(10,634)	(6,334)	-	(16,968)	-	16,968	-	-
Müştərilərə ödəniləcək məbləğlər	(5,766)	4,317	-	(1,449)	-	1,449	-	-
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	-	-	-	-	-	(671)	-	(671)
Kredit təşkilatlarına ödəniləcək məbləğlər	(4,748)	3,995	-	(753)	-	753	-	-
Əmlak və avadanlıqlar	(948)	206	(179)	(921)	-	(1,190)	(165)	(2,276)
Digər aktivlər	(3,226)	2,962	-	(264)	-	264	-	-
Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri	(26,293)	5,354	(708)	(21,647)	298	17,466	(321)	(4,205)
Xalis təxirə salınmış mənfəət vergisi (öhdəlikləri)/aktivləri	(11,675)	(4,752)	(708)	(17,135)	4,559	23,547	(321)	10,650

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

12. Kredit zərəri xərci və digər dəyərsizləşmə və ehtiyatlar

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatarı il üzrə konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda qeydə alınmış maliyyə alətləri üzrə GKZ xərcləri göstərilir:

	<i>Qeyd</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	6	(233)	(151)	-	(384)
Amortizasiya edilə dəyərlə müştərilərə verilmiş kreditlər	8	(6,992)	(4,693)	(2,602)	(14,287)
Digər maliyyə aktivləri		(137)	(3)	(757)	(897)
Maliyyə aktivləri üzrə kredit zərəri		(7,362)	(4,847)	(3,359)	(15,568)
Maliyyə zamanətləri	18	(2,261)	(4,180)	4,372	(2,069)
Akkreditivlər	18	4	25	(1,072)	(1,043)
İstifadə edilməmiş kredit üzrə öhdəlik	18	(1,839)	(632)	(11)	(2,482)
Kreditlə bağlı öhdəliklər		(4,096)	(4,787)	3,289	(5,594)
Cəmi kredit zərəri üzrə xərc		(11,458)	(9,634)	(70)	(21,162)

31 dekabr 2018-ci il tarixinə digər qeyri-maliyyə aktivləri üzrə dəyərsizləşmə xərci 298 AZN məbləğində olmuşdur.

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2018-ci il tarixinə digər maliyyə aktivləri üzrə GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2018-ci il tarixinə GKZ	(33)	(20)	(2,772)	(2,825)
Dövr üzrə xərc	(137)	(3)	(757)	(897)
31 dekabr 2018-ci il	(170)	(23)	(3,529)	(3,722)

Digər aktivlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat əlaqəli aktivlərin balans dəyərlərindən çıxılır. Kreditlə bağlı öhdəliklər üzrə GKZ üçün ehtiyat digər öhdəliklərdə qeydə alınır.

13. Digər aktivlər və öhdəliklər

Digər aktivlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	<i>2018</i>	<i>2017</i>
Digər maliyyə aktivləri		
Ödənilməkdə olan məbləğlər	30,427	31,372
Yerli büdcədən alınacaq məbləğ	6,260	17,727
Hesablanmış komissiya	3,856	3,974
Törəmə maliyyə aktivləri	113	-
Çıxılsın – Digər aktivlərin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyat (Qeyd 12)	(3,722)	(2,825)
Cəmi digər maliyyə aktivləri	36,934	50,248
Digər qeyri-maliyyə aktivləri		
Yenidən mülkiyyətə alınmış girov	7,777	7,612
Avans ödənişləri	2,546	3,764
Təxirə salınmış xərclər	2,410	1,299
Ehtiyat hissələri	715	727
Cəmi digər qeyri-maliyyə aktivləri	13,448	13,402
Digər aktivlər	50,382	63,650

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

13. Digər aktivlər və öhdəliklər (davamı)

Digər öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2018	2017
Digər maliyyə öhdəlikləri		
Hesablanmış xərclər	3,389	2,197
Ödenilməkdə olan vəsaitlər	2,865	2,983
Cəmi digər maliyyə öhdəlikləri	6,254	5,180
Digər qeyri-maliyyə öhdəlikləri		
Təxirə salınmış gəlirlər	8,480	22,785
İşçilərə ödəniləcək vəsait	19,716	13,676
Kreditlə bağlı öhdəliklər üzrə GKZ üçün ehtiyat (Qeyd 18)	16,167	4,010
Mənfəət vergisi olmayan vergilər	4,580	2,798
Yerli büdcəyə ödəniləcək vəsait	4,504	3,446
Cəmi digər qeyri-maliyyə öhdəlikləri	53,447	46,715
Digər öhdəliklər	59,701	51,895

Aşağıdakı cədvəl aktivlər və ya öhdəliklər kimi qeydə alınmış törəmə maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərlərini şərti məbləğləri ilə birlikdə göstərir. Şərti məbləğ, ümumi göstərilməklə, törəmə alətin aid olduğu müvafiq aktivin məbləği, soraq dərəcəsi və ya göstəricisidir və törəmələrin dəyərində dəyişiklikləri ölçmək üçün baza kimi çıxış edir. Şərti məbləğlər ilin sonuna başa çatmamış əməliyyatların həcmi göstərir və kredit riskini əks etdirmir.

	31 dekabr 2018-ci il			31 dekabr 2017-ci il		
	Şərti dəyər	Ədalətli dəyərlər		Şərti dəyər	Ədalətli dəyərlər	
		Aktiv	Öhdəlik		Aktiv	Öhdəlik
Xarici valyuta müqavilələri						
Svoplar – yerli	20,000	113	–	–	–	–
Cəmi törəmə aktivlər/öhdəliklər		113	–		–	–

14. Müştərilər qarşısında öhdəliklər

Müştərilər qarşısında öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2018	2017
Hüquqi şəxslər		
Cari hesablar	1,797,089	1,212,043
Müddətli depozitlər	237,084	366,141
Fiziki şəxslər		
Cari hesablar	339,963	241,870
Müddətli depozitlər	724,401	635,523
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	3,098,537	2,455,577
Zəmanətlər və akkreditivlər üzrə girov kimi saxlanılanlar	(9,670)	(19,302)

31 dekabr 2018-ci ildə Bankın 10 ən iri müştərisi (2017-ci il: 10) üzrə məbləğlərin məcmu qalığı 1,410,674 AZN olmuş və ya cəmi müştəri hesablarının 46%-ni (2017-ci il: 1,167,657 AZN və ya 48%-ni) təşkil etmişdir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

14. Müştərilər qarşısında öhdəliklər (davamı)

Müştəri hesablarının iqtisadi sektorlar üzrə təhlili aşağıda təqdim olunur:

	2018		2017	
	Məbləğ	%	Məbləğ	%
Fiziki şəxslər	1,064,364	34%	877,393	36%
Dövlətlə bağlı müəssisələr	898,398	29%	877,829	36%
Tikinti	265,583	9%	158,152	7%
Nəqliyyat və rabitə	239,359	8%	228,457	9%
Enerji	222,801	7%	58,220	2%
Ticarət	188,077	6%	58,232	2%
Təhsil	113,001	4%	70,846	3%
Sığorta	52,046	2%	39,462	2%
İstehsal	10,964	0%	5,239	0%
Kend təsərrüfatı	6,296	0%	1,730	0%
İnvestisiya saxlayan şirkətlər	537	0%	53,447	2%
Digər	37,111	1%	26,570	1%
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	3,098,537	100%	2,455,577	100%

15. Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı və dövlət təşkilatları qarşısında öhdəliklər

ARMB və dövlət təşkilatları qarşısında öhdəliklər:

	2018	2017
Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi	40,278	190,787
Azərbaycan Respublikasının İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu	38,954	29,004
Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlığa Kömək Fondu	37,090	42,280
Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı	501	-
Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı və dövlət təşkilatları qarşısında öhdəliklər	116,823	262,071
Akkreditivlər üzrə girov kimi saxlanılanlar	-	(97,617)

31 dekabr 2018-ci il tarixinə Bankın Maliyyə Nazirliyi tərəfindən yerləşdirilmiş, müddəti 2019-2021 illər ərzində başa çatan depozitləri olmuşdur. 2002-ci ildə Beynəlxalq İnkişaf Assosiasiyası (BİA) ilə Azərbaycan Respublikasının Hökuməti arasında imzalanmış Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Sektoruna Texniki Yardım haqqında Razılaşma çərçivəsində, Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi tərəfindən Banka kredit xətti açılmışdır. Kreditin əsas məbləği və faizlər bərabər yarımillik hissələrlə 2006-cı ildən 2021-ci ilə qədər ödənilməlidir.

2005-ci ildə Bank Azərbaycan Respublikası İqtisadi İnkişaf Nazirliyinin proqramı olan Milli Sahibkarlığa Kömək Fondu ilə kiçik və orta müəssisələrin maliyyələşdirilməsi üçün kredit razılaşması imzalamışdır. 2018-ci ildə Fondun adı Azərbaycan Respublikası Sahibkarlığa Kömək Fonduna dəyişdirilmişdir. Bu proqram əsasında vəsaitlər Banka illik 1% (2017-ci il: illik 1%) dərəcəsi ilə verilir və müddəti 2019-2026-cı (2017-ci il: 2018-2026) illərdə başa çatır. Bank bu vəsaitləri 7%-dən çox olmayan illik faiz dərəcəsi ilə müvafiq borcalanlara kreditlər vermək üçün istifadə edə bilər.

2016-cı ildə Bank Azərbaycan İpoteka Fondu ASC ilə fiziki şəxslərə uzunmüddətli ipoteka kreditlərinin verilməsi üçün kredit razılaşmasını imzalamışdır. 2018-ci ildə Fondun adı Azərbaycan Respublikası İpoteka və Kredit Zəmanət Fonduna dəyişdirilmişdir. Bu proqram əsasında vəsaitlər Banka illik 1%-4% dərəcəsi ilə verilir (2017-ci il: illik 1% və 4%) və müddəti 2019-2048 (2017-ci il: 2018-2047) ildə başa çatır. Bank bu vəsaitləri 8%-dən çox olmayan illik faiz dərəcəsi ilə müvafiq borcalanlara kreditlər vermək üçün istifadə edir.

16. Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər

Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2018	2017
Maliyyə təşkilatlarından alınmış müddətli depozitlər	24,205	50,143
Cari hesablar	3,955	15,925
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	28,160	66,068

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

17. Kapital

31 dekabr 2018-ci il tarixinə Bankın səhmdar kapitalı adi və imtiyazlı səhmlərdən ibarətdir. Adi səhmlər 17 iyul 2014-cü il tarixində Azərbaycan Respublikasının Dövlət Qiymətli Kağızlar Komitəsində qeydiyyatdan keçmiş, beləliklə də 31 dekabr 2018-ci və 2017-ci il tarixlərinə buraxılmasına icazə verilmiş, buraxılmış və tam ödənilmiş kapital hər birinin nominal dəyəri 12.39 AZN təşkil edən 15,000,000 adi səhmdən ibarətdir. Bir səhm bir səsvermə hüququnu verir.

14 mart 2018-ci il tarixində səhmdarların qərarı ilə Bank cəmi 40,000 AZN məbləğində geri alın bilməyən imtiyazlı səhmlərin buraxılmasına icazə verilmişdir. İllik dividend bir imtiyazlı səhm üzrə 15% təşkil edir. 24 iyul 2018-ci ildə Bank imtiyazlı səhmlər buraxmış, bunlar da 2018-ci ilin sonunadək səhmdarlar tərəfindən tam ödənilmişdir.

Bankın nizamnamə kapitalı səhmdarlar tərəfindən Azərbaycan manatı ilə qoyulmuş və onlar dividendləri və hər hansı kapital paylarını Azərbaycan manatı ilə almaq hüququna malikdirlər. 31 dekabr 2018-ci il tarixinə nizamnamə kapitalının qalığı 225,850 AZN (2017-ci il: 185,850 AZN) təşkil edir.

Səhmdarların 4 aprel 2017-ci il tarixində keçirilmiş ümumi yığıncağının qərarı ilə Bank 31 dekabr 2016-cı il tarixində başa çatan il üzrə adi səhmlərlə bağlı cəmi 52,389 AZN (o cümlədən səhmdarlar adından ödənilməli olan 10% mənbədə tutulan vergi) məbləğində dividendlər elan etmişdir. Dividendlər 2017-ci il ərzində tamamilə ödənilmişdir.

Səhmdarların 14 mart 2018-ci il tarixində keçirilmiş ümumi yığıncağının qərarı ilə Bank 31 dekabr 2017-ci il tarixində başa çatan il üzrə adi səhmlərlə bağlı cəmi 94,840 manat (o cümlədən səhmdarlar adından ödənilməli olan 10% mənbədə tutulan vergi) məbləğində dividendlər elan etmişdir. Dividendlər 2018-ci il ərzində tamamilə ödənilmişdir.

Binaların yenidən qiymətləndirilməsi üzrə ehtiyat

Yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı binaların ədalətli dəyərində artımı və azalmanı (o şərtlə ki, həmin azalma əvvəllər kapitalda tanınmış eyni aktiv üzrə artımla bağlı olsun) uçota almaq üçün istifadə olunur.

İnvestisiya qiymətli kağızları üzrə realizasiya olunmamış gəlirlər

Bu ehtiyat DÜGÖD ilə təyin edilmiş satış üçün mövcud olan investisiya qiymətli kağızların ədalətli dəyərindəki dəyişiklikləri uçota alır.

18. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər

Əməliyyat mühiti

Azərbaycan iqtisadi islahatları aparmağa və hüquqi, vergi və nizamlayıcı infrastrukturunu təkmilləşdirməyə davam edir. Azərbaycan iqtisadiyyatının gələcək sabitliyi önəmli dərəcədə islahatlardan, eləcə də hökumətin gördüyü iqtisadi, maliyyə və monetar tədbirlərinin effektivliyindən, eləcə də xam neftin qiymətindən və AZN-in sabitliyindən asılıdır.

Azərbaycan iqtisadiyyatı neft qiymətlərinin aşağı düşməsi və Azərbaycan manatının 2015-ci il ərzində ABŞ dollarına qarşı devalvasiyasının mənfi təsirinə məruz qalmışdır. Bu, kapital əldə etmək imkanlarının məhdudlaşması, kapital dəyərinin artması, inflyasiya və iqtisadi artımın qeyri-müəyyənliyi kimi amillərə səbəb olmuşdur.

Bu çətinliklərə cavab olaraq, Azərbaycan hökuməti islahatları sürətləndirmək və maliyyə sistemində dəstək vermək planlarını açıqlamışdır. 6 dekabr 2016-cı ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti "Milli iqtisadiyyat və iqtisadiyyatın əsas sektorları üzrə strateji yol xəritəsinin başlıca istiqamətləri" ni təsdiqləmişdir. Yol xəritəsi 2016-2020-ci illərdə inkişaf strategiyasını, 2025-ci ilə qədər uzunmüddətli perspektivləri və 2025-ci ildən sonrakı dövrə nəzəri əhatə edir.

Bundan əlavə, 2018-ci ildə hökumət sərt pul siyasətini davam etdirmiş, eləcə də Azərbaycan manatının stabiləşdirilməsinə xarici valyuta ehtiyatları ayırmışdır. 2018-ci ildə ARMB monetar siyasəti normallaşdırmaq məqsədilə yenidən maliyyələşdirmə dərəcəsini 15%-dən 9.75%-dək azaltmışdır.

Bankın rəhbərliyi cari şəraitdə baş verən iqtisadi dəyişiklikləri izləməkdədir və Bankın yaxın gələcəkdə fəaliyyətinin davamlılığı və inkişafını dəstəkləmək üçün lazım hesab etdiyi ehtiyat tədbirlərini görməkdədir.

Hüquqi məsələlər

Adi fəaliyyətində Bank məhkəmə iddiaları və şikayətlərinin obyektidir. Rəhbərlik hesab edir ki, belə iddia və ya şikayətlərdən irəliləyən öhdəlik (əgər olarsa) Bankın maliyyə vəziyyəti və ya gələcək əməliyyat nəticələrinə mühüm mənfi təsir göstərməyəcəkdir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

18. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər (davamı)

Vergilər

Azərbaycanın vergi qanunvericiliyi müxtəlif şərtlərə və tez-tez edilən dəyişikliklərə məruzdur. Bundan əlavə, Bankın əməliyyatları və fəaliyyətinə tətbiq edilən vergi qanunvericiliyinin vergi orqanları tərəfindən şərh edilməsi rəhbərliyin şərhini ilə üst-üstə düşməyə bilər. Azərbaycan Respublikasında son zamanlar baş vermiş hadisələr göstərir ki, vergi orqanları bu qanunvericiliyin şərh edilməsi və tətbiqində daha sərt mövqə tuta bilərlər, buna görə də gələcəkdə vergi orqanları Bankın əməliyyat və fəaliyyət növləri ilə bağlı əvvəl irəli sürmədikləri iddiaları irəli sürə bilərlər. Nəticə etibarlı ilə müvafiq orqanlar tərəfindən əlavə iri vergi, cərimə və faiz hesablanı bilər. Vergi yoxlamaları yoxlama aparmaq qərarı qəbul edildiyi ildən birbaşa əvvəlki üç maliyyə ili üzrə aparıla bilər. Son vergi yoxlaması 2016-cı ilin ikinci yarısı və 2017-ci ilin birinci yarısını əhatə etmişdir.

31 dekabr 2018-ci il tarixinə müvafiq qanunvericiliyin rəhbərlik tərəfindən tətbiq edilən şərhə münasibdir və Bankın vergi, valyuta və gömrük mövqələri təsdiq ediləcəkdir.

Sığorta

Bank hazırda səhvlərdən və ya təhriflərdən irəli gələn öhdəliklərlə əlaqədar sığorta təminatı almamışdır. Hazırda məsuliyyətin sığortalanması Azərbaycanda geniş yayılmayıb.

ARMB əmsallarına uyğunlaşma

ARMB və MBNP banklardan yerli standartlara uyğun olan maliyyə hesabatları əsasında hesablanmış müəyyən əmsallara uyğunlaşmağı tələb edirlər. 31 dekabr 2018-ci il tarixinə Bank, Bank aşağıdakı iki əmsal istisna olmaqla bu əmsallara riayət etmişdir:

- ▶ Kredit riski təminatının bazar dəyəri həmin kredit riskinin 100%-indən az olanda və ya kreditlərin daşınmaz əmlak formasında təminatının bazar dəyəri kredit dəyərinin 150%-indən aşağı olanda, bir borcalan və ya əlaqəli borcalanlar qrupu üzrə maksimal kredit riski bankın 1-ci dərəcəli kapitalının 7 faizindən artıq olmamalıdır. 31 dekabr 2018-ci il tarixinə Bankın əmsalı 60.25% (31 dekabr 2017-ci il: 130.20%) olmuşdur.
- ▶ Kredit riski təminatının bazar dəyəri həmin kredit riskinin 100%-indən çox olanda və ya kreditlərin daşınmaz əmlak formasında təminatının bazar dəyəri kredit dəyərinin 150%-indən artıq olanda, bir borcalan və ya əlaqəli borcalanlar qrupu üzrə maksimal kredit riski bankın 1-ci dərəcəli kapitalının 20 faizindən artıq olmamalıdır. 31 dekabr 2018-ci il tarixinə Bankın əmsalı 32% (31 dekabr 2017-ci il: 8.75%) olmuşdur.

ARMB-nin birinci əmsalının pozulması dövlətin maliyyələşdirdiyi xüsusi layihələri və dövlət təşkilatları, əsasən nəqliyyatla bağlı əməliyyatlarla əlaqəli olmuşdur. İkinci əmsalın pozulması sonradan düzəldilmişdir.

İl ərzində Bank bu uyğunsuzluqla bağlı hər ay Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatasına ("MBNP") məlumat təqdim etmiş və Banka qarşı hər hansı sanksiya tətbiq edilməmişdir. Rəhbərlik hesab edir ki, Banka qarşı gələcəkdə heç bir sanksiya tətbiq edilməyəcək.

Maliyyə təəhhüdləri və potensial öhdəliklər

Bank tərəfindən müştərilərə zəmanətlərin və akkreditivlərin verilməsinin əsas məqsədi müştərilərə tələb olduqda vəsaitlərin mövcudluğunu təmin etməkdir. Zəmanətlər və ehtiyat akkreditivləri müştəri üçüncü tərəflər qarşısında öhdəliklərini yerinə yetirə bilmədiyi təqdirdə Bankın ödəmələr edəcəyini qəti təsdiq edən sənədlərdir. Sənədli akkreditivlər və kommersiya akkreditivləri, Banka müəyyən edilmiş məbləğə qədər və xüsusi şərtlərlə tələb təqdim etmək hüququnu üçüncü tərəfə verən, Bankın müştəri adından üzərinə götürdüyü yazılı öhdəlik olaraq, aid olduqları malların çatdırılması və ya pul depozitləri ilə təmin edilir və beləliklə də birbaşa borcla müqayisədə daha aşağı riskə məruz qoyur.

31 dekabrda Bankın maliyyə təəhhüdləri və potensial öhdəliklər aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

	2018	2017
Kreditlə bağlı təəhhüdlər		
Maliyyə Zəmanətləri	369,805	346,903
İstifadə edilməmiş kredit üzrə təəhhüdlər	201,752	67,566
Akkreditivlər	2,795	12,375
Çıxılın – kreditlə əlaqəli öhdəliklər üzrə GKZ üçün ehtiyatlar	(16,167)	(4,010)
Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər (girovdan əvvəl)	558,185	422,834
Çıxılın – zəmanətlər və akkreditivlər üzrə girov qoyulmuş pul vəsaitləri	(9,670)	(116,919)
Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər	548,515	305,915

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

18. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər (davamı)**Maliyyə təəhhüdləri və potensial öhdəliklər (davamı)**

31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatan il üzrə GKZ-də dəyişikliklərin təhlili:

<i>Maliyyə zəmanətləri</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2018-ci ildə GKZ	(965)	(4,918)	(4,373)	(10,256)
Yeni risklər	(10,505)	-	-	(10,505)
Tanınması dayandırılmış və ya müddəti bitmiş risklər (silinmələri çıxmaqla)	557	3,778	3,249	7,584
Mərhələ 1-ə köçürmə	(2,122)	999	1,123	-
Mərhələ 2-yə köçürmə	7,866	(7,866)	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmə	1	-	(1)	-
Dövrün sonuna GKZ-nin dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən risklərə təsiri	2,035	(1,199)	-	836
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	(93)	109	-	16
31 dekabr 2018-ci il	(3,226)	(9,097)	(2)	(12,325)

<i>İstifadə edilməmiş kredit üzrə öhdəlik</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2018-ci ildə GKZ	(272)	-	-	(272)
Yeni risklər	(1,744)	-	-	(2,458)
Tanınması dayandırılmış və ya müddəti bitmiş risklər (silinmələri çıxmaqla)	131	38	-	169
Mərhələ 1-ə köçürmə	-	-	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmə	727	(727)	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmə	11	-	(11)	-
Dövrün sonuna GKZ-nin dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən risklərə təsiri	(163)	22	-	(141)
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	(87)	35	-	(52)
31 dekabr 2018-ci il	(2,111)	(632)	(11)	(2,754)

<i>Akkreditiv</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2018-ci ildə GKZ	(4)	(41)	-	(45)
Yeni risklər	(1,088)	-	-	(1,088)
Tanınması dayandırılmış və ya müddəti bitmiş risklər (silinmələri çıxmaqla)	4	41	-	45
Mərhələ 1-ə köçürmə	-	-	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmə	16	(16)	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmə	1,072	-	(1,072)	-
Dövrün sonuna GKZ-nin dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən risklərə təsiri	-	-	-	-
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	-	-	-	-
31 dekabr 2018-ci il	-	(16)	(1,072)	(1,088)

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

19. Xalis haqq və komissiya gəliri

Xalis haqq və komissiya gəliri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2018	2017
Plastik kart əməliyyatları üzrə haqlar	54,453	42,791
Agentlik fəaliyyəti	12,730	25,734
Pul vəsaitləri ilə əməliyyatlar	14,500	10,957
Hesablaşma əməliyyatları	12,865	10,657
Zəmanətlər və öhdəliklər	7,710	6,391
Digər	3,093	3,496
Haqq və komissiya gəliri	105,351	100,026
Plastik kart əməliyyatları üzrə haqlar	(4,832)	(2,937)
Pul vəsaitləri ilə əməliyyatlar	(4,707)	(3,622)
Hesablaşma əməliyyatları	(3,142)	(1,909)
Zəmanətlər və öhdəliklər	(1,373)	(1,136)
Digər	(878)	(1,533)
Haqq və komissiya xərcləri	(14,932)	(11,137)
Xalis haqq və komissiya gəliri	90,419	88,889

20. Digər əməliyyat gəliri

31 dekabr 2018-ci il tarixinə 2,977 AZN (2017-ci il: 2,082 AZN) məbləğində digər əməliyyat gəliri əsasən müddətli depozitlərin vaxtından əvvəl götürülməsinə görə müştərilərdən alınan cərimələrdən ibarətdir.

21. İşçilər üzrə xərclər

İşçilər üzrə xərclər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2018	2017
Əmək haqqı və mükafatlar	(62,426)	(56,936)
Sosial sığorta xərcləri	(13,981)	(12,528)
İşçilərlə bağlı digər xərclər	(1,773)	(1,955)
İşçilər üzrə xərclər	(78,180)	(71,419)

22. Ümumi və inzibati xərclər

Ümumi və inzibati xərclər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2018	2017
Yerləşmə və icarə haqqı	(10,260)	(9,015)
Marketinq və reklam xərcləri	(6,250)	(5,614)
Əmlak və avadanlıqların təmiri və texniki xidməti	(5,542)	(5,300)
Sponsorluq	(5,493)	(7,087)
Əməliyyatların Sığortalanması Fondu üzrə xərclər	(4,528)	(3,334)
Hüquq və məsləhət xidmətləri	(4,527)	(7,031)
Ofis təchizatı	(3,089)	(3,166)
Rabitə xidmətləri	(3,009)	(2,149)
Mühafizə xidmətləri	(2,540)	(2,271)
Ezamiyyət və əlaqəli xərclər	(1,481)	(1,345)
Nümayəndəlik xərcləri	(1,390)	(1,312)
Kommunal xərclər	(1,124)	(1,106)
Tənzimləmə haqları	(903)	(560)
Əmlak və avadanlıqların sığortası	(603)	(650)
Nəqliyyat və nəqliyyat vasitələrinin texniki xidməti	(539)	(522)
Mənfəət vergisindən başqa vergilər	(403)	(285)
Digər	(1,838)	(1,858)
Ümumi və inzibati xərclər	(53,519)	(52,605)

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi

Ön söz

Öz fəaliyyətində Bank müxtəlif risklərə məruz qalır və bunları daimi müəyyən etmə, ölçmə və müşahidə etmə prosesləri, kredit limitlərinin müəyyən edilməsi və digər daxili nəzarət tədbirləri vasitəsilə idarə edir. Risklərin idarə edilməsi Bankın fəaliyyətinin mühüm hissəsini təşkil edir. Bankın hər bir əməkdaşı öz vəzifələri daxilində risklərə görə məsuliyyət daşıyır. Bank kredit riski, likvidlik riski və bazar risklərinə məruz qalır. Bank əməliyyat risklərinə də məruz qalır.

Müstəqil riskə nəzarət prosesinə mühitdə, texnologiyada və sənayedə dəyişikliklər kimi biznes riskləri daxil deyildir. Onlar Bankın strateji planlaşdırma prosesi vasitəsilə nəzarət altında saxlanılır.

Risklərin idarə edilməsi strukturu

Müşahidə Şurası risklərin müəyyən edilməsi və nəzarət edilməsinə görə ümumi məsuliyyət daşıyır, lakin risklərin idarə olunması və izlənməsinə görə məsuliyyəti ayrıca müstəqil orqanlar daşıyır.

Müşahidə Şurası

Müşahidə şurası risklərin idarə olunmasında ümumi yanaşma, risk strategiyaları və prinsiplərinin təsdiq edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

Audit Komitəsi

Audit komitəsi auditin tapşırığı və strategiyasının təsis və tərtib edilməsi üçün ümumi məsuliyyət daşıyır. Komitə fundamental audit məsələləri və daxili auditin fəaliyyətinə nəzarətə görə məsuliyyət daşıyır.

İdarə Heyəti

İdarə heyəti Bankda ümumi risk prosesinə nəzarət etmək üçün məsuliyyət daşıyır.

Risk Komitəsi

Risk Komitəsi risk strategiyasının işlənilib hazırlanması və risk prinsipləri, konsepsiyası, siyasəti və limitlərinin tətbiqinə görə ümumi məsuliyyət daşıyır. Komitə fundamental audit məsələlərinə görə məsuliyyət daşıyır və müvafiq risk qərarlarını idarə və nəzarət edir.

Risklərin idarə olunması departamenti

Risklərin idarə olunması departamenti müstəqil nəzarət prosesini təmin etmək məqsədilə risklə bağlı prosedurların tətbiqi və dəstəklənməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

Bankın xəzinedarlığı

Bankın xəzinedarlığı Bank aktivlərinin və öhdəliklərinin, eləcə də ümumi maliyyə strukturunun idarə olunmasına görə məsuliyyət daşıyır. Bundan əlavə, xəzinedarlıq Bankın maliyyələşdirmə və likvidlik risklərinə görə məsuliyyət daşıyır.

Daxili Audit

Daxili audit funksiyası hər il Bankda risklərin idarə olunması proseslərinin audit yoxlamasını apararaq, həm prosedurların münasibliyini, həm də Bankın prosedurlara riayət etməsini yoxlayır. Daxili audit bütün qiymətləndirmələrin nəticələrini rəhbərliklə müzakirə edir və Audit komitəsinə nəticə və tövsiyələr haqqında hesabat verir.

Risklərin ölçülməsi və hesabatçılıq sistemləri

Bankın riskləri həm adi şəraitdə yaranması ehtimal edilən zərəri, həm də statistik modellər əsasında maksimal faktiki zərərlərin qiymətləndirilməsi olan gözlənilməyən zərərləri əks etdirən metoddan istifadə etməklə ölçülür. Modeller keçmiş təcrübədən əldə edilmiş və iqtisadi şəraitləri nəzərə almaqla düzəlişlər edilmiş ehtimallardan istifadə edir. Bundan əlavə, Bank baş verməsi ehtimal edilməyən ağır hadisələr əslində baş verdiyi təqdirdə daha pis hadisələrin ssenari modellərini hazırlayır.

Risklərin monitorinqi və nəzarət edilməsi ilk öncə Bankın müəyyən etdiyi limitlərə əsaslanaraq aparılır. Belə limitlər Bankın biznes strategiyasını və bazar mühitini, eləcə də Bankın qəbul etmək istədiyi risk səviyyəsini əks etdirir və bu zaman əsas diqqət ayrı-ayrı sahələrə yetirilir. Bundan əlavə, Bank bütün risk və əməliyyat növləri üzrə məcmu risk həcmi ilə bağlı olaraq ümumi risk daşımaq qabiliyyətinə nəzarət edir və onu ölçür.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Ön söz (davamı)

Bütün fəaliyyət növləri üzrə əldə edilmiş məlumat risklərin təhlil və nəzarət edilməsi və tez aşkar olunması məqsədilə yoxlanılır və işlənir. Bu məlumat izahlarla birlikdə idarə heyətinə, risk komitəsinə və hər bir bölmənin rəhbərinə təqdim edilir. Hesabata kredit riskinin ümumi həcmi haqqında məlumat, limitlərdən istisnalar və likvidlik əmsalları daxil edilir. Hər ay sənaye sahəsi, müştəri və coğrafi risklər kəsiyində risklər haqqında məlumat təqdim edilir. Baş rəhbərlik hər rüb kredit zərərləri üçün ehtiyat yaratmaq zərurətini müəyyən edir. İdarə heyəti rübdə bir dəfə risklər haqqında ətraflı hesabat alır, həmin hesabatda isə bankın risklərini qiymətləndirmək və müvafiq qərarlar qəbul etmək üçün bütün zəruri məlumat açıqlanır.

Bankın bütün səviyyələri üçün risklər haqqında xüsusi hesabatlar hazırlanır və paylanır ki, bütün bölmələr geniş, zəruri və aktual məlumatla tanış olmaq imkanını əldə etsinlər.

İdarə heyəti və Bankın bütün digər müvafiq işçilərinin hər gün keçirilən qısa iclaslarında bazar limitlərinin və likvidliyin dəstəklənməsi, ələcə də risklərlə bağlı digər dəyişikliklər müzakirə olunur.

Risklərin azaldılması

Bank kredit risklərini azaltmaq məqsədilə girovdan fəal istifadə edir.

Həddindən artıq risk konsentrasiyası

Bu tip risklərin yaranma səbəbləri, biznes tərəfdaşlarının eyni və ya oxşar iş fəaliyyəti ilə məşğul olması, iş növünün eyni coğrafi regionda yer alması, eyni iqtisadi xüsusiyyətlərə malik olan, iqtisadi və siyasi şərtlərdən asılı olan və bu səbəbdən müqavilələrdə göstərilmiş şərtlərin pozulma ehtimalını artıran risklərdir. Konsentrasiyalar Bankın fəaliyyətinin xüsusi sənayelərə təsir göstərən hadisələrə nisbi həssaslığını göstərir.

Həddindən artıq risk konsentrasiyasının təsiri altına düşməmək məqsədilə, Bankın siyasət və prosedurlarına müxtəlif xüsusiyyətlərə malik portfəllərin idarə edilməsi qaydaları daxil edilir. Kredit riskləri üzrə müəyyən edilmiş konsentrasiyalar müvafiq qaydada nəzarət və idarə olunur.

Kredit riski

Kredit riski – Bankın sifarişçiləri, müştəriləri və ya biznes tərəfdaşlarının müqavilə öhdəliklərini yerinə yetirməməsi səbəbindən Bankın zərər çəkməsi riskidir. Bank kredit riskini ayrı-ayrı biznes tərəfdaşları və coğrafi və sənaye konsentrasiyaları üzrə Bankın qəbul etməyə hazır olduğu riskin həcmi üzrə limitləri müəyyən etməklə və həmin limitlərə riayət edilməni monitorinq etməklə idarə edir və nəzarət altında saxlayır.

Bank kredit keyfiyyətinin yoxlanılması prosesini təsis etmişdir ki, girovun müntəzəm qaydada yenidən baxılması da daxil olmaqla biznes tərəfdaşlarının krediti ödəmək qabiliyyətlərində mümkün dəyişikliklərin tez müəyyən edilməsi təmin edilsin. Biznes tərəfdaşları üzrə limitlər kredit riskinin təsnifləşdirilməsi sistemindən istifadə etməklə müəyyən edilir. Kredit keyfiyyətinin müntəzəm qaydada yenidən baxılması prosesi Banka məruz qaldığı risklər nəticəsində potensial zərər qiymətləndirmək və lazımı tədbirləri görmək imkanını yaradır.

Tөрəmə maliyyə alətləri

Konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda qeyd edildiyi kimi төrəmə maliyyə alətlərindən irəli gələn kredit riski istənilən vaxt müsbət ədalətli dəyərli төrəmə alətləri ilə məhdudlaşır.

Kreditlə bağlı təəhhüd riskləri

Bankın müştərilərə verdiyi zəmanətlər əsasında Bank tərəfindən onların adından ödənişlər aparmaq zərurəti yaranı bilər. Bu cür ödənişlər akkreditivin şərtləri əsasında müştərilərdən toplanılır. Onlar Bankı kredit risklərinə oxşar risklərə məruz qoyur, bunlar da eyni nəzarət prosesləri və qaydaları ilə azaldılır.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın komponentləri üzrə maksimal kredit riskinin həcmi, qarşılıqlı hesablaşma haqqında əsas razılaşmalarını və girov razılaşmalarının istifadə edilməsi nəticəsində riskin azalmasını nəzərə almadan, daha yaxşı onların balans dəyərləri ilə təmsil olunur.

Maliyyə alətləri ədalətli dəyərle qeydə alınanda aşağıda göstərilən məbləğlər dəyərin dəyişməsi nəticəsində gələcəkdə yaranı bilər maksimal riskin həcmi deyil, cari kredit riskinin həcmi əks etdirir.

Maliyyə alətlərinin hər bir sinfi üzrə kredit riskinin maksimal həcmi haqqında daha ətraflı məlumat xüsusi qeydlərdə açıqlanır. Girovun və digər risk azaldan üsulların təsiri Qeyd 8-də göstərilib.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Dəyersizləşmənin qiymətləndirilməsi

1 yanvar 2018-ci il tarixindən etibarən, Bank EFD-yə yaxınlaşmaqla diskont edilmiş, gözlənilən pul vəsaitlərinin çatışmazlığını ölçmək üçün GKZ-ni bir neçə ehtimalla ölçülmüş ssenari əsasında hesablayır. Pul vəsaitlərinin çatışmazlığı müqaviləyə uyğun olaraq şirkətə ödəniləcək pul vəsaitləri ilə müəssisənin əldə etməyi ehtimal etdiyi pul vəsaitləri arasındakı fərkdir. GKZ hesablamalarının mexanizmi aşağıda təsvir olunur və əsas elementləri aşağıdakılardır:

DE	<i>Defolt ehtimalı</i> müəyyən vaxt civarında defoltun mümkünlüyünün qiymətləndirilməsidir. Defolt, təhlil edilən müddət ərzində müəyyən anda yalnız müvafiq vəsait daha əvvəl uçotdan çıxarılmamış və hələ də portfelə daxil olanda yaranı bilər.
DHRH	<i>Defolt halında riskin həcmi</i> , müqavilədə nəzərdə tutulub-tutulmamasından asılı olmayaraq, əsas və faiz məbləğlərinin qaytarılması, kredit öhdəliyi üzrə gözlənilən vəsaitlərin istifadəsi və yerinə yetirilməmiş ödənişlər üzrə hesablanmış faiz də daxil olmaqla hesabat tarixindən sonra risk həcmində gözlənilən dəyişikliyi nəzərə almaqla gələcək defolt tarixində risk həcmində qiymətləndirilməsidir.
DHZ	<i>Defolt halında zərər</i> müəyyən zaman defolt yarananda əmələ gələn zərərin qiymətləndirilməsidir. Bu, müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş ödəniləcək pul vəsaitləri ilə kreditörün əldə etməyi gözlədiyi (o cümlədən hər hansı girovun realizasiyasından) pul vəsaitləri arasındakı fərqə əsaslanır. Bu, adətən DHZ faizi kimi ifadə edilir.

GKZ üzrə ehtiyat aktivin müddəti ərzində yaranması gözlənilən kredit zərərlərinə (aktivin müddəti ərzində gözlənilən kredit zərəri və ya AMəGKZ) əsaslanır. Lakin əmələ gəldiyi andan kredit riskində əhəmiyyətli artım olmadığı hallarda ehtiyat 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (12aGKZ) əsaslanır. 12aGKZ hesabat tarixindən sonra 12 ay ərzində mümkün olan maliyyə aləti ilə bağlı öhdəliklərin yerinə yetirilməməsindən irəli gələn GKZ-dən ibarət AMəGKZ-nin bir hissəsidir. Həm AMəGKZ, həm də 12aGKZ maliyyə alətinin müvafiq portfelinin xüsusiyyətindən asılı olaraq ya fərdi, ya da məcmu əsasla hesablanır.

Bank hər hesabat dövrünün sonunda, maliyyə alətinin qalan müddəti üzrə öhdəliklərin yerinə yetirilməməsi (defolt) riskindəki dəyişiklikləri nəzərdən keçirməklə, maliyyə aləti üzrə kredit riskinin ilkin tanınmadan sonra əhəmiyyətli artıb-artmamasının qiymətləndirilməsi siyasətini müəyyən etmişdir. Yuxarıdakı prosesə əsaslanaraq, Bank kreditləri Mərhələ 1, Mərhələ 2, Mərhələ 3 və AYKD üzrə aşağıdakı kimi qruplaşdırır:

Mərhələ 1:	Kreditlər ilk dəfə tanınanda, Bank ehtiyatı 12aGKZ əsasında tanıyır. Mərhələ 1-in kreditlərinə həm də kredit riskinin azaldığı və Mərhələ 2-dən yenidən təsnif edilmiş vəsaitlər daxildir.
Mərhələ 2:	Kredit verildiyi andan etibarən kredit riski əhəmiyyətli dərəcədə artanda Bank ehtiyatı AMəGKZ üzrə tanıyır. Mərhələ 2 kreditlərinə həm də kredit riskinin azaldığı və Mərhələ 3-dən yenidən təsnif edilmiş vəsaitlər daxildir.
Mərhələ 3:	Dəyersizləşmiş hesab olunan kreditlər. Bank ehtiyatı AMəGKZ üzrə tanıyır.
AYKD:	Alınmış və ya yaranmış kredit üzrə dəyersizləşmiş maliyyə aktivləri (AYKD) ilkin tanınma zamanı kredit üzrə dəyersizləşmiş maliyyə aktivləridir. AYKD aktivləri ilkin tanınmada ədalətli dəyərle qeydə alınır və faiz gəliri sonradan krediti nəzərə almaqla düzəliş edilmiş EFD əsasında tanınır. GKZ yalnız gözlənilən kredit zərərlərində sonradan dəyişiklik baş verəndə tanınır və ya ləğv edilir.

Defoltun tərifi və bərpa olunma

Borcuların müqavilə ödənişlərini 90 gün gecikdirərsə, Bank maliyyə alətinin defolt olduğunu və buna görə də GKZ hesablamaları üçün Mərhələ 3-ə (kredit üzrə dəyersizləşmə) aid olduğunu hesab edir. Gün ərzində tələb olunan ödənişlər fərdi müqavilələrdə göstəriləndiyi kimi iş gününün bağlanmasına gədər ödənilməyəndə Bank banklardan alınacaq məbləğlərin defolta uğramasını hesab edir və dərhal tədbirlər görür.

Müştərinin defolt vəziyyətində olub-olmamasının keyfiyyət baxımından qiymətləndirilməsi çərçivəsində Bank ödənişin aparılmayacağını göstərə bilən bir sıra halları da nəzərdən keçirir. Bu cür hadisələr baş verdikdə, Bank hadisənin müştərinin defolta uğramış kimi hesab edilməsi və bu səbəbdən GKZ-nin hesablanması üçün Mərhələ 3 kimi qiymətləndirilməsi ilə nəticələnməsi və ya Mərhələ 2-nin məqsədəuyğun olmasını diqqətlə nəzərdən keçirir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Bu cür hadisələrə aşağıdakılar daxildir:

- ▶ Defolta uğramış və kredit üzrə dəyərsizləşmiş aktivlər aşağıdakılardır:
 - ▶ Müqavilədə qeyd edilən tarixdən 90 gündən artıq gecikmə ilə əsas məbləğ və/və ya hesablanmış faiz və/və ya hər hansı digər ödənişlə kreditlər;
 - ▶ Hər bir fərdi restrukturizasiya zamanı müqavilədə qeyd edilən tarixdən 30 gündən az gecikmə (əsas məbləğ və/və ya hesablanmış faiz və/və ya hər hansı digər ödəniş) ilə üç il ərzində 2 dəfə restrukturizasiya olunmuş kreditlər;
 - ▶ Restrukturizasiya zamanı portfelin riskə məruz qalan hissəsi 30-a bərabər olan "problemlı" restrukturizasiya olunmuş kreditlər; (İlkin olaraq Mərhələ 3), xalis cari dəyər üzrə zərərin restrukturizasiyası 10%-dən artıq olduqda;
 - ▶ Rəhbərlik tərəfindən vaxtı keçmiş hesab olunan istenilən kredit (Mərhələ 2-nin meyarlarına cavab verən vaxtı keçmiş kreditlər istisna olmaqla).
- ▶ Borcalanın müflisləşmə, ödəniş qabiliyyətinin olmaması və ya oxşar şəraitdə olacağı/olması barədə məlumatın mövcud olması;
- ▶ Defolta uğramış (Daxili reytinglərə əsaslanan yanaşma və xarici reytingə uyğun olaraq);
- ▶ Eyni borcalanın digər maliyyə alətləri üzrə defolta uğramış.

Ən azı 6 ardıcıl ay ərzində defolt meyarlarından heç birinin qarşılanmadığı zaman maliyyə alətinin "bərpa olunmuş" hesab edilməsi və nəticədə Mərhələ 3-dən xaric yenidən təsnifləşdirilməsi Bankın siyasəti çərçivəsindədir. Bərpa olunmadan sonra aktivin Mərhələ 2 və ya Mərhələ 1 kimi təsnifləşdirilməsi barədə qərar bərpa olunma zamanı yenilənmiş kredit dərəcəsi və onun ilkin tanınma ilə müqayisədə kredit riskində əhəmiyyətli artımın göstəricisi olub-olmamasından asılıdır.

Daxili reyting və DE-nin qiymətləndirilməsi prosesi

Bankın Risklərin idarə edilməsi departamenti öz daxili reyting modellərindən istifadə edir. Bank korporativ müştəriləri Moody's modelinə əsasən qiymətləndirən əsas portfeller üçün ayrıca modelləri istifadə edir. Kiçik və orta müəssisələr və istehlak kreditlərinə daxili dərəcələrdən istifadə etməkə müvafiq olaraq 1-dən 20-dək və 1-dən 4-dək dərəcələr verilir. Modeller həm keyfiyyət, həm kəmiyyət məlumatlarını özündə birləşdirir və borcalana aid məlumatlarla yanaşı, borcalanın davranışına təsir göstərə biləcək əlavə xarici məlumatlardan istifadə edir. Praktiki cəhətdən uyğun olduqda, onlar, həmçinin milli və beynəlxalq xarici reyting agentliklərinin məlumatlarına əsaslanır. Proqnoz məlumatı və 9 sayılı MHBS-yə uyğun riskin mərhələli təsnifləşdirilməsini özündə birləşdirən DE-lər hər bir dərəcə üçün təyin edilir. Bu proses hər bir iqtisadi ssenari üçün uyğun şəkildə təkrar olunur.

Xəzinədarlıq və bankdaxili münasibətlər

Bankın xəzinədarlıq və bankdaxili münasibətləri və qarşı-tərəfləri maliyyə xidmətləri üzrə təşkilatlar, banklar, broker-dilər, mübadilə məntəqələri və klirinq-hesablaşma mərkəzlərindən ibarətdir. Bu münasibətlər üçün Bank maliyyə məlumatları və digər xarici məlumat (məs. xarici reytinglər) kimi ictimaiyyət üçün açıq olan məlumatı təhlil edir və yuxarıdakı cədvəldə göstərdiyi kimi daxili reyting təyin edir.

Korporativ və kiçik biznesin kreditləşməsi

Korporativ kreditlər üçün, borcalanlar Bankın xüsusi kredit riski ilə məşğul olan işçiləri tərəfindən qiymətləndirilir. Kredit riskinin qiymətləndirilməsi aşağıdakılar kimi müxtəlif əvvəlki dövrlər üzrə, cari və proqnoz məlumatlarını nəzərə alan kredit qiymətləndirilməsi modelinə əsaslanır:

- ▶ Müştəri tərəfindən hazırlanmış proqnozlar və büdcələrlə birlikdə əvvəlki dövrlər üzrə maliyyə məlumatı. Müştərinin maliyyə nəticələrini qiymətləndirmək üçün bu maliyyə məlumatlarına nail olunmuş və gözənilən nəticələr, ödəmə qabiliyyəti əmsali, likvidlik əmsali və hər hansı digər müvafiq əmsallar daxildir.
- ▶ Xarici tərəflərdən alınan ictimaiyyət üçün açıq olan müştərilərə dair məlumatlar. Bu məlumatlara reyting agentlikləri tərəfindən verilmiş xarici reyting dərəcələri daxildir.
- ▶ Hər hansı makro-iqtisadi və ya coğrafi məlumat, məs. xüsusi sənaye üzrə müvafiq ÜDM-in artımı və müştərinin fəaliyyət göstərdiyi coğrafi segmentlər.
- ▶ Şirkətin fəaliyyəti üçün münasib olan müştərinin rəhbərliyinin keyfiyyəti və bacarıqlarına dair istenilən digər əsaslandırılmış məlumat.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Reyting üsullarının mürəkkəbliyi və detallaşdırma dərəcəsi Bankın risk həcmi və müştərinin mürəkkəbliyi və həcminə əsasən dəyişir. Bəzi daha sadə kiçik biznes kreditləri Bankın perakəndə məhsullar üçün modelləri daxilində qiymətləndirilir.

İstehlak və ipoteka kreditləri

İstehlak kreditlərinə təminatlı fərdi kreditləri kredit kartları və overdraftlar daxildir. Bu məhsullar, həmçinin ipoteka kreditləri və daha sadə kiçik biznes kreditləri əsasən borc yükünün gəlirə nisbəti və ödənişin gəlirə nisbəti əmsallarına əsaslanan avtomatlaşdırılmış qiymətləndirmə aləti ilə qiymətləndirilir. Modellərin digər əsas giriş məlumatları ÜDM-in artımı, şəxsi gəlir/əmək haqqı səviyyələrində dəyişikliklər, şəxsi borc öhdəliyidir.

Bankın daxili kredit reytingi dərəcələri aşağıdakı kimidir:

<i>KOM-lar üçün daxili reyting dərəcələri</i>	<i>Korporativ və maliyyə təşkilatları üçün Moody's-ə əsaslanan daxili/xarici reytinglər</i>	<i>Daxili reytingin təsviri</i>
1	Aaa	Yüksək reyting
2-4	Aa1 - Aa3	
5-7	A1 - A3	
8-10	Baa1 - Baa3	Standart reyting
11-13	Ba1 - Ba3	
14-16	B1 - B3	
17-19	Caa1 - Caa3	Qeyri-standart reyting
20	Ca	
Defolt	C	Dəyərsizləşmiş

İstehlak kreditləri üçün daxili reyting gecikmə günlərinin sayına əsaslanır. Yüksək dərəcəli reyting Mərkəzi Bank və Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi üçün istifadə edilir.

Defolt halında risklərin həcmi

Defolt halında risklərin həcmi (DHRH) dəyərsizləşmənin hesablanmasına məruz qalan və həm müştərinin defolta yaxınlaşdıqda risk həcmünün artırılması qabiliyyəti, həm də potensial əvvəlcədən ödəmələrə ünvanlanan maliyyə alətlərinin ümumi balans dəyərindən ibarətdir. Mərhələ 1-ə aid edilən kredit üzrə GKZ-ni hesablamaq üçün, Bank 12aGKZ-nin hesablanması üçün 12 ay ərzində mümkün defolt hallarını qiymətləndirir. Mərhələ 2 və Mərhələ 3-ə aid edilən maliyyə aktivləri üçün defolt halında risklərin həcmi alətlərin müddəti ərzində baş verən hadisələr üçün nəzərə alınır.

Bank GKZ-ləri mümkün risk həcmələrinin nəticələrinin diapazonunu modelləşdirərək çox hissəli ssenarilərə uyğun şəkildə müxtəlif vaxtlarda müəyyən edir. Daha sonra 9 sayılı MHBS üzrə DE Bankın modellərinin nəticələrinə əsasən hər bir iqtisadi ssenari üçün təyin olunur.

Defolt halında zərərlər

Korporativ kreditləşmə aktivləri üçün, DHZ-nin dəyərləri ən azı hər rüb müştərilərlə iş üzrə menecerlər tərəfindən qiymətləndirilir və Bank tərəfindən nəzərdən keçirilir və təsdiqlənir.

Kredit riskinin qiymətləndirilməsi müəyyən DHZ dərəcəsi ilə nəticələnən standartlaşdırılmış DHZ-nin qiymətləndirilməsi modelinə əsaslanır. Bu DHZ dərəcələri hər hansı saxlanılan girovdan bərpa olunması və ya realizə edilməsi gözlənilən məbləğlə müqayisədə gözlənilən DHRH-i nəzərə alır.

Bank gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinin qiymətləndirilməsinə uyğun olan əsas parametrlərə əsaslanaraq perakəndə kreditləşmə məhsullarını daha kiçik oşxar portfeller üzrə seqmentləşdirir. Tətbiq edilən məlumatlar əvvəlki dövrlər üzrə toplanmış zərərlər haqqında məlumatlara əsaslanır və daha geniş əməliyyat xüsusiyyətlərinin topluluğunu (məs. məhsulun növü) və borcalanın xüsusiyyətlərini əhatə edir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Uyğun olduqda, maliyyə alətlərinin hər bir qrupu üçün 9 sayılı MHBS üzrə DHZ-i müəyyən etmək üçün son məlumat istifadə edilir. Proqnoz məlumatlarının qiymətləndirilməsi zamanı, gözlənti müxtəlif ssenarilərə əsaslanır. Əsas giriş məlumatlarının nümunələrinə ipoteka kreditləri üçün əmlak qiymətləri daxil olmaqla girovların dəyəri, əmtəə qiymətləri, ödəniş statusu və qrupda zərərlərin göstəricisi olan digər faktorlarda dəyişikliklər daxildir.

DHZ dərəcələri hər bir aktiv sinfinin Mərhələ 1, Mərhələ 2, Mərhələ 3 və AYKD segmenti üçün qiymətləndirilir.

Kredit riskində əhəmiyyətli artım

Bank GKZ-yə məruz qalan aktivlərə davamlı şəkildə nəzarət edir. Alətin və ya alətlər portfelinin 12aGKZ və ya AMəGKZ-yə məruz qalıb-qalmamasını müəyyən etmək üçün Bank ilkin tanınmadan sonra kredit riskində əhəmiyyətli artımın olub-olmamasını qiymətləndirir.

Müştərinin/obyektin gözləmə siyahısına daxil edilməsi və ya kredit hadisəsi səbəbindən hesabın restrukturizasiya olunması kimi aktiv üzrə kredit riskinin əhəmiyyətli artmasına tekan vermək üçün Bank həmçinin ikinci dərəcəli keyfiyyət metodunu tətbiq edir. Bəzi hallarda, Bank həmçinin yuxarıdakı "Defoltun tərif" bölməsində izah edilən hadisələri defoltun əksi kimi kredit riskində əhəmiyyətli artım kimi nəzərə ala bilər. Kredit dərəcələrində dəyişikliyə baxmayaraq, müqavilə üzrə ödənişlərdə 30 gündən artıq gecikmə olarsa, kredit riski ilkin tanınmadan sonra əhəmiyyətli dərəcədə artmış hesab olunur.

Eyni aktivlər qrupu üçün GKZ-leri məcmu şəkildə qiymətləndirdikdə, Bank ilkin tanınmadan sonra kredit riskində əhəmiyyətli artımın olub-olmamasını qiymətləndirmək üçün eyni prinsiplərdən istifadə edir.

Məcmu əsasla qiymətləndirilən maliyyə aktivlərinin qruplaşdırılması

Aşağıdakı amillərdən asılı olaraq, Bank GKZ-leri məcmu və ya fərdi əsasla hesablayır.

Bankın GKZ-ni fərdi əsasla qiymətləndirdiyi aktiv siniflərinə aşağıdakılar daxildir:

- ▶ Korporativ və kiçik biznes kreditləri üçün DE;
- ▶ Əvvəlcədən müəyyənləşdirilmiş həddən yuxarı olan və girov qoyulmuş Mərhələ 3-ə aid edilən korporativ və kiçik biznes kreditləri üçün DHZ.

Bankın GKZ-ni məcmu əsasla qiymətləndirdiyi aktiv siniflərinə aşağıdakılar daxildir:

- ▶ Bütün tələbat və ipoteka kreditləri üçün DE və DHZ;
- ▶ Mərhələ 1 və Mərhələ 2-yə aid edilən korporativ və kiçik biznes kreditləri üçün DHZ;
- ▶ Əvvəlcədən müəyyənləşdirilmiş həddən yuxarı olmayan və girov qoyulmamış Mərhələ 3-ə aid edilən korporativ və kiçik biznes kreditləri üçün DHZ.

Proqnoz məlumatı və müxtəlif iqtisadi ssenarilər

GKZ modellərində, Bank aşağıda göstərilən iqtisadi giriş məlumatları kimi proqnoz məlumatının geniş diapazonuna əsaslanır:

- ▶ ÜDM-in artım dərəcələri;
- ▶ İnflyasiya;
- ▶ Monetar siyasət dərəcəsi;
- ▶ Real və nominal effektiv mübadilə məzənnələrinin dinamikası;
- ▶ Daşınmaz əmlakın qiyməti.

GKZ-lərin hesablanması üçün istifadə edilən giriş məlumatları və modellər konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının tarixinə bazanın bütün amillərini əhatə etmir. Bunu əks etdirmək üçün, bu cür fərqlər əhəmiyyətli olduqda keyfiyyət düzəlişləri və ya təsnifat meyarları müvafiqi düzəlişlər kimi edilir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Kredit riski (davamı)**

Bank proqnoz məlumatını üçüncü tərəf mənbələrindən əldə edir (xarici reyting agentlikləri, hökumət orqanları, məs. mərkəzi banklar və xarici maliyyə təşkilatları). Bankın kredit riski departamentinin ekspertləri çox hissəli ssenarilərə tətbiq edilən çəkili müəyyən edir.

Maliyyə aktivlərinin siniflər üzrə kredit keyfiyyəti

Yuxarıda təsvir edildiyi kimi, maliyyə aktivlərinin kredit keyfiyyəti Bankın daxili kredit reytingləri ilə idarə olunur. Aşağıdakı cədvəldə Bankın kredit reytingi sistemində əsaslanaraq konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın kreditlə bağlı sətirlərində aktivlərin sinifləri üzrə kredit keyfiyyəti göstərilir.

	<i>Qeyd</i>		<i>Yüksək reyting</i>	<i>Standart reyting</i>	<i>Qeyri-standart reyting</i>	<i>Dəyərsizləşmiş</i>	<i>Cəmi</i>
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri (kassada olan pul vəsaitləri istisna olmaqla)	5	Mərhələ 1	1,178,327	10,532	-	-	1,188,859
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	6	Mərhələ 1	236,125	157,643	-	-	393,768
		Mərhələ 2	-	-	803	-	803
		Mərhələ 3	-	-	-	-	-
Amortizasiya olunmuş dəyərli müştərilərə verilmiş kreditlər	8						
- Dövlətə bağlı müəssisələr		Mərhələ 1	26,158	217,678	80,343	-	324,179
		Mərhələ 2	-	-	7	-	7
		Mərhələ 3	-	171	-	3,237	3,408
- Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – istehlak kreditləri		Mərhələ 1	-	482,389	246	-	482,635
		Mərhələ 2	-	477,243	6,957	13	484,213
		Mərhələ 3	-	13,333	1,721	11,591	26,645
- Korporativ kreditlər		Mərhələ 1	425	52,080	24,380	-	76,885
		Mərhələ 2	-	7,738	17,092	-	24,830
		Mərhələ 3	-	-	333	24,475	24,808
- Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – sahibkarlar		Mərhələ 1	-	1,085	-	-	1,085
		Mərhələ 2	-	405	149	-	554
		Mərhələ 3	-	-	-	6,624	6,624
- Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – ipoteka kreditləri		Mərhələ 1	-	34,448	-	-	34,448
		Mərhələ 2	-	-	166	-	166
		Mərhələ 3	-	73	26	32	131
Amortizasiya olunmuş dəyərli borc qiymətli kağızları	7	Mərhələ 1	329,836	-	-	-	329,836
		Mərhələ 2	-	-	-	-	-
		Mərhələ 3	-	-	-	-	-
İstifadə edilməmiş kreditlər üzrə təəhhüdlər	18	Mərhələ 1	1,903	156,451	2,575	-	160,929
		Mərhələ 2	-	34,903	5,451	-	40,354
		Mərhələ 3	-	235	234	-	469
Akkreditiv	18	Mərhələ 1	-	-	-	-	-
		Mərhələ 2	-	562	-	-	562
		Mərhələ 3	-	-	-	2,233	2,233
Maliyyə zəmanətləri	18	Mərhələ 1	18,343	168,706	106,442	-	293,491
		Mərhələ 2	-	6,054	70,056	-	76,110
		Mərhələ 3	-	202	2	-	204
Cəmi			1,791,117	1,821,931	316,983	48,205	3,978,236

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Kredit riski (davamı)**

Aşağıdakı cədvəldə Bankın daxili kredit reytingi sistemi əsasında 31 dekabr 2017-ci il tarixinə ümumi qalıqlar göstərilir:

Qeydlər	Vaxtı keçməmiş və dəyərsizləşməmiş			Vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş	Fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş	Cəmi	
	Yüksək reyting	Standart reyting	Qeyri-standart reyting				
31 dekabr 2017-ci il							
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri (kassada olan pul vəsaitləri istisna olmaqla)	5	789,507	17,046	-	-	806,553	
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	6	488,751	83,621	-	-	572,372	
Satış üçün mövcud olan investisiya qiymətli kağızları (korporativ səhmlər istisna olmaqla)	7	295,717	-	-	-	295,717	
Müştərilərə verilmiş kreditlər, ümumi	8						
Dövlətlə bağlı müəssisələr		78,468	136,611	31	233,261	1,878	450,249
Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – istehlak kreditləri		-	604,237	5,979	34,078	1,548	645,842
Korporativ kreditlər		-	66,628	51	8,004	38,753	113,436
Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – ipoteka kreditləri		-	28,692	-	3,660	-	32,352
Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – sahibkarlar		-	1,036	15	7,800	3,204	12,055
Digər maliyyə aktivləri	13	17,727	33,970	-	-	1,376	53,073
Cəmi		1,670,170	971,841	6,076	286,803	45,759	2,981,649

Yuxarıdakı cədvəldə pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər və müştərilərə verilmiş yüksək reytingli kreditlər minimal səviyyədə kredit riski olan kreditlərdir, adətən kredit reytingi yüksək səviyyədədir və ya bu səviyyəyə yaxındır və ya çox yaxşı girovla təmin edilmişdir. Yaxşı maliyyə vəziyyəti və yaxşı borcun ödənilməsi tarixi olan digər borcalanlar standart səviyyəyə daxil edilir. Qeyri-standart kreditlər standart reytingdən aşağı olan, lakin fərdi şəkildə dəyərdən düşməmiş kreditlərdən ibarətdir. Müştərilərə verilmiş vaxtı keçmiş kreditlərə yalnız bir neçə gün gecikdirilmiş kreditlər daxildir. 31 dekabr 2017-ci il tarixində vaxtı keçmiş kreditlərin müddətlərinin təhlili aşağıdakı cədvəldə təqdim edilir. Vaxtı keçmiş kreditlərin əksəriyyəti dəyərdən düşmüş hesab olunmur.

Vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş maliyyə aktivlərinin müddətlərinin siniflər üzrə təhlili

31 dekabr 2017-ci il	30 gündən az	31-60 gün	61-90 gün	90 gündən çox	Cəmi
Müştərilərə verilmiş kreditlər					
Dövlətlə bağlı müəssisələr	233,182	-	-	79	233,261
Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər –					
İstehlak kreditləri	3,319	2,436	1,004	27,319	34,078
Korporativ kreditlər	251	348	1,558	5,847	8,004
Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər –					
sahibkarlar	1	-	-	7,799	7,800
Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər –					
ipoteka kreditləri	842	142	105	2,571	3,660
Cəmi	237,595	2,926	2,667	43,615	286,803

Müştərilərə verilmiş kreditlərin dəyərsizləşməsi ilə bağlı daha ətraflı məlumat 8-ci Qeyddə göstərilir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Kredit riski (davamı)**

Maliyyə zəmanətləri, akkreditivlər və kredit öhdəlikləri kreditlərlə eyni qaydada qiymətləndirilir və ehtiyat ayrılır.

Bankın pul aktivləri və öhdəlikləri üzrə coğrafi cəmləşmə belədir:

	2018				2017			
	Azərbaycan	İƏİT	MDB və digər ölkələr	Cəmi	Azərbaycan	İƏİT	MDB və digər ölkələr	Cəmi
Aktivlər								
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	1,305,764	223,811	10,554	1,540,129	921,981	158,920	4,276	1,085,177
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	21,218	339,390	33,579	394,187	145,795	410,498	16,079	572,372
İnvestisiya qiymətli kağızları	303,653	31,753	-	335,406	296,255	4,001	-	300,256
Müştərilərə verilmiş kreditlər	1,383,588	-	26,158	1,409,746	1,084,824	-	78,467	1,163,291
Digər maliyyə aktivləri	36,934	-	-	36,934	50,248	-	-	50,248
	<u>3,051,157</u>	<u>594,954</u>	<u>70,291</u>	<u>3,716,402</u>	<u>2,499,103</u>	<u>573,419</u>	<u>98,822</u>	<u>3,171,344</u>
Öhdəliklər								
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	2,936,421	160,215	1,901	3,098,537	2,430,871	11,236	13,470	2,455,577
ARMB və dövlət təşkilatları qarşısında öhdəliklər	116,823	-	-	116,823	262,071	-	-	262,071
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	4,795	23,365	-	28,160	37,377	28,690	1	66,068
Digər maliyyə öhdəlikləri	6,036	218	-	6,254	5,180	-	-	5,180
	<u>3,064,075</u>	<u>183,798</u>	<u>1,901</u>	<u>3,249,774</u>	<u>2,735,499</u>	<u>39,926</u>	<u>13,471</u>	<u>2,788,896</u>
Xalis aktivlər/ (öhdəliklər)	<u>(12,918)</u>	<u>411,156</u>	<u>68,390</u>	<u>466,628</u>	<u>(236,396)</u>	<u>533,493</u>	<u>85,351</u>	<u>382,448</u>

Likvidlik riski və maliyyələşdirmənin idarə edilməsi

Likvidlik riski adi və ya fəvqəladə şəraitdə ödəniş tarixində Bankın ödənişə bağlı öhdəliklərini yerinə yetirə bilməməsi riskidir. Bu riski məhdudlaşdırmaq məqsədilə rəhbərlik mövcud minimal bank əmanətləri məbləğindən əlavə müxtəlif maliyyələşdirmə mənbələrini təmin etmişdir və bundan əlavə likvidliyi nəzərə almaqla aktivləri idarə edir və gələcək pul vəsaitləri hərəkətlərinin və likvidliyin gündəlik monitorinqini həyata keçirir. Bu proses gözlənilən pul vəsaitləri hərəkətlərinin qiymətləndirilməsini və tələb olunduqda əlavə maliyyələşdirmə əldə etmək üçün istifadə edilə bilən yüksək keyfiyyətli təminatın mövcudluğunu daxil edir.

Bank pul vəsaitlərinin hərəkəti gözlənilmədən kəsildiyi təqdirdə asanlıqla satıla bilən yüksək tələbatlı müxtəlif növ aktivlər portfelinə sahibdir. Bundan əlavə, Bank ARMB-də məcburi ehtiyat yerləşdirmiş və onun məbləği cəlb edilmiş müştəri əmanətlərinin səviyyəsindən asılıdır.

Likvidlik vəziyyəti Bank tərəfindən ARMB-nin təyin etdiyi müəyyən likvidlik əmsallarına əsaslanır. ARMB banklardan ani likvidlik əmsalını minimum 30% saxlamağı tələb edir. 31 dekabrda bu əmsallar aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2018, %	2017, %
Ani likvidlik əmsalı (bir gün ərzində alınacaq və ya satılacaq aktivlər / tələb əsasında ödənilən öhdəliklər)	59.28	72.25

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Likvidlik riski və maliyyələşdirmənin idarə edilməsi (davamı)***Maliyyə öhdəliklərinin ödəniş tarixinə qalmış müddətlər üzrə təhlili*

Aşağıdakı cədvəldə diskont edilməmiş müqavilə öhdəlikləri əsasında Bankın maliyyə öhdəlikləri ödəniş tarixinə qalmış müddətlər üzrə təqdim edilir. Tələb əsasında ödənilməli öhdəliklər ödəniş tələbinin mümkün olan ən tez tarixdə verilmiş hesab olunur. Bununla bərabər Bank gözləyir ki, müştərilərin çoxu Bank ödənişi aparmalı olduğu ən tez tarixdə ödəniş tələb etməyəcək və cədvəl keçmiş müddətlər üçün əmanətlərin tələb edilməsi haqqında məlumat əsasında Bankın hesabladığı gözlənilən pul vəsaitləri hərəkətlərini əks etdirmir.

31 dekabr 2018-ci ildə	3 aydan az	3-12 ay	1-5 il	5 ildən çox	Cəmi
Maliyyə öhdəlikləri					
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	2,397,636	571,097	179,284	-	3,148,017
ARMB və dövlət təşkilatları qarşısında öhdəliklər	33,605	24,424	36,266	34,475	128,770
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	27,838	38	938	-	28,814
Digər maliyyə öhdəlikləri	6,254	-	-	-	6,254
Cəmi diskont edilməmiş maliyyə öhdəlikləri	2,465,333	595,559	216,488	34,475	3,311,855

31 dekabr 2017-ci ildə	3 aydan az	3-12 ay	1-5 il	5 ildən çox	Cəmi
Maliyyə öhdəlikləri					
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	1,736,726	490,521	293,306	6,981	2,527,534
ARMB və dövlət təşkilatları qarşısında öhdəliklər	30,572	144,693	61,947	38,024	275,236
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	46,802	369	19,914	-	67,085
Digər maliyyə öhdəlikləri	5,180	-	-	-	5,180
Cəmi diskont edilməmiş maliyyə öhdəlikləri	1,819,280	635,583	375,176	45,005	2,875,035

Bankın kreditlə bağlı təəhhüdlərinin müqavilə müddətləri göstərilir. Hər bir istifadə edilməmiş kredit öhdəliyi istifadə edilə bildiyi ən erkən tarixi daxil edən vaxt civarına salınır. Buraxılmış maliyyə zəmanətləri müqavilələri üçün zəmanətin maksimal məbləği zəmanətin çağırılı bildiyi ən erkən dövrə aid edilir.

	3 aydan az	3-12 ay	1-5 il	5 ildən çox	Cəmi
2018	258,157	215,025	90,062	11,221	574,465
2017	163,639	212,042	43,003	8,160	426,844

Bank gözləyir ki, potensial öhdəliklərin və ya təəhhüdlərin hamısının öhdəlik müddəti tamamlanana qədər yerinə yetirilməsi tələb olunmayacaqdır.

Bankın öhdəlikləri yerinə yetirmək qabiliyyəti müəyyən müddət ərzində aktivlərin ekvivalent məbləğini reallaşdırmaq qabiliyyətindən asılıdır. Bir il müddətində dövlət təşkilatlarından alınacaq məbləğlərin cəmləşməsi mövcuddur. Bu vəsaitlərin iri məbləğdə çıxarılması Bankın əməliyyatlarına mənfi təsir göstərə bilər. Yaxın gələcəkdə Bankın maliyyələşdirməsi həmin səviyyədə saxlanacaq və bu vəsaitləri çıxarmaq zərurəti yaranarsa, Bank əvvəlcədən bildiriş alacaq və lazımı ödənişləri aparmaq məqsədilə tez satılan aktivlərini satıb biləcək.

Müddətlər üzrə təhlili cari hesabların tarixi sabitliyini əks etdirmir. Onların ödənilməsi tarixən yuxarıdakı cədvəllərdə göstərilən müddətlərdən daha uzun müddətdə aparılmışdır. Bu qalıqlar yuxarıdakı cədvəllərdə üç aydan az müddət ərzində ödəniləcək məbləğlərə daxil edilmişdir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Bazar riski**

Bazar riski maliyyə alətlərinin gələcək pul vəsaitləri hərəkətlərinin ədalətli dəyəri faiz dərəcəsi, valyuta məzənnələri və pay alətlərinin qiymətləri kimi bazar parametrlərində dəyişikliklər nəticəsində tərəddüd etməsi riskidir. Bank əhəmiyyətli kapital, korporativ sabit gəlir və ya törəmə alətlərə malik deyildir.

Faiz dərəcəsi riski

Faiz dərəcəsi riski maliyyə aktivlərinin ədalətli dəyərinin və ya gələcək pul vəsaitləri hərəkətlərinin faiz dərəcəsinin artması/azalması nəticəsində ucuzlaşması/bahalaşması riskidir. Aşağıdakı cədvəldə, bütün digər göstəricilər sabit qalmaqla, Bankın mənfəət və ya zərər haqqında hesabatının faiz dərəcələrindəki məntiqi baxımdan mümkün olan dəyişikliklərə həssaslığı nümayiş etdirilir.

Cari ilin mənfəətinin həssaslığı 31 dekabr tarixinə dəyişən faiz dərəcəli qeyri-ticarət maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri əsasında hesablanmış bir il üçün xalis faiz gəliri üzrə faiz dərəcəsinə ehtimal edilən dəyişikliklərin təsiridir.

<i>Valyuta</i>	<i>%-də (azalma)/ artma 2018</i>	<i>Xalis faiz gəlirinin həssaslığı 2018</i>
ABŞ dolları	-0.15%/+0.50%	20.48/(68.26)
<i>Valyuta</i>	<i>%-də (azalma)/ artma 2017</i>	<i>Xalis faiz gəlirinin həssaslığı 2017</i>
ABŞ dolları	-0.08%/+0.70%	10.67/(97.66)

Valyuta riski

Valyuta riski – maliyyə alətinin dəyərinin xarici valyuta dərəcələrində dəyişikliklərə görə tərəddüd etməsi riskidir. İdarə Heyəti ARMB göstərişlərinə uyğun olaraq valyuta pozisiyaları üzrə limitlər müəyyən etmişdir. Pozisiyalara gündəlik monitorinq edilir.

Aktivlərin və öhdəliklərin idarə edilməsi komitəsi valyuta riskini AZN devalvasiyasının və digər makroiqtisadi göstəricilərin qiymətləndirilmiş əsasında açıq valyuta vəziyyətini idarə etməklə idarə edir. Bu Banka valyuta dərəcələrinin milli valyutaya qarşı əhəmiyyətli dəyişməsindən zərərləri minimallaşdırmaq imkanını verir. ARMB-nin tələblərinə uyğunlaşmaq məqsədilə xəzinədarlıq Bankın açıq valyuta mövqeyinin gündəlik monitorinqini həyata keçirir.

Aşağıdakı cədvəl 31 dekabrda Bankın qeyri-ticarət monetar aktivləri və öhdəlikləri və proqnozlaşdırılmış pul vəsaitləri axınları üzrə əhəmiyyətli riskə məruz qaldığı valyutalar göstərilir. Təhlil, bütün digər göstəricilərin sabit qalması şərti ilə, valyuta dərəcəsinin AZN-ə qarşı məntiqi dərəcədə mümkün olan hərəkətinin mənfəət və ya zərər haqqında hesabat təsirini hesablayır. Kapitala təsir mənfəət və ya zərər haqqında hesabat təsirdən fərqlənmir. Cədvəldə mənfəət məbləğ və ya zərər haqqında hesabatda və ya kapitalda potensial xalis azalmanı, müsbət məbləğ isə xalis potensial artmanı əks etdirir.

31 dekabrda xalis aktivlərin dəyərləri əsasında vergidən əvvəl mənfəətə təsir:

	<i>31 dekabr 2018-ci il</i>		<i>31 dekabr 2017-ci il</i>	
ABŞ dolları	+14%/-3%	9,521/(2,040)	+11%/-11%	3,039/(3,039)
Avro	+14%/-3%	87/(19)	+14%/-14%	78/(78)

Əməliyyat riski

Əməliyyat riski – sistemlərin nasazlığı, işçilərin səhvi, saxtakarlığı və ya xarici hadisələr nəticəsində yaranan riskdir. Nəzarət sistemi işləməyəndə əməliyyat riskləri nüfuzə xələl vura, hüquqi nəticələrə və ya maliyyə zərərlərinə gətirib çıxara bilər. Bank bütün əməliyyat risklərinin aradan götürülməsini güman edə bilməz, lakin Bank bu riskləri nəzarət sistemi və potensial risklərin izlənməsi və onlarla bağlı tədbirlərin görülməsi yolu ilə idarə edə bilər. Nəzarət sistemində vəzifələrin səmərəli bölünməsi, daxil olma, təsdiq etmə və tutuşdurma prosedurları, heyətin təlimləndirilməsi və qiymətləndirilməsi prosesləri, eləcə də daxili auditdən istifadə daxildir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

24. Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri**Ədalətli dəyər iyerarxiyası**

Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini qiymətləndirmə mexanizmləri ilə müəyyən etmək və açıqlamaq üçün Bank aşağıdakı iyerarxiyadan istifadə edir:

- ▶ Səviyyə 1: oxşar aktiv və öhdəliklər üçün fəal bazarda müəyyən edilmiş (düzəliş edilməmiş) qiymətlər;
- ▶ Səviyyə 2: uçota alınmış ədalətli dəyərə əhəmiyyətli təsir göstərən, birbaşa və ya dolaylı yolla bazarda müşahidə edilən ilkin məlumatlardan istifadə edən digər mexanizmlər;
- ▶ Səviyyə 3: uçota alınmış ədalətli dəyərə əhəmiyyətli təsir göstərən, müşahidə edilən bazar məlumatlarına əsaslanmayan ilkin məlumatlardan istifadə edən mexanizmlər.

Ədalətli dəyər açıqlamaq üçün Bank aktiv və öhdəliklərin siniflərini aktiv və ya öhdəliyin təbiəti, xüsusiyyətləri və riskləri və ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyələri əsasında müəyyən etmişdir:

	Qiymətləndirmə tarixi	Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər			Cəmi
		Aktiv bazarlarda qeydiyyatda alınmış qiymət (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	
Ədalətli dəyəri ilə ölçülən aktivlər					
DÜGƏD ilə investisiya qiymətli kağızları	31 dekabr 2018-ci il	4,782	-	788	5,570
Əmlak və avadanlıqlar – bina	31 dekabr 2018-ci il	-	6,537	-	6,537
Ədalətli dəyəri açıqlanan aktivlər					
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	31 dekabr 2018-ci il	1,540,129	-	-	1,540,129
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	31 dekabr 2018-ci il	-	394,187	-	394,187
Amortizasiya edilən dəyərle ölçülmüş investisiya qiymətli kağızları	31 dekabr 2018-ci il	26,971	303,721	-	330,692
Müştərilərə verilmiş kreditlər	31 dekabr 2018-ci il	-	-	1,403,856	1,403,856
Digər maliyyə aktivləri	31 dekabr 2018-ci il	-	-	36,934	36,934

	Qiymətləndirmə tarixi	Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər			Cəmi
		Aktiv bazarlarda qeydiyyatda alınmış qiymət (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	
Ədalətli dəyəri açıqlanan öhdəliklər					
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2018-ci il	-	-	3,117,386	3,117,386
ARMB və dövlət təşkilatları qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2018-ci il	-	76,044	40,779	116,823
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2018-ci il	-	-	28,160	28,160
Digər maliyyə öhdəlikləri	31 dekabr 2018-ci il	-	-	6,254	6,254

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

24. Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri (davamı)**Ədalətli dəyər iyerarxiyası (davamı)**

	Qiymətləndirmə tarixi	Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər			Cəmi
		Aktiv bazarlarda qeydiyyata alınmış qiymət (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	
Ədalətli dəyər ilə ölçülən aktivlər					
Satış üçün mövcud olan investisiya qiymətli kağızları	31 dekabr 2017-ci il	4,001	295,717	538	300,256
Əmlak və avadanlıqlar – bina	31 dekabr 2017-ci il	-	6,014	-	6,014
Ədalətli dəyər açıqlanan aktivlər					
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	31 dekabr 2017-ci il	1,085,177	-	-	1,085,177
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	31 dekabr 2017-ci il	-	-	572,372	572,372
Müştərilərə verilmiş kreditlər	31 dekabr 2017-ci il	-	-	1,157,354	1,157,354
Digər maliyyə aktivləri	31 dekabr 2017-ci il	-	-	50,248	50,248
Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər					
	Qiymətləndirmə tarixi	Aktiv bazarlarda qeydiyyata alınmış qiymət (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	Cəmi
Ədalətli dəyər açıqlanan öhdəliklər					
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2017-ci il	-	-	2,478,893	2,478,893
ARMB və dövlət təşkilatları qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2017-ci il	-	-	262,071	262,071
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2017-ci il	-	-	66,068	66,068
Digər maliyyə öhdəlikləri	31 dekabr 2017-ci il	-	-	5,180	5,180

Ədalətli dəyərə əks etdirilməmiş maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin ədalətli dəyəri

Aşağıda Bankın konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatında ədalətli dəyərə əks etdirilməmiş maliyyə alətlərinin balans dəyərləri və ədalətli dəyərləri siniflər üzrə müqayisə edilir. Cədvəldə qeyri-maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin ədalətli dəyərləri təqdim edilmir.

	Balans dəyəri		Reallaşdırılma		Reallaşdırılmamış	
	2018	Ədalətli dəyər 2018	mış gəlir /(zərər)	Balans dəyəri 2017	Ədalətli dəyər 2017	zərər
Maliyyə aktivləri						
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	1,540,129	1,540,129	-	1,085,177	1,085,177	-
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	394,571	394,571	-	572,372	572,372	-
İnvestisiya qiymətli kağızları – amortizasiya edilən dəyərə borc qiymətli kağızları (əvvəllər satış üçün mövcud olan)	329,836	330,692	856	300,256	300,256	-
Müştərilərə verilmiş kreditlər	1,409,746	1,408,542	(1,204)	1,163,291	1,157,354	(5,937)
Digər maliyyə aktivləri	36,934	36,934	-	50,248	50,248	-
Maliyyə öhdəlikləri						
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	3,098,537	3,117,386	(18,849)	2,455,577	2,478,893	(23,316)
ARMB və dövlət təşkilatları qarşısında öhdəliklər	116,823	116,823	-	262,071	262,071	-
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	28,160	28,160	-	66,068	66,068	-
Digər maliyyə öhdəlikləri	6,254	6,254	-	5,180	5,180	-
Reallaşdırılmamış ədalətli dəyərde cəmi tanınmamış dəyişiklik			(19,197)			(29,253)

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

24. Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri (davamı)**Qiymətləndirmə üsulları və ehtimalları**

Aşağıda maliyyə hesabatlarında ədalətli dəyərle hələ əks etdirilməmiş maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərlərini müəyyən etmək üçün istifadə edilən metodologiya və fərziyyələr təsvir olunur.

Ədalətli dəyərləri balans dəyərlərinə təxmini bərabər olan aktivlər

Tez satıla bilən və ödəmə müddəti qısa (üç aydan az) olan maliyyə aktivləri və öhdəlikləri ilə bağlı olaraq ehtimal edilir ki, onların balans dəyərləri təxminən ədalətli dəyərlərinə bərabərdir. Bu ehtimal xüsusi bitmə müddəti olmayan müddətsiz depozitlərə və əmanət hesablarına da tətbiq edilir.

Törəmə alətlər

Bazarda müşahidə olunan ilkin məlumatlar əsasında qiymətləndirmə metodlarından istifadə etməklə qiymətləndirilən törəmə alətlər əsasən faiz dərəcəsi svopları, valyuta forvard müqavilələri və valyuta svopu müqavilələridir. Ən çox tətbiq olunan qiymətləndirmə metodlarına cari qiymətin hesablamalarından istifadə etməklə forvard qiymətinin müəyyən edilməsi və svop modelləri daxildir. Modeller qarşı tərəflərin kredit ödəmə qabiliyyəti, valyuta spotu, forvard dərəcələri və faiz dərəcəsi ayrılığı da daxil olmaqla müxtəlif ilkin verilənlərin istifadə edilməsini nəzərdə tutur. Bazarda müşahidə olunmayan əhəmiyyətli ilkin məlumatlar əsasında qiymətləndirmə metodlarından istifadə etməklə qiymətləndirilən törəmə alətlər əsasən uzunmüddətli opsiyondur. Bu törəmə alətlər binomial modellərdən istifadə etməklə qiymətləndirilir. Modeller bazar dərəcəsinin dəyişənliyi də daxil olmaqla müxtəlif müşahidə olunmayan fərziyyələri əhatə edir.

İnvestisiya qiymətli kağızları

Hər hansı qiymətləndirmə modelləri ilə dəyəri müəyyən edilən investisiya qiymətli kağızları əsas etibarilə kvotasiya edilməyən kapitaldan və borc qiymətli kağızlarından ibarətdir. Bu qiymətli kağızların dəyəri bəzi hallarda yalnız bazarda müşahidə edilən məlumatları, digər hallarda isə bazarda həm müşahidə edilən, həm də müşahidə edilməyən məlumatları əks etdirən modeller vasitəsilə müəyyən edilir. Bazarda müşahidə edilməyən giriş məlumatlarına investisiya obyektinin gələcək maliyyə göstəriciləri, onun risk profili, eləcə də investisiya obyektinin fealiyyət göstərdiyi sənaye sahəsi və coğrafi yurisdiksiya ilə bağlı iqtisadi fərziyyələr daxildir.

Amortizasiya hesablanmış dəyərle uçota alınan maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri

Kvotasiya edilməyən alətlərin, müştərilərə verilmiş kreditlərin, müştəri depozitlərinin, kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlərin, ARMB, dövlət təşkilatları və kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklərin, digər maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin ədalətli dəyərini ölçmək üçün gələcək pul vəsaitlərinin hərəkəti eyni şərtlər, kredit riski və qalan ödəmə müddəti olan borclar üçün hazırda mövcud olan dərəcələrlə diskont edilir.

Əmlak və avadanlıqlar – binalar

Əmlak və avadanlıqlar – binaların ədalətli dəyəri bazarla müqayisə etmə üsulundan istifadə etməklə müəyyən olunmuşdur. Bu o deməkdir ki, qiymətləndirici tərəfindən həyata keçirilmiş qiymətləndirmələr müəyyən əmlakın xüsusiyyəti, yeri və ya şəraitindəki fərqlərə uyğunlaşdırılaraq bazar əməliyyat qiymətlərinə əsaslanır. Yenidən qiymətləndirmə tarixinə binaların ədalətli dəyərləri akkreditasiya olunmuş müstəqil qiymətləndirici KONEKO MMC tərəfindən həyata keçirilmiş 31 dekabr 2018-ci il tarixinə qiymətləndirmələrə əsaslanır.

3-cü səviyyəli ədalətli dəyərle ölçülmüş aktivlərdə və öhdəliklərdə hərəkət

Aşağıdakı cədvəldə ədalətli dəyərle əks etdirilmiş 3-cü səviyyəli aktivlərin açılış və yekun məbləğləri üzleşdirilir:

	31 dekabr 2017-ci il	9 sayılı MHBS tətbiq edilərkən köçürmələr	1 yanvar 2018-ci il	Mənfəət və ya zərərde qeyd edilmiş cəmi gəlir	Digər ümumi gəlirdə qeyd edilmiş cəmi gəlir	Alışlar	Satışlar	31 dekabr 2018-ci il
Aktivlər								
DÜGƏD ilə kapital qiymətli kağızları	538	-	538	-	-	250	-	788
Cəmi	538	-	538	-	-	250	-	788

	1 yanvar 2017-ci il	Mənfəət və ya zərərde qeyd edilmiş cəmi gəlir	Digər ümumi gəlirdə qeyd edilmiş cəmi gəlir	Alışlar	Satışlar	31 dekabr 2017-ci il
Aktivlər						
Satış üçün mövcud olan investisiya qiymətli kağızları	538	-	-	-	-	538
Cəmi	538	-	-	-	-	538

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

25. Aktivlərin və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin təhlili

Aşağıdakı cədvəldə aktivlər və öhdəliklər onların qaytarılması və ya ödənilməsi gözlənilən müddətlər üzrə təhlil edilir. Bankın müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş diskont edilməmiş ödəmə öhdəlikləri "Risklərin idarə edilməsi" adlı 23-cü Qeyddə göstərilir.

	2018			2017		
	1 il ərzində	1 ildən çox	Cəmi	1 il ərzində	1 ildən çox	Cəmi
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	1,540,129	-	1,540,129	1,085,177	-	1,085,177
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	331,559	62,628	394,187	547,024	25,348	572,372
Investisiya qiymətli kağızları	285,923	49,483	335,406	247,658	52,598	300,256
Müştərilərə verilmiş kreditlər	716,621	693,125	1,409,746	539,397	623,894	1,163,291
Əmlak və avadanlıqlar	-	43,273	43,273	-	38,798	38,798
Qeyri-maddi aktivlər	-	18,536	18,536	-	16,752	16,752
Cari mənfəət vergisi aktivləri	-	10,650	10,650	-	-	-
Digər aktivlər	50,382	-	50,382	63,650	-	63,650
Cəmi	2,924,614	877,695	3,802,309	2,482,906	757,390	3,240,296
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	2,938,928	159,609	3,098,537	2,199,451	256,126	2,455,577
ARMB və dövlət təşkilatları qarşısında öhdəliklər	56,212	60,611	116,823	171,899	90,172	262,071
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	27,324	836	28,160	46,673	19,395	66,068
Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəliyi	-	-	-	-	17,135	17,135
Cari vergi öhdəlikləri	40,046	-	40,046	7,711	-	7,711
Digər öhdəliklər	59,701	-	59,701	51,895	-	51,895
Cəmi	3,122,211	221,056	3,343,267	2,477,629	382,828	2,860,457
Xalis	(197,597)	656,639	459,042	5,277	374,562	379,839

Mənfi fərq bir il ərzində dövlət təşkilatlarından ibarət müştərilər qarşısında öhdəliklərin əhəmiyyətli dərəcədə cəmləşməsi ilə bağlıdır. Rəhbərlik hesab edir ki, bu səviyyədə maliyyələşdirmə Bank üçün yaxın gələcəkdə də mövcud olacaq və vəsaitlər istifadə edildiyi təqdirdə Bank qənaətbəxş bildiriş alaraq ödənişin aparılmasını təmin etmək üçün likvidli aktivləri sata biləcək.

26. Aidiyyəti olan şəxslər haqqında açıqlamalar

24 sayılı "Aidiyyəti olan şəxslər haqqında açıqlamalar" MHBS-ə uyğun olaraq tərəflər bu halda aidiyyəti olan hesab edilir ki, bir tərəf digər tərəfə nəzarət etmək və ya maliyyə və ya əməliyyat qərarlarının qəbul edilməsində mühüm təsir göstərmək iqtidarındadır. Hər bir potensial aidiyyəti olan tərəf münasibətlerini nəzərdən keçirdikdə, diqqət bu münasibətlərin yalnız hüquqi formasına deyil, mahiyyətinə də yönəldilməlidir.

Aidiyyəti olan şəxslər aidiyyəti olmayan tərəflərin həyata keçirə bilmədiyi əməliyyatlarda iştirak edə bilər və aidiyyəti olan şəxslər arasında əməliyyatlar aidiyyəti olmayan şəxslər arasında əməliyyatlarla eyni şərtlər, müddət və məbləğdə aparılır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

26. Aidiyyəti olan şəxslər haqqında açıqlamalar (davamı)

Aidiyyəti olan şəxslərlə əməliyyatların həcmi, ilin sonunda qalıq balansları və il üzrə əlaqəli xərc və gəlir aşağıda göstərilir:

	2018			2017			
	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr	Digər aidiyyəti olan tərəflər	Əsas rəhbərlik heyəti	Sahmdarlar	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr	Əsas rəhbərlik heyəti	
1 yanvarda kredit qalığı, ümumi	-	931	-	3,534	-	10,061	3,693
İl ərzində verilmiş kreditlər	-	-	25,347	9,180	-	3,337	6,164
İl ərzində kredit ödəmələri	-	(901)	(5,335)	(8,158)	-	(12,469)	(6,204)
Digər hərəkətlər	-	(30)	-	109	-	2	(119)
31 dekabrda kredit qalığı, ümumi	-	-	20,012	4,665	-	931	3,534
Çıxılışın 31 dekabrda dəyərsizləşmə üçün ehtiyat	-	-	(386)	(15)	-	(9)	(15)
31 dekabrda kredit qalığı, xalis	-	-	19,626	4,650	-	922	3,519
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	-	31,574	-	-	-	50,039	-
Kredit təşkilatlarından alınacaq faiz gəliri	-	916	-	-	-	852	-
Kreditlər üzrə faiz gəliri	-	4,632	485	377	-	187	462
Kreditlər üzrə dəyərsizləşmə (xərçil) geri qaytarma	-	9	(386)	(1)	-	392	176
1 yanvarda depozitlər	-	72,639	-	43,330	-	150,284	39,855
İl ərzində alınmış depozitlər	-	192,671	-	17,253	-	96,757	48,376
İl ərzində ödənilmiş depozitlər	-	(249,756)	-	(18,521)	-	(170,876)	(43,042)
Digər hərəkətlər	-	(967)	-	(578)	-	(3,525)	(1,859)
31 dekabrda depozitlər	-	14,587	-	41,484	-	72,640	43,330
31 dekabrda cari hesablar	22	37,340	7,291	5,943	40	27,840	5,472
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	-	18,244	-	-	-	2,026	-
Depozitlər üzrə faiz xərci	-	(3,301)	-	(2,043)	(16)	(6,183)	(1,890)
Ümumi və inzibati xərclər	-	(9,942)	(3,167)	-	(680)	(10,378)	-
Komissiya gəliri	-	13,123	410	10	2	27,364	80
Xarici valyuta ilə əməliyyatlardan xalis gəlirlər/(zərərlər): dillinq	-	277	413	-	(59)	578	4
Verilmiş akkreditivlər və zəmanətlər	-	17	18,620	-	-	36,167	-

Əsas rəhbərlik heyətinə ödənişlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2018	2017
Əmək haqqı və digər ödənişlər	12,691	12,294
Sosial sığorta xərcləri	2,855	2,705
Əsas rəhbərlik heyətinə cəmi ödənişlər	15,546	14,999

27. Kapitalın adekvatlığı

Bank fəaliyyətinə məxsus olan risklərdən qorunmaq məqsədilə kapital bazasını fəal şəkildə idarə edir. Bankın kapitalının adekvatlığı MBNP tərəfindən, digər metodlarla yanaşı, ARMB-nin Banka nəzarət etdiyi zaman qəbul etdiyi normativlərdən istifadə etməklə nəzarət edilir.

Bank tərəfindən kapitalın idarə edilməsi siyasətinin əsas məqsədi – Bankda kapitala bağlı müəyyən olunmuş xarici tələblərin yerinə yetirilməsinin, habelə fəaliyyətin həyata keçirilməsi və sahmdar dəyərinin maksimal artırılması məqsədilə yüksək kredit reytinginin və sağlam kapital nisbətlərinin təmin edilməsidir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

27. Kapitalın adekvatlığı (davamı)

Bank iqtisadi şərait və fəaliyyətinin risk xüsusiyyətləri dəyişdikcə kapital strukturunu idarə edir və müvafiq düzəlişlər aparır. Kapitalın strukturunu saxlamaq və ya bu strukturda düzəlişlər etmək məqsədilə Bank səhmdarlara dividend ödənişləri məbləğində düzəlişlər edə, kapitalı səhmdarlara qaytara və ya kapital qiymətli kağızlarını buraxa bilər. Keçən illərlə müqayisədə məqsəd, siyasət və proseslərdə dəyişikliklər baş verməmişdir.

ARMB kapital adekvatlığı əmsalı

ARMB banklardan 1 dərəcəli kapital və cəmi kapital üzrə kapitalın minimal adekvatlıq əmsalını, müvafiq olaraq, 5% (2017-ci il: 5%) və 10% (2017-ci il: 10%) dərəcələrində saxlamağı tələb edir.

31 dekabr 2018-ci və 2017-ci il tarixlərinə Bankın kapitalın adekvatlıq əmsalı aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2018	2017
1 dərəcəli kapital	229,632	191,463
2 dərəcəli kapital	122,079	106,111
Çıxılın: kapitaldan tutulmalar	(5,289)	(4,539)
Cəmi nizamlayıcı kapital	346,422	293,035
Risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlər	2,146,613	1,621,463
Cəmi nizamlayıcı kapitalın və risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlərdən digər tutulmalar	(14,906)	(35,120)
Kapital adekvatlığı əmsalı (1 dərəcəli kapital)	10.07%	9.85%
Kapital adekvatlığı əmsalı (Cəmi kapital)	15.55%	16.25%